

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА
З КУРСУ „ІСТОРІЯ УКРАЇНИ”**

**Навчально-методичний посібник
для студентів спеціальності 7.030301 „Історія”
денної форми навчання**

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Державний заклад
„Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”**

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА
З КУРСУ „ІСТОРІЯ УКРАЇНИ”**

**Навчально-методичний посібник
для студентів спеціальності 7.030301 „Історія”
денної форми навчання**

**Луганськ
ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”
2011**

УДК 94(477)(076)
ББК 63.3(4Укр)р3
ПЗ7

Рецензенти:

- Литвиненко В. Ф.* – доктор історичних наук, професор кафедри історії України Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.
- Михальський І. С.* – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри політології та правознавства Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.
- Крюков В. Г.* – доктор історичних наук, доцент кафедри всевітньої історії та міжнародних відносин Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Плани семінарських занять та рекомендована література з історії України : навч.-метод. посіб. для студ. спец. 7.030301 „Історія” ден. форми навч. / упоряд. : А. О. Климов, Т. Ю. Анпілогова, М. П. Бернацький, О. В. Борисова, Н. Т. Гогохія, І. Ю. Савенкова, І. О. Шандра. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2011. – 138 с.

Навчально-методичний посібник містить плани семінарських занять, питання для модульного контролю знань, рекомендовану літературу.

Розрахований на студентів I – IV курсів спеціальності „Історія” денної форми навчання.

*Рекомендовано до друку навчально-методичною радою
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 10 від 15 червня 2011 р.)*

© Климов А. О., Анпілогова Т. Ю.,
Бернацький М. П., Борисова О. В.,
Гогохія Н. Т., Савенкова І. Ю.,
Шандра І. О., 2011

© ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2011

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Плани семінарських занять для I курсу.....	6
Модуль 1. Давня історія України.....	6
Модуль 2. Східні слов'яни та Київська Русь.....	16
Модуль 3. Номадні суспільства українського степу за часів середньовіччя.....	30
Модуль 4. Україна за часів пізнього середньовіччя.....	34
Питання для модульних контрольних робіт.....	45
Плани семінарських занять для II курсу.....	48
Модуль 1. Українські землі в другій половині XVII ст.	48
Модуль 2. Соціально-економічний розвиток та політичний стан України у XVIII ст.	55
Модуль 3. Українські землі в першій половині XIX ст.	63
Модуль 4. Розвиток капіталізму та суспільно-політичне життя в Україні другої половини XIX – поч. XX ст.	68
Питання для модульних контрольних робіт.....	75
Плани семінарських занять для III курсу.....	77
Модуль 1. Українська національно-демократична революція 1917–1921 рр.	77
Модуль 2. Радянська Україна у міжвоєнну добу.....	86
Модуль 3. Західна Україна в міжвоєнну добу.....	92
Модуль 4. Україна в Другій світовій війні.....	97
Питання для модульних контрольних робіт.....	107
Плани семінарських занять для IV курсу.....	110
Модуль 1. Україна в 1945 – 1965 рр.	110
Модуль 2. Україна в 1965 – 2011 рр.	117
Питання для модульних контрольних робіт.....	127
Основна література.....	128
Додаткова література.....	131

ВСТУП

Історія України є провідним українознавчим курсом, одним з найважливіших курсів у системі вищої освіти. Для студентів спеціальності „Історія”, він є, крім того, й фаховим курсом, без досконалого вивчення якого неможливо здобути належну фахову підготовку.

Основними формами навчальної роботи з історії України є лекції, семінарські заняття, консультації; формами контролю – контрольні заходи з перевірки самостійної роботи студентів, модульні контрольні роботи, заліки, іспити (оцінки виставляються за підсумками модульного контролю).

Лекції визначають зміст і спрямованість навчального процесу, в них у стислому вигляді подається науковий виклад історії України. Вони закладають підґрунтя для подальшої роботи на семінарських заняттях і для самостійної роботи, і, як правило, передують семінарам.

На семінарські заняття виносяться найбільш важливі проблеми курсу. На них під керівництвом викладача студенти поглиблюють, уточнюють й узагальнюють знання, отримані на лекціях і під час самостійної роботи.

Щоб підготуватися до семінарського заняття та взяти участь в обговоренні питань, запропонованих планом семінару, перш за все необхідно ознайомитися з рекомендованою до заняття літературою, зробити її конспект. При підготовці до семінару необхідно обов'язково скласти план відповіді. Виступ на занятті за часом може тривати до 10 хвилин і завершуватися власними висновками. На семінарському занятті студенти можуть користуватися своїми конспектами, але не повинні перетворювати відповіді в читання записів.

Семінарському заняттю обов'язково передують самостійна робота. Вона потребує систематичності й регулярності. Запорукою успіху має бути самодисципліна, неухильне виконання вимог, що висуваються навчальним розпорядком. Вивчаючи джерела, наукову та навчальну літературу, треба робити записи у формі конспекту.

Конспект – це стислий виклад основних думок твору своїми словами. Записувати слід лише головні положення та їх аргументацію. В окремих випадках найбільш влучне висловлення якогось положення

можна записати повністю з відповідним посиланням на цитоване джерело.

Конспект повинен бути стислим і самостійним, вестися у спеціальному зошиті. Записи треба робити чітко, з виділенням найбільш важливих місць за допомогою абзаців, цифрової нумерації або підкреслюючи окремі положення. Гарний конспект є помічником не тільки під час виступу на семінарі, але й при підготовці до написання модульних контрольних робіт.

Даний посібник створений у відповідності до вимог кредитно-модульної системи. Модульний комплекс включає завдання за кількома темами, об'єднаними спільним змістом.

Вивчення курсу історії України за навчальним планом спеціальності „Історія” (756 годин, 21 кредит) організовано у такий спосіб:

Курси	Семестри	Аудиторні заняття		Самостійна робота	Форми підсумкового контролю
		лекції	семінари		
I	I	22	24	80	Залік
	II	22	26	60	Іспит
II	III	20	22	66	Залік
	IV	20	22	66	Іспит
III	V	22	22	28	Іспит
	VI	22	22	28	Курсова робота (диф. залік) Залік
IV	VII	22	22	118	Іспит
Усього годин		150	160	446	

Плани семінарських занять для І курсу
Модуль 1. Давня історія України.
Семінар 1. Вступ до курсу історії України (2 год.).

План

1. Предмет і завдання курсу „історія України”.
2. Основні категорії та положення теорії історичного знання.
3. Хронологія та періодизація історії України.

Література

„Теория исторического познания: избранные произведения”.
Круглый стол в ИНИОН РАН по книге О. М. Медушевой
[Электронный ресурс] // Вестник архивиста. – 25 ноября 2010 г. –
Режим доступа : <http://www.vestarchive.ru/konferencii/1092-lr.html>

Барг М. А. Категория „цивилизация” как метод сравнительно-
исторического исследования (Человеческое измерение) / М. А. Барг //
История СССР. – 1991. – № 5. – С. 70–86.

Барг М. А. Категории и методы исторической науки /
М. А. Барг. – М. : Наука, 1984. – 342 с.

Блок М. Апология истории / М.Блок. – М. : Наука, 1986. – 178 с.

Богачевська-Хом’як М. Моделі минулого і міфи сьогодення /
М. Богачевська-Хом’як // Пам’ятки України. – 1991. – №3. – С. 11–13.

Бойченко І. Філософія історії / І. Бойченко. – К. : Знання,
2000. – 723 с.

Брайчевський М. До конспекту історії України / Д.Брайчевський
// Пам’ятки України. – 1991. – №3.– С. 8–11.

Грушевський М. Звичайна схема „руської історії” й справа
раціонального укладу історії східного слов’янства / М.Грушевський //
Пам’ятки України. – 1991. – №3. – С. 4–7.

Жук С. И. Одномерна ли история / С. И. Жук // Вопр. истории. –
1992. – №8–9. – С. 186–197.

Історична наука : термінологічний та понятійний довідник. –
К. : Вища школа, 2003. – 430 с.

Кормич Л. І. Історія України від найдавніших часів і до 21
століття: навчальний посібник / Л. І. Кормич, В. В. Багацький. – Х. :
ООО „Одісей”, 2001. – 465 с.

Кузеванов Л. И. Академическая парадигма исторического
познания [Электронный ресурс] / Л. И. Кузеванов. – Режим доступа :

http://klio.3dn.ru/publ/akademicheskaja_paradigma_istoricheskogo_poznanija/3-1-0-201

Селунская Н. Б. Методологические проблемы исторических исследований [Электронный ресурс] / Н. Б. Селунская. – Режим доступа : <http://tssi.ru/navigator/sillabi/methodology.htm>

Тихомиров Л. А. Религиозно-философские основы истории / Л. А. Тихомиров. – М. : Москва, 1997. – 589 с.

Февр Л. Бои за историю / Л. Февр. – М. : Наука. – 1991. – 529 с.

Семінар 2. Українські землі за первісної доби (4 год.).

I заняття

План

1. Населення та господарство за часів палеоліту.
2. Криза мисливства. Формування культурно-господарських систем у добу мезоліта.
3. Населення та господарство за часів неоліта.

II заняття

План

1. Землеробське та скотарське населення України за часів енеоліту.
2. Скотарське населення Північнопричорноморських степів за доби міді-бронзи.
3. Розвиток суспільної організації населення за первісної доби.

Повідомлення: Періодизація первісної історії людства.

Література

Археология Украинской ССР : в 3 т. / АН УССР, Ин-т археологии. – К. : Наук. думка, 1985–. – Т. 1 : Первобытная археология / С. С. Березанская, В. А. Круцред, Д. Я. Телегин. —1985. – 567 с.

Бунятян К. П. Давнє населення України / К. П. Бунятян. – К. : Либідь, 1999. – 227 с.

Бунятян К. П. На світанку історії / К. П. Бунятян, В. Ю. Мурзін, О. В. Симоненко. – К. : Альтернативи, 1998. – 336 с.

Вовк Т. А. Підгрунтя історії України / Т. А. Вовк, В. В. Отрощенко // Укр. іст. журн. – 1997. – №2. – С. 3–17.

Даниленко В. Н. Неоліт України / В. Н. Даниленко. – К. : Наук. думка, 1969. – 257 с.

Збеневич В. Т. Ранний этап трипольской культуры на территории Украины / В. Т. Збеневич. – К. : Наук. думка, 1989. – 247 с.

Иванова С. В. Об особенностях расселения племен ямной культуры в Днестро-Дунайском междуречье / С. В. Иванова // Етнічна історія та культура населення Степу та Лісостепу Євразії. – Дніпропетровськ : [б.в.], 1999. – С. 63–64.

Круц С. И. К вопросу об антропологическом составе населения катакомбной культуры в Северном Причерноморье / С. И. Круц // Проблемы изучения катакомбной культурно-исторической общности : Тезисы докладов Всесоюзного семинара. – Запорожье, 1990. – С. 41–43.

Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу / Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко. – К. : Вікар, 2006. – 485 с.

Мовша Т. Г. Взаємовідносини степових і землеробських культур в епоху енеоліту – ранньобронзового віку / Т. Г. Мовша // Археологія. – 1993. – № 3. – С. 36–51.

Павленко Ю. В. Проблема індоєвропейської прабатьківщини у контексті останніх лінгвістичних досліджень // Археологія. – 1994. – №3. – С. 3–13.

Пассек Т. С. Раннеземледельческие (трипольские) племена Поднестровья / Т. С. Пассек // Материалы и исследования по археологии СССР. – 1961. – № 84.

Пассек Т. С. Раннеземледельческие племена Поднестровья / Т. С. Пассек. – М. : Изд-во АН СССР, 1961. – 226 с.

Пассек Т. С. Трипільська культура / Т. С. Пассек. – К. : Наук. думка, 1990. – 222 с.

Семенов Ю. И. На заре человеческой истории / Ю. И. Семенов. – М. : Мысль, 1989. – 319 с.

Телегін Д. Я. Основні періоди історичного розвитку населення території України у V – першій половині III тис. до н. е. / Д. Я. Телегін // Археологія. – 1992. – №4. – С. 3–11; №1. – С. 15–23.

Тесленко Д. Л. До питання про регіональні особливості ямних пам'яток Степової України / Д. Л. Тесленко // Етнічна історія та

культура населення Степу та Лісостепу Євразії. – Дніпропетровськ : [б.в.], 1999. – С. 66–68.

Черных Е. Н. Metallургические провинции и периодизация эпохи раннего металла на территории СССР / Е. Н. Черных // Советская археология. – 1978. – № 4. – С. 53–82.

Семінар 3. Кочовий світ українського степу за ранньої залізної доби (політичний та соціально-економічний розвиток) (2 год.).

План

1. Кочівництво як тип суспільного устрою та економіки.
2. Кіммерійці.
3. Скіфи.
4. Сармати.

Повідомлення: Греки та варвари в Північному Причорномор'ї: проблема міжетнічних контактів.

Історичні джерела

Геродот. История в 9-ти книгах / Геродот. – М. : Olma Media Group, 2004 – 640 с.

Гомер. Иллиада. Одиссея / Гомер. – М. : Худож. лит., 1967. – 766 с.

Історія України : Документи. Матеріали : посібн. / [уклад., комент. В. Ю. Короля]. – К. : Академія, 2002. – 448 с.

Хрестоматія з історії Української РСР : у 3 т. / [відп. ред. І. О. Гуржій]. – К. : Радянська школа, 1959. – Т.1. – 1959. – 745 с.

Література

Археология Украинской ССР : в 3 т. / АН УССР, Ин-т археологии. – К. : Наук. думка, 1985–. – Т. 2 : Скифско-сарматская и античная археология / ред. С. Д. Крыжицкий, А. С. Русяева, А. В. Черненко. – 1986. – 589 с.

Боталов С. Г. Кочевнический город как особое культурное явление кочевой цивилизации Евразии [Электронный ресурс] / С. Г. Боталов // Вестник Челябинского государственного университета. – 2009. – № 28 (166). История. – Вып. 34. – С. 13–19. – Режим доступа : <http://www.lib.csu.ru/vch/166/002.pdf>

Буданова В. П. Передвижения готов в Северном Причерноморье и на Балканах в III в.: По данным археологических источников / В. П. Буданова // Вестн. древ. истории. – 1982. – №2. – С. 155–174.

Бунятян К. П. Давне населення України / К. П. Бунятян. – К. : Либідь, 1999. – 227 с.

Василенко Г. К. Велика Скіфія. – К. : Товариство „Знання”, 1991. – 48 с.

Виноградов Ю. А. Сарматы и гибель „Великой Скифии” / Ю. А. Виноградов, К. К. Марченко, Е. Я. Рогов. // Вестн. древ. истории – 1997. – №3. – С. 93–103.

Иванчик А. И. К вопросу об этнической принадлежности и археологической культуре киммерийцев / А. И. Иванчик // Вестн. древ. истории. – 1995. – №1. – С. 3–22.

История черной металлургии и металлообработки на территории УССР (III в до н.э. – III в н.э.) / В. И. Бидзилл, Т. А. Вознесенская, Д. П. Недопако, Д. П. Паньков. – К. : Наук. думка, 1983. – 110 с.

Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу / Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко. – К. : Вікар, 2006. – 485 с.

Махортых С. В. Киммерийцы и древний Восток / С. В. Махортых // Вестн. древ. истории. – 1998. – №2. – С. 95–104.

Мурзин В. Ю. Происхождение скифов: основные этапы формирования скифского этноса / В. Ю. Мурзин. – К. : Наук. думка, 1990. – 86 с

Очир-Горлева М. А. О расселении савроматов / М. А. Очир-Горлева // Вестник Ленинградского университета. Серия 2. – 1988. – Вып. 3. – С. 95–99.

Парцингер Г. Степные кочевники на Востоке средневековой Европы: находки и памятники в свете сравнительной археологии / Г. Парцингер // Вестн. древ. истории. – 1998. – №2. – С. 104–114.

Степи Евразии в эпоху средневековья // Археология СССР в 20-и томах ; под общ. ред. Б. А. Рыбакова. – М. : Наука, 1981. – 302 с.

Тереножкин А. И. Киммерийцы / А. И. Тереножкин. – К. : Наук. думка, 1976. – 223 с.

Шаисламов А. Р. Кочевая цивилизация: проблема поиска и разработки научных критериев [Электронный ресурс] /

А. Р. Шаисламов. – Режим доступу :
<http://www.lib.csu.ru/vch/096/105.pdf>

Семинар 4. Грецькі міста-держави Північного Причорномор'я: виникнення та розвиток (2 год.).

План

1. Причини та основні напрямки Великої грецької колонізації.
2. Політичний розвиток античних полісів Нижнього Подністрів'я, Подунав'я, Нижнього Побужжя, Херсонеської держави та Хараксу.
3. Соціально-економічне становище античних міст Нижнього Подністрів'я, Подунав'я, Нижнього Побужжя, Херсонеської держави та Хараксу.

Повідомлення: 1. Відомості про Північне Причорномор'я I тис. до н.е. в творах давньогрецьких та римських авторів.

2. Транспортний флот Ольвійської держави.

Історичні джерела

Аристотель. Сочинения : в 4 т. / Аристотель. – М. : Мысль, 1983. – Т.4. – 1983. – С. 376–644.

Геродот. История в 9-ти книгах / Геродот. – М. : Olma Media Group, 2004 – 640 с.

Страбон. География / Страбон ; пер. Г. А. Стратановского. — М. : ОЛМА-ПРЕСС Инвест, 2004. – 640 с.

Фукидид. История / Фукидид ; пер. с греч. Ф. Г. Мищенко, С. А. Жебелёва; под ред. Э. Д. Фролова. – СПб. : Наука, 1999. – 590 с.

Література

Виноградов Ю. Г. Деякі питання історії Північного Причорномор'я наприкінці II – на початку III ст. / Ю. Г. Виноградов // Укр. іст. журн.. – 1996. – №4. – С. 115–123.

Зубарь В. М. Херсонес Таврический: Основные этапы исторического развития в античную эпоху / В. М. Зубарь. – К. : Наук. думка, 1997. – 125 с.

История черной металлургии и металлообработки на территории УССР (III в до н.э. – III в н.э.) / В. И. Бидзилл, Т. А. Вознесенская, Д. П. Недопако, Д. П. Паньков. – К. : Наук. думка, 1983. – 110 с.

Історія державної служби в Україні : у 5 т. / [відп. ред. Т. В. Мотренко, В. А. Смолій ; редкол.: С. В. Кульчицький (кер. авт. кол.) та ін.; Голов. упр. держ. служби України; Ін-т історії НАН України]. – К. : Ніка-Центр, 2009. – Т. 1. – 544 с.

Кадеев В. И. Херсонес Таврический. Быт и культура / В. И. Кадеев. – Харьков : Бизнес-Информ, 1996. – 212 с.

Крижицький С. Д. Античні держави Північного Причорномор'я / С. Д. Крижицький, В. М. Зубар, А. С. Русяєва – К. : Альтернативи, 1998. – 352 с.

Крыжицкий С. Д. Ольвия / С. Д. Крыжицкий. – К. : Наук. думка, 1985. – 191 с.

Лапин В. В. Греческая колонизация Северного Причерноморья / В. В. Лапин. – К. : Наук. думка, 1966. – 238 с.

Сапрыкин С. Ю. Греческие государства в Причерноморье [Электронный ресурс] / С. Ю. Саприкин. – Режим доступа : http://annals.xlegio.ru/greece/istved/idg2_07.htm

Скржинська М. В. Судочинство в античних державах Північного Причорномор'я / М. В. Скржинська // Укр. іст. журн., 2009. – №5. – С.4–13

Яйленко В. П. Греческая колонизация VII – III вв. до н.э. : По данным эпиграфических источников / В. П. Яйленко. – М. : Наука, 1982. – 312 с.

Семінар 5. Боспорська держава (2 год.).

План

1. Хронологія та типи колонізації Боспора.
2. Політичний розвиток боспорських колоній в VI – V ст. до н.е.
3. Боспорська держава за Археанактидів та Спартокидів.
4. Боспорська держава у складі Понтійського царства та за римських часів. Причини загибелі Боспору.

Повідомлення: Понтійське царство.

Історичні джерела

- Аристотель. Сочинения : в 4 т. / Аристотель. – М. : Мысль, 1983. – Т.4. – 1983. – С. 376–644.
- Геродот. История в 9-ти книгах / Геродот. – М. : Olma Media Group, 2004 – 640 с.
- Страбон. География / Страбон ; пер. Г. А. Стратановского. — М. : ОЛМА-ПРЕСС Инвест, 2004. – 640 с.
- Фукидид. История / Фукидид ; пер. с греч. Ф. Г. Мищенко, С. А. Жебелёва; под ред. Э. Д. Фролова. – СПб. : Наука, 1999. – 590 с.

Література

- Виноградов Ю. Г. Виникнення воєнного та релігійного союзу грецьких міст Боспору Кімерійського / Ю. Г. Виноградов // Укр. іст. журн.. – 1997. – №5. – С. 41–51.
- Виноградов Ю. Г. Утворення Боспорської держави / Ю. Г. Виноградов // Укр. іст. журн. – 1998 – №1. – С. 62–68.
- Гайдукевич В. Ф. Боспорское царство / В. Ф. Гайдукевич. – М-Л. : Изд-во АН СССР, 1948. – 622 с.
- Зубар В. М. Про так звану Боспорську війну / В. М. Зубар // Укр. іст. журн. – 1999. – №1. – С. 92–97.
- Історія державної служби в Україні : у 5 т. / [відп. ред. Т. В. Мотренко, В. А. Смолій ; редкол.: С. В. Кульчицький (кер. авт. кол.) та ін.; Голов. упр. держ. служби України; Ін-т історії НАН України]. – К. : Ніка-Центр, 2009. – Т. 1. – С.33–38.
- Крижицький С. Д. Античні держави Північного Причорномор'я / С. Д. Крижицький, В. М. Зубар, А. С. Русяєва. – К. : Альтернативи, 1998. – 352 с.
- Кругликова И. Т. Боспор в позднеантичное время / И. Т. Кругликова. – М. : Наука, 1966. – 224 с.
- Лапин В. В. Греческая колонизация Северного Причерноморья / В. В. Лапин. – К. : Наук. думка, 1966. – 238 с.
- Печеніна Н. Боспор Кімерійський: сторінки військової історії / Н. Печеніна // Історія в школі. – 2007. – №10. – С.37–47.
- Сапрыкин С. Ю. Боспорское царство: от тирании к эллинистической монархии / С. Ю. Сапрыкин // Вестн. древ. истории. – 2003. – №1. – С. 11–35.

Шелов-Коведяев Ф. В. Боспорское царство VI–IV вв. до н.э. Ф. В. Шелов-Коведяев // Древнейшие государства на территории СССР. – М. : Наука, 1984. – 434 с.

Семинар 6. **Напряжки і тенденції розвитку культури давнього населення України** (2 год.).

План

1. Первісне мистецтво та релігійні уявлення.
2. Духовна та матеріальна культура народів скіфо-сарматської доби.
3. Світ античної цивілізації Північного Причорномор'я.

Повідомлення: Культ Аполлона в грецьких містах північного Причорномор'я.

Історичні джерела

Хрестоматія з історії Української РСР : у 3 т. / [відп. ред. І. О. Гуржій]. – К. : Радянська школа, 1959. – Т.1. – 1959. – 745 с.

Література

Анисимов А. Ф. Духовная жизнь первобытного общества / А. Ф. Анисимов. – М.-Л. : Наука, 1966. – 243 с.

Античная цивилизация / [отв. ред. д-р искусствоведения В. Д. Блаватский]. – М. : Наука, 1973. – 270 с.

Античные города Северного Причерноморья. Очерки истории и культуры / [отв. ред. В. Ф. Гайдукевич]. – М.-Л. : Изд-во АН СССР, 1955. – 448 с.

Бунятян К. П. На світанку історії / К. П. Бунятян, В. Ю. Мурзін, О. В. Симоненко. – К. : Альтернативи, 1998. – 336 с.

Гаврилов А. В. О значении охры в погребальном обряде археологических культур эпох палеолита-бронзы / А. В. Гаврилов // Проблемы изучения катакомбной культурно-исторической общности: Тезисы докладов Всесоюзного семинара. – Запорожье, 1990. – С. 12–14.

Диатроптов П. Д. Культ героев в античном Северном Причерноморье / П. Д. Диатроптов. – М. : Индрик, 2001. – 160 с.

История и культура античного мира / [отв. ред. М. М. Кобылина]. – М. : Наука, 1977. – 231 с.

Крижицький С. Д. Античні держави Північного Причорномор'я / С. Д. Крижицький, В. М. Зубар, А. С. Русяєва. – К.:Альтернативи, 1998. – 352 с.

Обряды и верования древнего населения Украины. – К. : Наук. думка, 1990. – 136 с.

Семёнов Ю. Основные этапы эволюции первобытной религии [Электронный ресурс] / Ю. Семенов. – Скепсис. – 2003. – №2. – Режим доступа : http://scepsis.ru/library/id_372.html

Семёнов Ю. Тотемизм, первобытная мифология и первобытная религия [Электронный ресурс] / Ю. Семенов. – Скепсис. – 2004. – №3. – Режим доступа : http://scepsis.ru/library/id_393.html

Скржинская М. В. Древнегреческий фольклор и литература о Северном Причерноморье / М. В. Скржинская. – К. : Наук. думка, 1991. – 200 с.

Скржинська М. В. Релігійні ритуали в античних державах Північного Причорномор'я. / М. В. Скржинська // Укр. іст. журн. – 2010. – №3. – С. 127–141.

Тайлор Э. Первобытная культура / Э. Тайлор. – М. : Изд-во политической литературы, 1989. – 573 с.

Модуль 2. Східні слов'яни та Київська Русь.

Семинар 7. Соціально-економічний та політичний розвиток східних слов'ян у дофеодальний період (4 год.).

I заняття

План

1. Питання про прабатьківщину слов'ян у історіографії. Повідомлення давніх та середньовічних авторів про походження слов'ян.

2. Праслов'янське населення українського лісостепу у передскіфські часи. Етнічний розвиток східних слов'ян на рубежі I тис. до н.е. – V–VII ст. н.е.

3. Розселення давніх слов'ян. Виникнення та локалізація східнослов'янських племінних союзів.

II заняття

План

1. Політична організація об'єднань антів та склавів. Війни слов'ян з аварами, Візантією та Хозарією.

2. Утворення східнослов'янських державних об'єднань Куявії, Славії, Арганії

3. Соціальний устрій. Проблема давньоруської общини – верві в історіографії.

4. Розвиток сільського господарства, ремесла та торгівлі.

Повідомлення: Літописні поляни: міф чи реальність?

Політична організація антів: держава чи племінний союз?

Історичні джерела

[Отрывки о славянах из „Истории” Феофилакта Симокатты] / [пер. и комм. С. А. Иванова. // Свод древнейших письменных известий о славянах. Т. II (VII–IX вв.). – М.: Вост. лит., 1995. – С. 10–64.

Заходер Б. Н. Каспийский свод сведений о Восточной Европе [Электронный ресурс] / Б. Н. Заходер. Режим доступа: <http://www.kulichki.com/~gumilev/Rest/rest0100.htm>

Иордан. О происхождении и деяниях готы / Иордан. – М.: Изд. вост. лит., 1960. – 436 с.

- Історія України : Документи. Матеріали : посібн. / [уклад., комент. В. Ю. Короля]. – К. : Академія, 2002. – 448 с.
- Лев Диакон. Історія / Лев Диакон. – М. : Наука, 1988. – 428 с.
- Повесть временных лет [Електронний ресурс] / [подготовка текста, перевод и комментарии О. В. Творогова]. – Режим доступу : <http://www.pushkinskijdom.ru/Default.aspx?tabid=4869>
- Правда Русская. – М.-Л. : Изд-во АН СССР, 1940. – 506 с.
- Прокопий Кесарийский. Война с персами. Война с вандалами. Тайная история / Прокопий Кесарийский ; пер., ст., комм. А. А. Чекаловой. отв. ред. Г. Г. Литаврин. – М. : Наука, 1993. – 576 с.
- Хрестоматія по історії середніх віків : в 2 т. / [ред. Н. П. Грацианский, С. Д. Сказкин] – М. : Соцекгиз, 1961. – Т.1 : Раннее средневековье. – 1961. – 688 с.
- Хрестоматія з історії Української РСР : у 3 т. / [відп. ред. І. О. Гуржій]. – К. : Радянська школа, 1959. – Т.1. – 1959. – 745 с.

Література

- Авдусин Д. А. Происхождение древнерусских городов / Д. А. Авдусин // Вопр. истории. – 1980. – №12. – С.24–42.
- Археология Украинской ССР : в 3 т. / АН УССР, Ин-т археологии. – К. : Наук. думка, 1985–. – Т. 3 : Раннеславянский и древнерусский периоды / ред. В. Д. Баран, Р. С. Орлов, П. П. Толочко. – 1986. – 573 с.
- Баран В. Д. Давні слов'яни / В. Д. Баран. – К. : Альтернативи, 1998. – 335 с.
- Довідник з історії України / [за ред. І. Підкови та Р. Шуста]. – К. : Генеза, 1993. – 262 с.
- Древняя Русь. Город. Замок. Село. /Археология СССР в 20-и томах ; под общ. ред. Б. А. Рыбакова. – М. : Наука, 1985. – 431 с.
- Етнічні процеси у середньовічному слов'янському світі // Укр. іст. журн. – 2001. – №3. – С. 3–47.
- Коновалова И. Г. Восточная Европа в сочинении ал-Идриси [Електронний ресурс] / И. Г. Коновалова. – М. : Восточная литература РАН, 1999. – Режим доступу : <http://janaberestova.narod.ru/jana.html>
- Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу / Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко. – К. : Вікар, 2006. – 485 с.

Петрашенко В. О. Літописні поляни: міф чи реальність / В. О. Петрашенко // Археологія. – 1998. – №2. – С. 37–46.

Сахаров А. Н. Дипломатия Древней Руси / А. Н. Сахаров. – М. : Международные отношения, 1982 – 240 с.

Седов В. В. Восточные славяне в VI–XIII вв./ В. В. Седов // Археология СССР в 20-и т.; под общ. ред. Б. А. Рыбакова. – М. :Наука, 1982. – 327 с.

Славяне Юго-Восточной Европы в предгосударственный период / [отв. ред. В. Д. Баран]. – К. : Наук. думка, 1996. – 488 с.

Сухобоков О. В. Этнокультурная история Левобережной Украины I – начала II тыс. / О. В. Сухобоков // Археологія. – 1998. – №2. – С. 53–62.

Толочко П. П. Київська Русь / П. П. Толочко. – К. : Абрис, 1996. – 359 с.

Фроянов И. Я. Киевская Русь / И. Я. Фроянов. – Л. : Изд-во Ленинградского университета, 1974. – 328 с.

Юсова Н. М. Генеза концепту „давньоруська народність” у радянській історіографії / Н. М. Юсова // Укр. іст. журн. – 2001. – №6. – С. 65–85.

Семінар 8. Виникнення та розвиток Київської Русі в IX–XII ст. як державного утворення та суб'єкта міжнародних відносин (4 год.).

I заняття

План

1. Теорії походження Київської Русі та терміну „Русь” в історіографії.

2. Територіальна структура держави.

3. Політична форма держави Київська Русь. Аналіз історіографії питання.

4. Еволюція інститутів влади (князь, боярська рада, князівська адміністрація, віче, сними). Виникнення та оформлення дружинного ладу.

II заняття

План

1. Внутрішня та зовнішня політика київських князів кінця IX – середини X ст. Аналіз русько-візантійських договорів 907, 911 та 944 рр.

2. Реформи Володимира Великого. Зовнішньополітичний розвиток Київської Русі.

3. Внутрішня та зовнішня політика Київської Русі за Ярослава Мудрого.

4. Княжіння Володимира Мономаха та Мстислава Великого.

Повідомлення: Історичні портрети перших київських князів.

Історичні джерела

Багрянородный Константин. Об управлении империей / Константин Багрянородный ; [под ред. Г. Г. Литаврина, Я. Н. Шапова]. – М. : Наука, 1989. – 211 с.

Ипатьевская летопись [Електронний ресурс]. – СПб : Типография Эдуарда Праца, 1843. – 377 с. (включало также Густынскую летопись). – Режим доступа : <http://dlib.rsl.ru/view.php?path=/rsl01004000000/rsl01004161000/rsl01004161787/rsl01004161787.pdf>

Історія України: Документи. Матеріали : посібн. / [уклад., комент. В. Ю. Короля]. – К. : Академія, 2002. – 448 с.

Лаврентьевская летопись и Троицкая летописи [Електронний ресурс]. – СПб : Типография Эдуарда Праца, 1846. – 267 с. – Режим доступа :

<http://dlib.rsl.ru/view.php?path=/rsl01004000000/rsl01004161000/rsl01004161806/rsl01004161806.pdf>

Литература Древней Руси : Хрестоматия / [сост. Л. А. Дмитриев; под ред. Д. С. Лихачева. – М. : Наука, 1990. – 544 с.

Повесть временных лет [Електронний ресурс] / [подготовка текста, перевод и комментарии О. В. Твороговой]. – Режим доступа : <http://www.pushkinskijdom.ru/Default.aspx?tabid=4869>

Хрестоматія з історії Української РСР : у 3 т. / [відп. ред. І. О. Гуржій]. – К. : Радянська школа, 1959. – Т.1. – 1959. – 745 с.

Література

Васильев М. А. Степень достоверности известия „Повести временных лет” о процедуре ратификации русско-византийского договора 944 г. в Киеве / М. А. Васильев // Древнейшие государства Восточной Европы. 1998 г. Памяти чл.-кор. РАН А.П.Новосельцева ; отв. ред. Т. М. Калинина. — М. : Восточная литература РАН, 2000. — С. 64–72.

Вязинин И. Н. Русы живут на острове / И. Н. Вязинин // Вопр. истории. — 1994. — №9. — С. 152–156.

Головко О. Формування державних утворень у Східній Європі в IX - першій половині XIII ст. / О. Головко // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). — К. : Інститут історії України НАН України, 2004. — №4. — С. 77–94

Головко О. Б. Русь у міжнародному житті Європи IX–X ст. / О. Б. Головко. — К. : Ін-т історії України НАН України, 1994. — 29 с.

Горский А. А. Государство или конгломерат конунгов? Русь в первой половине X века / А. Горский // Вопр. истории. — 1999. — №8. — С.43–52.

Древнейшие государства Восточной Европы. Материалы и исследования. 2004 г. Политические институты Древней Руси / [отв. ред. Т. В. Гимон, Е. А. Мельникова]. — М. : Восточная литература, 2006. — 438 с.

Древнерусское государство и его международное значение / А. П. Новосельцев, В. Т. Пашуто. — М. : Наука, 1969. — 374 с.

Жих М. Про регіональний політогенез у Київській Русі (до постановки проблеми) / М. Жих // Український історичний збірник. — 2009. — Вип. 12. — С. 42–48

Захарченко П. Київська Русь: державний устрій, суспільний лад та основні риси права / П. Захарченко // Історія України. — 2002. — №10. — С. 2–12.

Круглий стіл „Початок Русі: Південь і Північ” // Укр. іст. журн. — 2008. — №3. — С. 4–29.

Кушинська Л. А. Про джерело права русько-византийських угод X ст. / Л. А. Кушинська // Укр. іст. журн. — 1999. — №6. — С. 89–94.

Левченко М. В. Очерки по истории русско-византийских отношений / М. В. Левченко. — М. : АН СССР 1956. — 553 с.

Ловмянський Х. Русь и норманни / Х. Ловмянський. – М. : Прогресс. 1985. – 304 с.

Мельников Е. А. Название „Русь” в этнокультурной истории Древнерусского государства (IX–X вв.) / Е. А. Мельников, В. Я. Петрухин // Вопросы истории. – 1989. – №8. – С. 24–38.

Пашуто В. Т. Внешняя политика Древней Руси / В. Т. Пашуто. – М. : Наука, 1968. – 472 с.

Перхавко В. Б. Связи Древней Руси со славянскими странами / В. Б. Перхавко. – М. : Знание, 1987. – 62 с.

Прицак О. Походження Русі: Стародавні скандинавські джерела / О. Прицак. – К. : Обереги, 1997. – 1080 с.

Росовецкий С. Кий, Рюрик, Олег: от мифического первооселенца к варяжскому князю – Волхву / С. Росовецкий // Персонал. – 2001. – №2. – С. 58–61.

Сахаров А. Н. Дипломатия Древней Руси / А. Н. Сахаров. – М. : Мысль, 1982. – 358 с.

Толочко П. П. Київська Русь / П. П. Толочко. – К. : Абрис, 1996. – 359 с.

Шип Н. А. Дискусія про термін „Русь” / Н. А. Шип // Укр. іст. журн. – 2002. – №6. – С. 92–107.

Семінар 9. Суспільний устрій Київської Русі за „Руською Правдою” (4 год.).

План

I заняття

1. „Руська Правда” як історичне джерело.
2. Формування панівного стану.
3. Феодальна ієрархія, виникнення відносин васалітету та міністеріалітету. Дружинний лад.

II заняття

1. Становище феодально залежного населення Київської Русі.
2. Характеристика феодальних повинностей.
3. Народні повстання середини X – XII ст.

Повідомлення: Місце та роль ізгоїв в давньоруському суспільстві.

Історичні джерела

Дополнительные статьи из списков Русской Правды [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/83989/>

Закон Судный людем и дополнительные статьи к нему [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/83989/>

Історія України: Документи. Матеріали : посібн. / [уклад., комент. В. Ю. Короля]. – К. : Академія, 2002. – 448 с.

Митрополичье Правосудие. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/83989/>

Правда Русская. – М.-Л. : Изд-во АН СССР, 1940. – 506 с.

Хрестоматія з історії Української РСР : у 3 т. / [відп. ред. І. О. Гуржій]. – К. : Радянська школа, 1959. – Т.1. – 1959. – 745 с.

Література

Моця О. П. Соціальні відносини на селі в Давньоруській державі / О. П. Моця // Археологія. – 1999. – №2. – С. 50–59.

Древняя Русь. Город. Замок. Село / Археология СССР в 20-и томах : [под общ. ред. Б. А. Рыбакова]. – М. : Наука, 1985. – 432 с.

Замки Київської Русі як соціальний тип поселень // Історія України. – 2001. – №4. – С. 3–4.

Захарченко П. Київська Русь: державний устрій, суспільний лад та основні риси права / П. Захарченко // Історія України. – 2002. – №10. – С. 2–12.

Куминська Л. Становлення державного права і племінна звичаєва традиція у Київській Русі / Л. Куминська // Історія України. – 2000. – №38. – С. 3–4.

Мавродин В. Народные восстания в Древней Руси в XI–XIII вв. / В. Мавродин. – М. : Соцэкгиз, 1961. – 118 с.

Тихомиров М. Н. Крестьянские и городские восстания на Руси XI–XIII вв. / М. Н. Тихомиров. – М. : Госполитиздат, 1955. – 278 с.

Тихомиров М. Н. Списки и происхождение редакций Русской Правды. [Електронний ресурс] / М. Н. Тихомиров. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/83989/>

Толочко О. П. Краткая редакция Правды Руской: происхождение текста / О. П. Толочко. – К. : Институт історії України НАН України, 2009. – 136 с.

Толочко П. П. Київська Русь / П. П. Толочко. – К. : Абрис, 1996. – 359 с.

Фроянов И. Я. Киевская Русь / И. Я. Фроянов. – Л. : Изд-во Ленинградского университета, 1974. – 328 с.

Юшков С. В. Русская Правда. Происхождение источника и ее значение / С. В. Юшков. – М. : Гос. изд-во юрид. лит-ры, 1950. – 378 с.

Семинар 10. Економічний розвиток Київської Русі (2 год.).

План

1. Загальна характеристика та особливості феодальних відносин.

2. Виникнення та розвиток великого феодального землеволодіння та общинної власності на землю.

3. Виникнення давньоруських міст. Розвиток ремесла та торгівлі.

4. Місце сільського господарства в економіці Київської Русі. Натуральний характер господарства.

Повідомлення: Агротехніка в Давній Русі.

Історичні джерела

Правда Русская. – М.-Л. : Изд-во АН СССР, 1940. – 506 с.

Хрестоматія з історії Української РСР : у 3 т. / [відп. ред. І. О. Гуржій]. – К. : Радянська школа, 1959. – Т.1. – 1959. – 745 с.

Література

Горемыкина В. И. О генезисе феодализма в Древней Руси / В. И. Горемыкина // Вопр. истории. – 1987. – №2. – С. 78–100.

Довженок В. І. Землеробство Давньої Русі / В. І. Довженок. – К. : Наук. думка, 1961. – 266 с.

Древняя Русь. Город. Замок. Село. / Археология СССР в 20-и томах : [под общ. ред. Б.А. Рыбакова]. – М. : Наука, 1985. – 432 с.

Замки Київської Русі як соціальний тип поселень // Історія України. – 2001. – №4. – С.3–4.

Кириков С. В. Человек и природа восточноевропейской лесостепи в X – начале XIX вв. / С. В. Кириков – М. : Наука, 1979. – 187 с.

Котляр М. Ф. Джерела складання та формування феодального землеволодіння / М. Ф. Котляр // Укр. іст. журн. – 1984. – №2. – С. 27–36.

Котляр М. Ф. Дружина и генезис феодализма на Руси / М. Ф. Котляр // Вопр. истории. – 1984. – №9. – С. 17–28.

Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу / Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко. – К. : Вікар, 2006. – 485 с.

Толочко П. П. Київська Русь / П. П. Толочко. – К. : Абрис, 1996. – 359 с.

Фроянов И. Я. Киевская Русь / И. Я. Фроянов. – Л. : Изд-во Ленинградского университета, 1974. – 328 с.

Юшков С. В. Очерки по истории феодализма в Киевской Руси / С. В. Юшков. – М. : Изд-во Академии наук СССР, 1939. – 253 с.

Семинар 11. Київська Русь за часів феодальної роздробленості (2 год).

План

1. Причини феодальної роздробленості.
2. Феодальні війни руських князів.
3. Князівський снем у Любечі (1097 р.).
4. Виникнення та розвиток Київської, Переяславської та Чернігівської земель-князівств.

Повідомлення: Політичне становище Русі наприкінці XI ст. в „Слове о погибели земли Русской”.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали : посібн. / [уклад., комент. В. Ю. Короля]. – К. : Академія, 2002. – 448 с.

Література Древней Руси : Хрестоматія / [сост. Л. А. Дмитриев; под ред. Д. С. Лихачева]. – М. : Наука, 1990. – 544 с.

Хрестоматія з історії Української РСР : у 3 т. / [відп. ред. І. О. Гуржій]. – К. : Радянська школа, 1959. – Т.1. – 1959. – 745 с.

Література

Головко О. З історії міжкнязівської війни 1015–1019 рр. на Русі / О. Головко // Історія України. – 2001. – №7. – С. 6–7.

Котляр М. Ф. Давньоруська держава кінця XI – початку XII ст. (Від усобиць до стабілізації) / М. Ф. Котляр // Укр. іст. журн. – 1997. – №2. – С. 18–27.

Котляр М. Ф. Давньоруська державність: до і після Любеча / М. Ф. Котляр // Укр. іст. журн. – 1997. – №4. – С. 19–28.

Котляр Н. Ф. Мстислав Тмутороканский и Ярослав Мудрый / Н. Ф. Котляр // Древнейшие государства Восточной Европы. 1998 г. – М. : „Восточная литература” РАН, 2000. – С. 134–142.

Рыбаков Б. А. Киевская Русь и русские княжества / Б. А. Рыбаков. – М. : Наука, 1982. – 592 с.

Толочко П. П. Київська Русь / П. П. Толочко. – К. : Абрис, 1996. – 359 с.

Феннел Д. Кризис средневековой Руси / Д. Феннел. – М. : Прогресс, 1989. – 296 с.

Флоря Б. Н. О некоторых особенностях развития этнического самосознания восточных славян в эпоху средневековья – раннего нового времени [Електронний ресурс] / Б. Н. Флоря. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/vzaimo/vz02.htm>

Шекера І. М. Міжнародні зв'язки Київської Русі: З історії зовнішньої політики Русі в період утворення і зміцнення Давньоруської держави в VII–X ст. / І. М. Шекера. – К. : Вид-во АН УРСР, 1963. – 199 с.

Яковенко Б. В чем причина упадка и гибели Киевской Руси / Б. Яковенко // День – 2001. – №36. – С. 8.

Яценко Б. І. Розвиток державного устрою України-Руси наприкінці XII ст. / Б. І. Яценко // Укр. іст. журн. – 1997. – №3. – С. 119–132.

Семінар 12. Утворення та розвиток Галицько-Волинського князівства (2 год.).

І заняття

План

1. Волинська та Галицька землі у XI–XIII ст.

2. Виникнення Галицько-Волинського князівства.
3. Галицько-Волинське князівство за удільних часів.
4. Галицько-Волинське князівство як суб'єкт міжнародних відносин. Занепад Галицько-Волинського князівства.

Повідомлення: Військова та дипломатична боротьба Русі проти наступу Польщі та Угорщини на Галицько-Волинські землі.

Історичні джерела

Галицько-Волинський літопис. Повний текст літопису за Іпатським списком [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/links/galvol.htm>.

Історія України: Документи. Матеріали : посібн. / [уклад., комент. В. Ю. Короля]. – К. : Академія, 2002. – 448 с.

Хрестоматія з історії Української РСР : у 3 т. / [відп. ред. І. О. Гуржій]. – К. : Радянська школа, 1959. – Т.1. – 1959. – 745 с.

Енциклопедія „Слова о полку Игореве” : в 5 т. [Електронний ресурс] / Рос. акад. наук. Ин-т рус. лит. (Пушкін. дом); ред. кол.: Л. А. Дмитриєв, Д. С. Лихачев, С. А. Семячко, О. В. Творогов (отв. ред.). – СПб. : Дмитрий Буланін, 1995. – Режим доступу : <http://feb-web.ru/feb/slovens/es/>

Література

Баран В. Д. Княжий Галич в історії України / В. Д. Баран // Укр. іст. журн.. – 2001. – №4. – С. 67–54.

Булгак О. В. Творець Галицько-Волинської держави / О. В. Булгак // Календар знамен і пам'ятних дат. – К., 2002. – 4 квітня. – С. 94–97.

Генсьорський А. І. Галицько-Волинський літопис (процес складання; редакції і редактори) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litopys.org.ua/hens2/hs.htm>

Головко О. Акти та документи Галицько-Волинського князівства XIII – першої половини XIV століть / О. Головко, О. Купчинський // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). – К. : Інститут історії України НАН України, 2005. – №5. – С.681–686.

Головко О. Галицька держава князів Ростиславичів в історії Центрально-Східної Європи (IX—XII століття) / О.Головко // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). – К. : Інститут історії України НАН України, 2005. – №5. – С.87–131.

Ісаєвич Р. Князь і король Данило: суспільство, церква, держава: до 800-річчя народження Данила Галицького / Р. Ісаєвич // Київська старовина. – 2002. – №1. – С. 3–9.

Котляр М. Дипломатія галицьких і волинських князів XII–XIII ст. / М. Ф. Котляр // Київська старовина. – 2000. – №5-6. – С. 3–13; №6. – С. 9–19.

Котляр М. Ф. Галицько-Волинське князівство (до 800-річчя утворення) / М. Ф. Котляр // Укр. іст. журн. – 2000. – №1. – С. 21–31.

Котляр М. Ф. Галицько-Волинське князівство / М. Ф. Котляр. – К. : Альтернативи, 1998. – 333 с.

Котляр М. Ф. Роман і Романовичі в історії та поезії / М. Ф. Котляр // Укр. іст. журн. – 2001. – №4. – С. 57–66.

Майоров О. Зовнішня політика Галицько-Волинської Русі часів Четвертого Хестоного походу: стосунки з Німеччиною, Візантією та Польщею / О. Майоров // RUTHENICA. – К. : Інститут історії України НАН України, 2008. – Вип. 7. – С.105–129.

Софроненко К. А. Общественно-политический строй Галицко-Волынской Руси XI–XIII вв. / К. А. Софроненко. – М. : Госюриздат, 1955. – 140 с.

Семінар 13. Релігія та культура Київської та Галицько-Волинської Русі (2 год.).

План

1. Архітектура. Образотворче та прикладне мистецтво.
2. Освіта та писемність. Розвиток науки.
3. Билини та літописи як джерело з історії Русі.
4. Церква в Київській Русі. Проблема римсько-візантійської християнської спадщини. Націоналізація церковного управління.

Повідомлення: Морально-психологічний стан давньоруського суспільства.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали : посібн. / [уклад., комент. В. Ю. Короля]. – К. : Академія, 2002. – 448 с.

Радзивилловская летопись [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://radzivil.chat.ru/>

Хрестоматія з історії Української РСР : у 3 т. / [відп. ред. І. О. Гуржій]. – К. : Радянська школа, 1959. – Т.1. – 1959. – 745 с.

Література

Брайчевський М. Ю. Утвердження християнства на Русі / М. Ю. Брайчевський. – К. : Наук. думка, 1988. – 261 с

Замалеев А. В. Мыслители Древней Руси / А. В. Замалеев, В. А. Зоц. – К. : Вища школа, 1987. – 184 с.

История культуры Древней Руси. – М. : АН СССР, 1951. – 501 с.

Козлов М. М. Уявлення давніх слов'ян про потойбічний світ / М. М. Козлов // Укр. іст. журн.. – 2000. – №3. – С. 53–60.

Котляр М. Ф. Шляхи християнства на Русь (легендарні й реальні) / М. Ф. Котляр // Укр. іст. журн. 2008. – Вип.5. – С. 4–14.

Липец Р. Х. Эпос и Древняя Русь / Р. Х. Липец. – М. : Наука, 1969. – 302 с.

Мирзоев В. Г. Былины и летописи – памятники русской исторической мысли / В. Г. Мирзоев. – М. : Мысль, 1978. – 254 с.

Огієнко І. Українська церква [Електронний ресурс] / І. Огієнко – К., 1993. – Режим доступу : <http://litorus.org.ua/ohienko/oh.htm>

Романов Б. А. Люди и нравы Древней Руси / Б. А. Романов. – Л. : Наука, 1966. – 242 с.

Рыбаков Б. А. Древняя Русь. Сказания. Былины. Летописи / Б. А. Рыбаков. – М. : Наука, 1963. – 361 с.

Семчишин М. Тисяча років української культури / М. Семчишин. – К. : МП Фенікс, 1993. – 501 с.

Стахів М. Христова церква в Україні 988–1596 рр. / М. Стахів. – Лівів : Стрім, 1993. – 584 с.

Темчин С. Слово о законе и благодати киевского митрополита Илариона и раннехристианская полемика / С. Темчин // RUTHENICA. – К. : Інститут історії України НАН України, 2008. – Вип. 7. – С.30–40.

Толочко П. П. Київська Русь / П. П. Толочко. – К. : Абрис, 1996. – 359 с.

Членов А. М. Шестибожжя князя Володимира / А. М. Членов // Укр. іст. журн. – 1971. – №8–9. С.109–112.

Щавелева Н. И. Верования древних славян / Н. И. Щавелева // Преподавание истории в школе. – 1990. – №2. – С.12–17.

Щапов Я. Н. Государство и церковь Древней Руси, X–XIII вв. / Я. Н. Щапов. – М. : Наука, 1989. – 232 с.

Модуль 3. Номадні суспільства українського степу за часів середньовіччя.

Семінар 14. Кочове населення українського степу за часів середньовіччя (2 год.).

План

1. Особливості номадних суспільств за доби раннього середньовіччя. Доба Великого переселення народів (готи, гуни, авари).
2. Болгари та угри.
3. Хазари і торки.
4. Печеніги та половці.

Повідомлення: Чорні клобуки, бродники та Київська Русь.

Історичні джерела

Багрянородный Константин. Об управлении империей: текст, перевод, комментарии / Константин Багрянородный; под ред. Г. Г. Литаврина, Я. Н. Щапова. – М. : Наука, 1989. – 211 с.

Заходер Б. Н. Каспийский свод сведений о Восточной Европе [Электронный ресурс] / Б. Н. Заходер. Режим доступа : <http://www.kulichki.com/~gumilev/Rest/rest0100.htm>

Иордан. О происхождении и деяниях готы / Иордан. – М. : Изд.вост.лит., 1960. – 436 с.

Лев Диакон. История / Лев Диакон. – М. : Наука, 1988. – 428 с.

Повесть временных лет [Электронный ресурс] / [подготовка текста, перевод и комментарии О. В. Твороговой]. – Режим доступа : <http://www.pushkinskiydom.ru/Default.aspx?tabid=4869>

Прокопий Кесарийский. Война с персами. Война с вандалами. Тайная история / Прокопий Кесарийский; пер., ст., комм. А. А. Чекаловой; отв. ред. Г. Г. Литаврин. – М. : Наука, 1993. – 576 с.

Феофилакт Симокатта. История / Симокатта Феофилакт. – М. : Арктос:ВикаПресс, 1996. – 268 с.

Хрестоматія з історії Української РСР : у 3 т. / [відп. ред. І. О. Гуржій]. – К. : Радянська школа, 1959. – Т.1. – 1959. – 745 с.

Література

Артамонов М. И. История хазар / М. И. Артамонов. – Л. : Изд-во Государственного Эрмитажа, 1962. – 521 с.

Археология Украинской ССР : в 3 т. / АН УССР, Ин-т археологии. – К. : Наук. думка, 1985 – Т. 3 : Раннеславянский и древнерусский периоды / ред. В. Д. Баран, Р. С. Орлов, П. П. Толочко. – 1986. – 573 с.

Бубенок О. Особливості соціально-політичного устрою об'єднань номадів Північного Причорномор'я у період між експансіями гунів і монголів (VI початок XIII століття) / О. Бубенок // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). – К. : Інститут історії України НАН України, 2006. – Вип. 6. – С. 86–133.

Буданова В. П. Передвижения готов в Северном Причерноморье и на Балканах в III в.: по данным письменных источников / В. П. Буданова // Вестн. древ. истории. – 1982. – №2. – С. 155–174.

Вельтман О. Атилла и Русь IV и V ст. / О. Вельтман // Основа. – 1997. – №32. – С.123–135.

Гумилев Л. Н. Древняя Русь и Великая степь / Л. Н. Гумилев. М. : Айрис-пресс, 2004. 768 с.

Новосельцев А. П. Хазария в системе международных отношений VII – IX веков / А. П. Новосельцев// Вопр. истории. – №2. – С. 20–32.

Осипян О. Поширення християнства серед половців у XIII – XIV ст. / О. Осипян // Київська старовина. – 2005. – №1–2. – С. 3–23.

Плетнева С. А. Закономерности развития кочевнических обществ в эпоху средневековья / С. А. Плетнева // Вопр. истории. – 1981. – №6. – С. 50–64.

Плетнева С. А. От кочевий к городам / С. А. Плетнева // Материалы и исследования по археологии СССР. – М. : Наука, 196. – №142. – 197 с.

Плетнева С. А. Половцы / С. А.Плетнева. – М. : Наука, 1990. – 208 с.

Плетнева С. А. Хазары / С. А. Плетнева. – М. :Наука, 1986. – 88 с.

Степи Евразии в эпоху средневековья / Археология СССР в 20-и томах: [отв. ред. тома С. А. Плетнёва]. – М.: Наука, 1985. – 304 с.

Столярик Е. С. Народы и государства степного Причерноморья в X–XII вв. / Е. С. Столярик. – К.: Наук. думка, 1992. – 128 с.

Толочко П. П. Кочевые народы степей и Киевская Русь / П. П. Толочко. – К.: Алетейя, 1996. – 158 с.

Семинар 15. Київська Русь та монголо-татари: від роздробленості до Золотої Орди (2 год.).

План

1. Монгольські походи в половецький степ. Битва на р. Калка (1223 р.)
2. Завоювання монголо-татарами Південної Русі. Похід у Східну Європу.
3. Утворення Золотої Орди. Золотоординське іго на завойованих землях. Наслідки монгольського завоювання.

Повідомлення: Історико-географічна ситуація на русько-ординському прикордонні (середина – друга половина XIII ст.).

Історичні джерела

Ипатьевская летопись [Електронний ресурс]. – СПб : Типографія Едуарда Праца, 1843. – 377 с. (включало також Густынскую летопись) Режим доступу : <http://dlib.rsl.ru/view.php?path=/rsl01004000000/rsl01004161000/rsl01004161787/rsl01004161787.pdf>

Лаврентьевская летопись и Троицкая летописи [Електронний ресурс]. СПб : Типографія Едуарда Праца, 1846. 267 с. – Режим доступу : <http://dlib.rsl.ru/view.php?path=/rsl01004000000/rsl01004161000/rsl01004161806/rsl01004161806.pdf>

Летописный сборник, именуемый Патриаршею или Никоновскою летописью [Електронний ресурс]. СПб : Типографія Едуарда Праца, 1862. 256 с. Режим доступу : <http://dlib.rsl.ru/view.php?path=/rsl01004000000/rsl01004161000/rsl01004161978/rsl01004161978.pdf>

Плано Карпини, Гийом де Рубрук. История Монголов / Путешествие в восточные страны [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://new.runivers.ru/lib/book3078/9693/>

Рашид Ад-Дин. Сборник летописей [Электронный ресурс] / Рашид Ад-Дин. – Режим доступа : http://www.vostlit.info/Texts/rus16/Rasidaddin_3/frametext2.html

Сокровенное сказание монголов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://altaica.ru/SECRET/tovchoo.htm#XI>

Література

Бабенко Р. Прикордонні землі Південно-Західної Русі і Золота Орда / Р. Бабенко// Історія в школі. – 2000. – №3. – С. 6–11.

Греков Б. Д. Золотая Орда и её падение [Электронный ресурс] / Б. Д. Греков, А. Ю. Якубовский. М. : Богородский печатник, 1998. – 368 с. – Режим доступа : http://krotov.info/lib_sec/04_g/gre/grekov_02.htm

Егоров В. Л. Историческая география Золотой Орды в XIII–XIV вв. / В. Л. Егоров. – М. : Либроком, 2009. – 248 с.

Ивакин Г. Историчний розвиток Києва XIII – середина XVI ст. [Электронный ресурс] / Г. Ивакин. – Режим доступа : <http://litopys.org.ua/ivakin/ivak03.htm>

Каргалов В. В. Внешнеполитические факторы развития феодальной Руси / В. В. Каргалов. – М. : Высшая школа 1967. – 264 с.

Насонов А. Н. Монголы и Русь / А. Н. Насонов. – М.-Л. : Изд-во АН СССР, 1940. – 178 с.

Полубояринова М. Д. Русские люди в Золотой Орде / М. Д. Полубояринова. – М. : Наука, 1978. – 136 с.

Похлёбкин В. В. Татары и Русь [Электронный ресурс] / В. В. Похлёбкин. М. : Международные отношения, 2005. – Режим доступа : http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/pohl1/index.php

Русина О. В. Україна під татарами і Литвою / О. В. Русина. – К. : Альтернативи, 1998. – 320 с.

Татаро-монголы в Азии и Европе / [отв. ред. Тихвинский С. Л.] – М. : Наука, 1977. – 507 с.

Феннел Д. Кризис средневековой Руси / Д. Феннел. – М. : Прогресс, 1989. – 296 с.

Штайндорф Л. Чужая война: военные походы монголов в 1237–1242 гг. в хронике Фомы архидиакона Сплитского / Л. Штайндорф // Древняя Русь. Вопросы медиевистики. 2008. – № 4 (34). – С. 18–29.

Модуль 4. Україна за часів пізнього середньовіччя.

Семінар 16. Українські землі у складі Великого князівства Литовського (2 год.).

План

1. Причини та напрямки територіальної експансії Литви. Початок Литовського володарювання в Південній Русі (1340-1362 рр.; часи Ольгерда та Любарта)

2. Велике князівство Литовське наприкінці XIV–XV ст.: внутрішній та зовнішній стан. Кревська та Городельська унії.

3. Суспільно-економічні відносини у Великому князівстві Литовському. Реформи Сигизмунда-Августа.

4. Литовські Статути.

Повідомлення: Вхідження північно-східних українських земель до складу Московської держави.

Історичні джерела

Герберштейн С. Записки о Московии / С. Герберштейн. – М. : Изд-во МГУ, 1988. – 430 с.

Другий (Волинський) статут Великого князівства Литовського 1566 року [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://litopys.org.ua/statut2/st1566.htm>

Законодательные акты Великого княжества Литовского. – Л. : Соцэґиз, 1936. – 155 с.

Історія України: Документи. Матеріали : посібн. / [уклад., комент. В. Ю. Короля]. – К. : Академія, 2002. – 448 с.

Полное собрание русских летописей [Електронний ресурс]. – Т.32 : Хроники: Литовская и Жмойтская, и Быховца. – М. , 1975. Режим доступу : <http://www.y10k.ru/books/detail707732.html>

Статут Великого княжества Литовского 1529 г. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.vostlit.info/Texts/Dokumenty/Litva/XVI/1520-1540/Statut1529/framevved.htm>

Статут Великого княжества Литовского 1588 года [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://starbel.narod.ru/statut1588.htm>

Стрийковський М. Хроніка польська, литовська, жмудська і всієї Русі / М. Стрийковський // Дзвін. – 1990. – №1–4.

Література

Ukraina Lithuanica : студії з історії Великого князівства Литовського / НАН України. Інститут історії України. – К. : Інститут історії України. – 2009. – Т. I. – 224 с.

Голенченко Г. „Шляхетская демократия” в Великом князевстве Литовском XVI–XVIII вв. [Електронний ресурс] / Г. Голенченко // Беларусь и Россия: общество и государство. – Мн.: 1998. – Вып. 2. – ОРежим доступу : <http://www.yabloko.ru/Themes/Belarus/belarus-33.html>

Греков И. Б. Очерки по истории международных отношений Восточной Европы в XIV–XVI вв. / И. Б. Греков. – М. : Изд-во восточной литературы. 1963. – 374 с.

Гурбик А. Устроєві засади громадського судочинства й народна підсвідомість на українських землях у складі Великого князівства Литовського / А. Гурбик // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.) К. : Інститут історії України НАН України, 2007. – Вип. 7 – С. 102–123

Гурбик А. О. Волочна поміра на українських землях у складі Великого князівства Литовського в XVI ст. / А. О. Гурбик // Укр. іст. журн.. – 1996. – №4. – С. 49–61.

Захарченко П. Суспільно-політичний лад і право на землях України у складі Великого князівства Литовського. Хронологія подій / П. Захарченко, І. Вікторов // Історія України. – 2002. – №33–34. – С. 2–12.

Заяць А. Війтівська влада у приватних містах Волині XVI - першої половини XVII ст. / А. Заяць // Соціум. К. : Інститут історії України НАН України, 2008. – Вип. 8. – С.9–20.

Заяць А. Міщани поміж Литовськими Статутами і практикою життя / А. Заяць // СОЦІУМ. Альманах соціальної історії / Головний редактор В. Смолій; відповідальний редактор В. Горобець. НАН України. Інститут історії України; Центр соціальної історії. – К. : Інститут історії України, 2010. – Вип. 9. – С.7–19.

Історія державної служби в Україні : у 5 т. / [відп. ред. Т. В. Мотренко, В. А. Смолій ; редкол.: С. В. Кульчицький (кер. авт. кол.) та ін.; Голов. упр. держ. служби України; Ін-т історії НАН України]. – К. : Ніка-Центр, 2009. – Т. 1. – 544 с.

Капітан Л. І. Литовсько-польська доба на сторінках „Українського історичного журналу” / Л. І. Капітан // Укр. іст. журн.. – 2000. – №3. – С. 53–60.

Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу / Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко. – К. : Вікар, 2006. – 485 с.

Русина О. В. Проблеми політичної лояльності населення Великого князівства Литовського у XIV–XVI ст. / О. В. Русина // Укр. іст. журн. – 2003. – №6. – С. 3–16.

Русина О. В. Україна під татарами і Литвою / О. В. Русина. – К. : Альтернативи, 1998. – 320 с.

Симоненко Р. Г. Про геополітичний фактор в історії України (XIV –першій половині XVII ст.) / Р. Г. Симоненко // Укр. іст. журн. – 2001. – №3. – С. 105-127; 2002. – №6. – С. 5–31.

Сіцінський Ю. Поділля під владою Литви / Ю. Сіцінський. Кам'янець-Подільський : НАН України. Інститут історії України, 2009. – 160 с.

Шабульдо Ф. М. Битва біля Синіх Вод 1362 р. : маловідомі та незнані аспекти / Ф. М. Шабульдо // Укр. іст. журн. – 1996. – №2. – С. 3–14.

Шабульдо Ф. М. Земли Юго-Западной Руси в составе Великого княжества Литовського [Електронний ресурс] / Ф. М. Шабульдо. – Режим доступу : <http://www.tuad.nsk.ru/~history/Author/Russ/SH/ShabuldoFM/VKL/31.html#1>

Шабульдо Ф. М. Про початок приєднання Великим князівством Литовським земель південно-західної Русі / Ф. М. Шабульдо // Укр. іст. журн. – 1984. – №6. – С. 38–49.

Семінар 17. Вхідження українських земель до складу Польщі та Речі Посполитої (2 год.).

План

1. Причини та розвиток польської експансії на південноруські землі (кінець XIV – початок XVI ст.).

2. Політико-адміністративний устрій південно руських земель у складі Польщі. Порівняльний аналіз литовської та польської внутрішньої політики на приєднаних землях.

3. Люблінська унія: причини укладання, характер, наслідки.

Повідомлення: Соціальна ієрархія українського суспільства в XV–XVII ст.

Історичні джерела

Літопис Самовидця / [підгот. Я. І. Дзира]. К. : Наук. думка, 1971. – 208 с.

Люблинская уния (1569 г.) [Текст] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://ru.wikisource.org/wiki/Люблинская_уния_\(1569\)](http://ru.wikisource.org/wiki/Люблинская_уния_(1569))

Стрийковський М. Хроніка польська, литовська, жмудська і всієї Русі / М. Стрийковський // Дзвін. – 1990. – №1–4.

Хрестоматія з історії Української РСР : у 3 т. / [відп. ред. І. О. Гуржій]. – К. : Радянська школа, 1959. – Т.1. – 1959. – 745 с.

Література

Булатецкий О. Ю. Правовое положение православного населения Великого княжества Литовского и Речи Посполитой до и после Люблинской унии 1569 года (к 440-летию Люблинской унии) / О. Ю. Булатецкий // Электронный журнал „Знание. Понимание. Умение”. – 2008. – № 6 (История).

Геровский Ю. Польша среди европейских государств (XVI–XVIII вв.) / Ю. Геровский // Вопр. истории. – 1977. – №12. – С.135–147.

Гурбик А. О. Копні суди на українських землях у XIV–XVI ст. / А. О. Гурбик // Укр. іст. журн. – 1990. – №10. – С. 110–116.

Гурбик А. О. Сільська громада в Україні XIV–XVIII ст.: еволюція основних суспільно-територіальних форм / А. О. Гурбик // Укр. іст. журн. – 1997. – №5. – С. 52–66.

Захарченко П. Держава та право на землях України у складі Польщі та Речі Посполитої (XIV–XVIII ст.) / П. Захарченко // Історія України. – 2003. – №19. – С. 7–11; №20. – С. 6–9.

Історія державної служби в Україні : у 5 т. / [відп. ред. Т. В. Мотренко, В. А. Смолій ; редкол.: С. В. Кульчицький (кер. авт. кол.)

та ін.; Голов. упр. держ. служби України; Ін-т історії НАН України]. – К. : Ніка-Центр, 2009. – Т. 1. – 544 с.

Історія державної служби в Україні : у 5 т. / [відп. ред. Т. В. Мотренко, В. А. Смолій ; редкол.: С. В. Кульчицький (кер. авт. кол.) та ін.; Голов. упр. держ. служби України; Ін-т історії НАН України]. – К. : Ніка-Центр, 2009. – Т. 1. – 544 с.

Капраль М. Між двома уніями: правові конфлікти української громади та магістрату у Львові в другій половині XVI ст. / М. Капраль // Київська старовина. – 2002. – №1. – С. 50–62.

Кондрацький А. А. Поляки на Україні в X–XI ст. / А. А. Кондрацький // Укр. іст. журн.. – 1991. – №12. – С. 83–96.

Симоненко Р. Г. Про геополітичний фактор в історії України / Р. Г. Симоненко // Укр. іст. журн. – 2002. – №6. – С. 5–31.

Чаплинский В. Органы государственной власти в Польше XVI–XVII вв. / В. Чаплинский // Вопр. истории. – 1977. – №12. – С. 148–158.

Яковенко Н. М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна)/ Н. М. Яковенко. К. : Наук. думка, 1993. – 416 с.

Семінар 18. Виникнення українського козацтва (4 год.).

План

I заняття

1. Формування козацької верстви. Версії походження козацтва.
2. Колонізація Подніпров'я. Уходники – воїни-землероби.
3. Етапи формування Запорозької Січі. Внутрішній устрій та адміністрація.

II заняття

1. Хотинська війна.
2. Формування реєстрового козацтва.
3. Козацько-селянські повстання наприкінці XVI –в першій половині XVII ст.: причини, хід, наслідки.

Повідомлення: 1. Історичний портрет гетьмана П.Сагайдачного.

2. Побут Запорозької Січі.

Історичні джерела

Боплан Г.-Л. Опис України, кількох провінцій Королівства Польського, що тягнуться від кордонів Московії до границь Трансильванії разом з їхніми звичаями, способами життя і ведення воєн / Г.-Л. Боплан. – К. : Наук. думка, 1990. – 586 с.

Величко С. Летопись / С. Величко // Давньоруські та давні українські літописи. / [пер. вст.сл., та комент. В. О. Шевчука; відп. ред. О. В. Мишанич. – К. : Дніпро, 1991. – Т.1. – 371 с.

Літопис гадяцького полковника Григорія Грабянки / [пер. із староукр.] – К. : Т-во „Знання України”, 1992. – 192 с.

Літопис Самовидця / [підгот. Я. І. Дзира]. – К. : Наук. думка, 1971. – 208 с.

Лясота Еріх. Щоденник / Еріх Лясота // Жовтень. – 1984. – №10. – С. 97–110.

Сентенция об успокоении Войска Запорожского одного польского шляхтича // Укр. іст. журн. – 1999. – №6. – С. 125–135.

Хрестоматія з історії Української РСР : у 3 т. / [відп. ред. І. О. Гуржій]. – К. : Радянська школа, 1959. – Т.1. – 1959. – 745 с.

Шевальє П. Історія війни козаків проти Польщі / П. Шевальє; пер. з фр. Ю. Назаренко. К. : Томіріс, 1993. – 224 с.

Шерер Ж. Літопис малоросії, або історії козаків-запорожців / Ж. Шерер. – К. : Український письменник, 1994. – 311 с.

Література

Василенко Г. А. Хотинська війна (з історії боротьби українського народу проти турецько-татарської агресії кінця XVI і початку XVII ст.) / Г. А. Василенко. – К. : Радянська школа, 1960. – 99 с.

Голобуцкий В. А. Запорожское казачество / В. А. Голобуцкий. К. : Госполитиздат УССР, 1957. – 462 с.

Гурбик А. О. Виникнення Запорозької Січі (хронологічний та територіальний аспекти проблеми) / А. О. Гурбик // Укр. іст. журн. – 1999. – №6. – С. 3–16.

З нових джерел до історії повстання 1591–1596 рр. // Укр. іст. журн. – 2002. – №2. – С. 69–75.

Історія державної служби в Україні : [у 5 т.] / [відп. ред. Т. В. Мотренко, В. А. Смолій ; редкол.: С. В. Кульчицький (кер. авт.

кол.) та ін.; Голов. упр. держ. служби України; Ін-т історії НАН України]. – К. : Ніка-Центр, 2009. – Т. 1. – 544 с.

Історія українського козацтва: Нариси : у 2 т. / [редкол. : В. А. Смолій (відп. ред.) та ін.] – К. : Вид дім „Києво-Могилянська академія”, 2006. – Т.1. – 800 с.

Козацька спадщина : Альманах / НАН України. Інститут історії України. Науково-дослідний інститут козацтва, Нікопольське регіональне відділення. – Нікополь ; Дніпропетровськ : Пороги, 2005. – Вип. 2. – 140 с.

Леп'явко В. А. Повстання К. Косинського (1591–1593 рр.) / В. А. Леп'явко // Укр. іст. журн. – 1994. – №4. – С. 120–132.

Марочкін В. Т. Антифеодальний і визвольний рух на Україні в першій чверті XVII ст. / В. Т. Марочкін. – К. : Вища школа, 1989.

Сас П. М. Чисельність запорозького війська у Хотинській битві 1621 р. / П. М. Сас // Укр. іст. журн. 2010. – №2. – С. 17–37.

Смолій В. В. Запорозька Січ: виникнення, тенденції розвитку, ліквідація / В. В. Смолій // Наука і суспільство. – 1988. – №4. – С. 28–34.

Щербак В. О. Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV – середина XVII ст. / В. О. Щербак. – К. : Видавничий дім „KM Academia”, 2000. – 300 с.

Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків / Д. І. Яворницький. – К. : Наук. думка, 1990. – Т.1. – 578 с.

Семінар 19. Господарський розвиток України в XVI – першій половині XVII ст. (2 год.).

План

1. Соціальний склад населення. Поземельні відносини в XVI – першій половині XVII ст.
2. Розвиток сільського господарства. Фільварки.
3. Розвиток міст, ремесел та торгівлі
4. Магдебурзьке право.

Повідомлення: Суспільно-політичне життя українських пізньосередньовічних міст.

Історичні джерела

Законодательные акты Великого княжества Литовского. – Л. : Соцэкгиз, 1936. – 155 с.

Історія України: Документи. Матеріали. Посібник / [уклад., комент. В. Ю. Короля]. – К. : Академія, 2002. – 448 с.

Хрестоматія з історії Української РСР : [у 3 т.] / [відп. ред. І. О. Гуржій]. – К. : Радянська школа, 1959. – Т.1. – 1959. – 745 с.

Література

Дворниченко А. Ю. О предпосылках введения Магдебургского права в городах западнорусских земель в XIV–XV вв. / А. Ю. Дворниченко // Вестник Ленинградского университета. Серия 2. – 1982. – Вып. 1. – С. 105–108.

Кіселичник В. Про надання українським містам у XIV–XVII ст. Магдебурзького права / В. Кіселичник // Право України. – 1996. – №9. – С. 82–85.

Кривонос В. П. Львівсько-левантійська торгівля наприкінці XV – в середині XVII ст. / В. П. Кривонос // Укр. іст. журн. – 1995. – №1. – С. 48–57.

Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу / Б. Д. Лановик, З. М. Матисякевич, Р. М. Матейко. – К. : Вікар, 2006. – 485 с.

Марочкін В. П. Значимість „обволання” і роль „кликуна” в суспільно-політичному житті міст України XV–XVII ст. / В. П. Марочкін // Архіви України. – 1991. – №1. – С. 71–74.

Падаляк Н. Г. „Битва за Балтику” і зміни в торговій політиці Ганзи в XV–XVI вв. / Н. Г. Падаляк // Укр. іст. журн. – 2002. – №2. – С. 27–36.

Сас П. М. Феодальные города Украины в конце XV – 60-х гг. XVI вв. / П. М. Сас – К. : Наук. думка. – 231 с.

Сидоренко О. Ф. Українські землі у міжнародній торгівлі (IX – середина XVII ст.) / О. Ф. Сидоренко. – К. : Наук. думка, 1992. – 229 с.

Томілович Л. В. Наддніпрянська ланка торгового шляху схід-захід в XIII – середині XVI ст. [Електронний ресурс] / Л. В. Томілович. Режим доступу : <http://archaeology.kiev.ua/pub/tomilovich.htm>

Щербак В. О. До питання про еволюцію класово-станової структури феодального суспільства України в XIV – першій половині XVII ст. / АВ. О. Щербак // Укр. іст. журн. – 1987. – №2. – С.83–91.

Яремчук В. Магдебургское право в Остроге: европейские традиции в украинском контексте [Електронний ресурс] / В. Яремчук, Я. Яремчук. Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/27666/>

Семинар 20. **Матеріальна і духовна культура України XIV – XVI ст.** (2 год.)

План

1. Діяльність братств. Розвиток освіти. "Могилянська доба" (реформа П.Могили).
2. Архітектура і образотворче мистецтво.
3. Церковне життя в др. пол. XVI ст. Реформація та контрреформація.

Повідомлення: Єретичні рухи в Україні XV–XVI ст.

Історичні джерела

Історія України: Документи. Матеріали : посібн. / [уклад., комент. В. Ю. Короля]. – К. : Академія, 2002. – 448 с.

Література

Александрович В. Українське мистецтво XVI ст. / В. Александрович // Історія в школах України. – 2004. – №1. – С.35–40.

Боротьба Південно-Західної Русі і України проти експансії Ватикану та унії (X–XVII ст.). – К. : Наук. думка, 1988. – 368 с.

Булатецкий О. Ю. Брестская церковная уния: утверждение католицизма как государственной религии. Сопротивление православного населения Речи Посполитой (1596–1620 гг.) [Електронний ресурс] // „Знание. Понимание. Умение”. 2008. № 6. История. Режим доступу : <http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2008/6/Bulatetskiy/>

Дорофеев Ф. А. Братчина в произведениях С.М.Соловьева (К вопросу о генезисе православных братств) [Електронний ресурс] / Ф. А. Дорофеев // Вестник Нижегородского университета им.

Н. И. Лобачевского. – 2010. – №2(1). – С. 191–194. – Режим доступу : http://www.unn.ru/pages/e-library/vestnik/99999999_West_2010_2/25.pdf

Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль в розвитку Української культури XVI–XVIII ст. / Я. Д. Ісаєвич. К. : Наук. думка, 1966. – 250 с.

Кочан Н. І. Флорентійська унія і Київська митрополія: до характеристики розвитку та втілення ідеї унії церков / Н. І. Кочан // Укр. іст. журн. – 1996. – №1. – С. 28–44.

Любащенко В. І. Єретично-раціоналістичні рухи в Україні XV–XVI ст. (до питання генези та еволюції „пожиждовлених”) / В. І. Любащенко // Укр. іст. журн. – 1996. – №4. – С. 90–100.

Папазова А. В. Реалізація методів ордену єзуїтів у східнослов'янському регіоні в останній третині XVI першій половині XVII ст. [Електронний ресурс] / А. В. Папазова. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/Spec/Gileyaspes/I2_doc.pdf

Паславський І. Між Сходом і Заходом: греко-католицька церква як феномен української національної культури / І. Паславський // Дзвін. – 1990. – №1. – С. 101–113.

Плохій С. В. Папство і Україна: Політика Римської курии на українських землях в XVI–XVII ст. / С. В. Плохій. – К. : Вища школа, 1989. – 224 с.

Пуцько В. Г. Візантійсько-київська спадщина в культурі Великого князівства Литовського / В. Г. Пуцько // Укр. іст. журн. – 1998. – №5. – С. 118–122.

Россер Дж. Братства и социальное взаимодействие в средневековых английских городах [Електронний ресурс] / Дж. Россер // Город в средневековой цивилизации Западной Европы. М. : Наука, 1999. – С. 204–213. – Режим доступу : <http://e-dejavu.ru/g/Guild.html>.

Сокульський А. Л. З історії судноплавства в Україні: козацька „Чайка” / А. Л. Сокульський // Укр. іст. журн. – 2001. – №5. – С. 75–80.

Солодухіна Н. М. Доба культурно-національного відродження. Українські Афіни [Електронний ресурс] / Н. М. Солодухіна. – Режим доступу : http://www.culturalstudies.in.ua/uckd_k.php.

Тимошенко Л. Берестейські церковні собори у жовтні 1596 р.: підготовка, склад учасників та провідники / Л. Тимошенко // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). – К. : Інститут історії України НАН України, 2007. – Вип. 7. – С. 141–166

Тимошенко Л. В. Артикули Берестейської унії 1596 р. / Л. В. Тимошенко // Укр. іст. журн. – 1996. – №2. – С. 15–34.

Тимошенко Л. В. Нове дослідження Берестейської унії / Л. В. Тимошенко // Київська старовина. – 2001. – №5. – С. 166–174.

Флоря Б. М. Східні патріархи і західноруська церква / Б. М. Флоря // Укр. іст. журн. – 1996. – №1. – С. 45–51.

Харишин М. В. Українська церква між двома уніями (1569–1596 рр.) / М. В. Харишин // Укр. іст. журн. – 1996. – №4. – С. 24–34.

Шевченко В. Кілька документальних свідчень про передумови запровадження Берестейської унії / В. Шевченко // Сучасність. – 1996. – №12. – С. 66–77.

Шугасва Л. Мистецтво України польсько-литовської доби / Л. Шугасва // Історія в школі. – 1998. – №4. – С. 7–9.

Питання для модульних контрольних робіт

Модуль 1. Давня історія України.

1. Населення та господарство (культурно-господарські системи) України за часів кам'яної доби (палеоліт, мезоліт, неоліт).

2. Населення та господарство степової і лісостепової смуги України за часів міді-бронзи (окремо додати характеристику основних археологічних культур зазначеного часу).

3. Кочове населення Північного Причорномор'я в 1 тис. до н.е. – на початку 1 тис. н.е. (кімерійці, скіфи, сармати: соціально-економічний, політичний та культурний розвиток).

4. Грецька колонізація Північного Причорномор'я: причини, напрямки, етапи, політична та соціально-економічна історія полісів.

5. Боспорська держава: утворення, основні етапи розвитку, політична та соціально-економічна історія.

Модуль 2. Східні слов'яни та Київська Русь.

1. Походження, політико-економічний та соціальний розвиток східних слов'ян.

2. Політичний та соціально-економічний розвиток Київської Русі в IX – на початку XIII ст.:

- внутрішня та зовнішня політика київських князів;
- державне управління в Київській Русі та формування державного устрою;

- складання території Київської Русі;

- формування та розвиток феодальних відносин;

- зміни соціальної структури;

- зміни в господарстві;

- релігійне життя;

- реформаторська діяльність князів.

3. Феодальна роздробленість Русі:

- причини хід та наслідки;

- феодальні війни князів.

4. Давньоруські князівства в другій половині XI – на початку XIII ст.: Київське, Чернігівське, Переяславське та Галицько-Волинське князівства (виникнення, складання території, діяльність князів, занепад).

Контурні карти:

1. Велике розселення слов'ян (V–VIII ст.)
2. Київська держава за перших князів.
3. Київська держава за князювання Ольги та Святослава.
4. Київська держава за князювання Володимира Великого та Ярослава Мудрого.
5. Київ у XI–XIII ст.
6. Правління Ярославичів.
7. Київська Русь за князювання Володимира Мономаха та Мстислава Володимировича.
8. Українські землі в другій половині XII – першій чверті XIII ст. Утворення Галицько-Волинської держави.

Модуль 3. Номадні суспільства українського степу за часів середньовіччя.

1. Доба Великого переселення народів та населення причорноморських степів за доби раннього середньовіччя.
2. Політичний та соціально-економічний розвиток печенігів.
3. Хозарський каганат.
4. Половці.
5. Монгольські походи в половецький степ в 20-30-х рр. XIII ст.
6. Монгольська навала на Київську Русь.
7. Утворення Золотої Орди. Монгольське іго на завойованих землях. Наслідки іго для осілих та кочових народів українських земель.

Модуль 4. Україна за часів пізнього середньовіччя – раннього нового часу.

1. Українські землі у складі Великого князівства Литовського: політичний та соціально-економічний стан.
2. Кревська та Городельська унії.
3. Литовські статути.
4. Українські землі у складі Польщі (кінець XIV – перша половина XVII ст.) Люблінська унія.
5. Виникнення запорозького та реєстрового козацтва.

6. Козацько-селянські війни наприкінці XVI – в першій половині XVII ст.
7. Господарство українських земель за доби пізнього середньовіччя – раннього нового часу.
8. Магдебургське право в українських містах за доби пізнього середньовіччя – раннього нового часу.
9. Берестейська унія.
10. Матеріальна та духовна культура України XIV–XVI ст.

Плани семінарських занять для II курсу Модуль 1. Українські землі в другій половині XVII ст.

Семінар 22. Українська національна революція середини XVII ст. (4 год.).

План I заняття

1. Передумови Визвольної війни в контексті економічних і соціально-політичних особливостей розвитку України в першій половині XVII ст.
2. Богдан Хмельницький. Початок війни. Перші перемоги.
3. Характер Визвольної війни та склад її учасників.
4. Военні дії 1648 р. (літо–осінь). Особливості першого етапу боротьби за визволення України.

Повідомлення: Соратники Б.Хмельницького: Максим Кривоніс, Данило Нечай, Іван Богун.

II заняття

1. Еволюція політичних поглядів Б.Хмельницького в процесі запровадження політичних і соціальних ідеалів козацтва:
 - а) Зборівська угода 1649 р. як юридичне оформлення Козацької держави (політична самостійність, економічна незалежність, суспільна демократія);
 - б) від Білоцерківського миру до перемоги під Батогом: спрямованість на самостійне державне будівництво.
2. Проблема вибору зовнішньополітичної орієнтації держави Б.Хмельницького, її вирішення у 1654 р. та наслідки.
3. Хід воєнних дій у 1654–1657 рр. та їх наслідки для українських земель.
4. Оцінка Визвольної війни в історичній літературі.

Повідомлення: Оцінка діяльності Б.Хмельницького в історичній літературі.

Історичні джерела

Величко С. В. Літопис / Пер. з книжної української мови, комент. В. О. Шевчука; Відп. ред. О. В. Мишанич. – Т. 2. – К.: Дніпро, 1991. – 642 с.

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Літопис гадяцького полковника Григорія Грабянки / Пер. із староукр. Р. Г. Іванченка – К.: Т-во „Знання” України, 1992. – 192 с.

Літопис Самовидця / Підг. вид. Я.І. Дзира. – К.: Наук. думка, 1971. – 208 с.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1959. – 747 с. – С. 252–296.

Література

Апанович О. М. Українсько-російський договір 1654 р. Міфи і реальність / О.М. Апанович. – К.: Варта, 1994. – 95 с.

Аркас М. Історія України-Руси / М.Аркас. – К.: Вища школа, 1990. – 456 с.

Бойко О. Д. Історія України / О. Д. Бойко. – К.: Академвидав, 2007. – 688 с.

Горобець В. Українсько-російські дипломатичні стосунки 1648–1657 / В. Горобець // Київська старовина. – 1995. – № 6. – С. 10–21.

Грушевський М. С. Ілюстрована історія України / М. С. Грушевський. – К.: Наук. думка, 1992. – 544 с. – (Пам’ятки історичної думки України).

Грушевський М.С. Очерк истории украинского народа / М.С. Грушевський. – К.: Либідь, 1991. – 397 с.

Гуржій О.І. Іван Богун: деякі міфи та реальність / О.І. Гуржій // Укр. іст. журн. – 1998. – № 1.

Дорошенко Д. Нарис історії України: у 2 т. / Д. Дорошенко – К.: Глобус, 1991. – Т.2.

Історія України. Курс лекцій: у 2 т. – К.: Либідь, 1991. – Т. 1. – 570 с.

Крип’якевич І.М. Історія України І.М. Крип’якевич. – К., 1991. – 568 с.

Переяславська рада: історичне значення та політичні наслідки. Матеріали наук.-практ. конф. / упоряд. М.Т. Товкайло. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2003. – 168 с.

Полонська-Василенко Н. Д. Історія України: у 2 т. / Н. Д. Полонська-Василенко. – К.: Либідь, 1995.

Ресент О.П. Усі гетьмани України / О.П.Ресент, І.А. Коляда. – Харків: Фоліо, 2007. – 415 с. – (Історичне досьє).

Смолій В. А. Богдан Хмельницький / В.А. Смолій, В.С. Степанков. – К.: Либідь, 1993. – 502 с.

Смолій В.А. Українська національна революція 1648–1676 рр. крізь призму століть / В.А.Смолій, В.С. Степанков // Укр. іст. журн. – 1998. – № 1–3.

Степанков В.А. Аграрна політика Б. Хмельницького / В.А. Степанков // Феодалізм на Україні. – К., 1990. – С. 52–65.

Степанков В.С. Переяславська присяга 1654 р.: зміст і наслідки / В.С. Степанков // Укр. іст. журн. – 2003. – №6; 2004. – №1.

Чухліб Т.В. Переяславська угода 1654 р. у контексті міжнародного утвердження ранньомодерної Української держави: причини, укладання, наслідки / Т.В.Чухліб // Укр. іст. журн. – 2003. – №2. – С. 68–81.

Чухліб Т. Гетьмани і монархи: Українська держава в міжнародних відносинах, 1648–1714 рр. / Т.В. Чухліб. – 2-ге від., доопрац. – К. : Арістей, 2005. – 640 с.

Шевчук В. П. Історія української державності / В.П. Шевчук, М.Г. Тараненко. – К.: Либідь, 1999. – 480 с.

Яковлів А. Українсько-московські договори в XVII–XVIII віках // Укр. іст. журн. – 1994. – №2, 3, 4.

Семінар 23. Політичне самовизначення українців у другій половині 50-х – 80-і роки XVII ст. (4 год.).

План І заняття

1. Ідея державної незалежності й українське суспільство.
2. Українська дійсність другої половини 50-х років: варіанти державного розвитку:

- а) Гадяцький договір 1658 р.;
- б) Переяславський договір 1659 р.

Повідомлення: Іван Виговський.

II заняття

3. Еволюція інституту гетьманської влади й доля української автономії:

- а) “Батуринські” та “Московські” статті;
 - б) Д.Дорошенко;
 - в) “Глухівські” статті 1669 р. і “Конотопські” статті 1672 р.
- Д.Многогрішний. І.Самойлович.

4. Ідея “Великого князівства Руського” як найвищий політичний ідеал та її історична доля.

Повідомлення: Дмитро Дорошенко, Іван Самойлович.

Історичні джерела

Величко С. В. Літопис / Пер. з книжної української мови, комент. В. О. Шевчука; відп. ред. О. В. Мишанич. – Т. 2. – К.: Дніпро, 1991. – 642 с.

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1959. – 747 с. – С. 305–323, 331–338, 349–354.

Література

Аркас М. Історія України-Руси / М.Аркас. – К.: Вища школа, 1990. – 456 с.

Бойко О. Д. Історія України / О. Д. Бойко. – К.: Академвидав, 2007. – 688 с.

Бульвінський А.Г. Дипломатичні зносини України в період гетьманування Івана Виговського (серпень 1657 – серпень 1659 рр.) / А.Г. Бульвінський // Укр. іст. журн. – 2005. – №1.

Бульвінський А.Г. Конотопська битва 1659 р. / А.Г. Бульвінський // Укр. іст. журн. – 1998. – №4. – С.33 – 43.

Верба І.В. Ідея спадковості влади в українській козацькій державі / В.В. Верба // Українська козацька держава: Матеріали респ. іст. читань. – К., 1991. – С. 80 – 84.

Грушевський М. С. Історія України-Руси: в 11 т., 12 кн. / М. С. Грушевський. – К.: Наук. думка, 1991–2002. – (Пам'ятки історичної думки України).

Гуржій О. Еліта козацької України в пошуках політичної легітимізації: стосунки з Москвою та Варшавою, 1654–1665 рр. / О. Гуржій, Т. Чухліб, В. Горобець // Укр. іст. журн. – 2002. – №2. – С.104 – 114.

Дорошенко Д. Нарис історії України: у 2 т./ Д. Дорошенко – К.: Глобус, 1991. – Т.2.

Ефименко А.Я. История украинского народа / А.Я. Ефименко. – К.: Либідь, 1990. – 277 с.

Історія України. Курс лекцій: у 2 т. – К.: Либідь, 1991. – Т. 1. – 570 с.

Смолій В.А. Феномен українського козацтва у загальноісторичному контексті / В.А. Смолій // Укр. іст. журн. – 1991. – № 5.

Смолій В.А. Українська козацька держава / В.А. Смолій // Укр. іст. журн. – 1991. – № 4.

Станіславський В.В. Політичні відносини Запорозької Січі з Річчю Посполитою та Правобережною Україною в 1686–1699 рр. / В.В. Станіславський // Укр. іст. журн. – 1998. – № 6 – С. 3–11; 1999. – № 1 – С. 18–31.

Чухліб Т. Гетьмани і монархи: Українська держава в міжнародних відносинах, 1648–1714 рр. / Т.В. Чухліб. – 2-ге від., доопрац. – К.: Арістей, 2005. – 640 с.

Шевчук В. П. Історія української державності / В.П. Шевчук, М.Г. Тараненко. – К.: Либідь, 1999. – 480 с.

Шевчук В.П. Українська козацька держава / В.П. Шевчук. – К.: Абрис, 1995. – 209 с.

Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків: у 3 т.– Львів: Світ, 1991. – Т. 2.

Яковлева Т.Г. Кримсько-турецький фактор у політиці гетьманів України у 60-ті рр. XVII ст. / Т.Г. Яковлева // Укр. іст. журн. – 2003. – №2. – С.14–23.

Семінар 24. Іван Мазепа і Пилип Орлик: варіанти розвитку незалежної України (2 год.).

План

1. Козацький державний ідеал і його трансформація в соціально-політичній програмі гетьмана І.Мазепа.
2. Участь України в Північній війні і спроби відновлення автономії.
3. І.Мазепа і С.Палій: причини непорозуміння.
4. Бендерська “Конституція” 1710 р.:
 - а) характер майбутнього устрою Української держави;
 - б) оцінка в історичній літературі.
5. “Конституція” 1710 р. і “Березневі” статті 1654 р. Б.Хмельницького.

Повідомлення: Оцінка діяльності Івана Мазепа в історичній літературі.

Історичні джерела

Величко С. В. Літопис / Пер. з книжної української мови, комент. В. О. Шевчука; Відп. ред. О. В. Мишанич. – Т. 2. – К.: Дніпро, 1991. – 642 с.

Вивід прав України: збірник / під ред. М. Парцей. – Львів: Слово, 1991. – 128 с.

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1959. – 747 с. – С. 366, 367, 382, 400, 401.

Література

Андрусяк М. Гетьман Іван Мазепа як культурний діяч / М. Андрусяк, Є. Маланюк. – К.: Обереги, 1991. – 48 с.

Аркас М. Історія України-Руси / М.Аркас. – К.: Вища школа, 1990. – 456 с.

Бойко О. Д. Історія України / О. Д. Бойко. – К.: Академвидав, 2007. – 688 с.

Борщак І. Іван Мазепа: Життя і пориви великого гетьмана / І. Борщак, Р. Мартель. – К.: Радян. письменник, 1991. – 316 с.

Грушевський М.С. Очерк истории украинского народа / М. С. Грушевський. – К.: Либідь, 1991. – 397 с.

Дорошенко Д. Нарис історії України: у 2 т./ Д. Дорошенко – К.: Глобус, 1991. – Т.2.

Донцов Д. Похід Карла XII на Україну, Д. Донцов. – Лондон: Вид-во Союзу українців у Великій Британії, 1995. – 350 с.

Жуковський А. Гетьман Іван Мазепа в оцінці Михайла Грушевського / А. Жуковський // Укр. іст. журн. – 1998. – № 6 – С. 143–148.

Іван Мазепа і Москва: Історичні розвідки і статті. – К.: Рада, 1994. – 174 с.

Костомаров М.І. Мазепа / М.І. Костомаров // Укр. іст. журн. – 1988. – № 8–12; 1989. – № 1, 2, 4, 9; 1990. – № 1–6.

Кресін О.В. “Пакти й конституції законів і вольностей Запорізького війська” 1710 р. / О.В. Кресін// Укр. іст. журн. – 2005. – № 2.

Мельник Л.Г. Українсько-турецькі взаємовідносини і політичні проекти П. Орлика / Л.Г. Мельник // Укр. іст. журн. – 1997. – № 6. – С. 24–34.

Меріме П. Українські козаки та їхні останні гетьмани / П. Меріме// Всесвіт. – 1993. – № 12.

Оглоблин О. Гетьман І. Мазепа та його доба /О. Оглоблин. – Нью-Йорк, 1960. – 406 с.

Перша Конституція України гетьмана Пилипа Орлика. 1710 рік. – К.: Веселка, 1994. – 76 с.

Сергієнко Г.Я. Правобережна Україна: відродження козацької державності й визвольний рух проти панування Речі Посполитої (80–90-ті рр. XVII–початок XVIII ст.) / Г.Я. Сергієнко // Укр. іст. журн. – 1996. – С. 105–119.

Слюсаренко А.Г., Томенко М.В. Історія української Конституції / А.Г. Слюсаренко, М.В. Томенко. – К.: Знання, 1993. – 192 с.

Ступак Ф.Я. Добровинна діяльність гетьмана І. Мазепа / Ф.Я. Ступак // Укр. іст. журн. – 2005. – № 1.

Модуль 2. Соціально-економічний розвиток та політичний стан України у XVIII ст.

Семінар 25. Суспільно-політичний лад на Лівобережжі та Слобожанщині в першій половині XVIII ст. Занепад української автономії (2 год.).

План

1. Політика російського уряду в українських землях:
 - а) соціально-економічна спрямованість та політична навантаженість заходів царизму в Україні;
 - б) виконавчі органи царської влади на Лівобережжі;
 - в) становище гетьманського уряду;
 - г) Перша Малоросійська колегія.
2. “Рішительні” статті 1728 р. Гетьманування Д.Апостола та основні риси його діяльності:
 - а) соціальна орієнтація;
 - б) реформи та їх характер.
3. Зростання ролі старшини та її політична орієнтація. “Біроновщина” в Україні.
4. Особливості адміністративно-територіального устрою Слобожанщини.

Повідомлення: 1. Павло Полуботок.

2. Політичне становище Слобожанщини в другій половині XVII – перш. пол. XVIII ст.

Історичні джерела

Величко С. В. Літопис / Пер. з книжної української мови, комент. В. О. Шевчука; Відп. ред. О. В. Мишанич. – Т. 2. – К.: Дніпро, 1991. – 642 с.

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Літопис Самовидця / Підг. вид. Я. І. Дзира. – К.: Наук. думка, 1971. – 208 с.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1959. – 747 с. – С.456–459.

Література

Аркас М. Історія України-Руси / М.Аркас. – К.: Вища школа, 1990. – 456 с.

Бойко О. Д. Історія України / О. Д. Бойко. – К.: Академвидав, 2007. – 688 с.

Багалій Д.І. Історія Слобідської України / Д.І. Багалій / Передмова, коментар. В.В. Кравченка. – Х.: Дельта, 1993. – 256 с.

Грушевський М. С. Ілюстрована історія України / М. С. Грушевський. – К.: Наук. думка, 1992. – 544 с. – (Пам'ятки історичної думки України).

Грушевський М. С. Історія України-Руси: в 11 т., 12 кн. / М. С. Грушевський. – К.: Наук. думка, 1991–2002. – (Пам'ятки історичної думки України). – Т. 8.

Гуржій О.І. Гетьман Іван Скоропадський / О.І. Гуржій // Укр. іст. журн. – 1998. – № 6 – С. 77–89; 1999. – № 1, 2.

Дорошенко Д. Нарис історії України: у 2 т./ Д. Дорошенко – К.: Глобус, 1991. – Т.2.

Мельник Л. Перший наступ царизму на українську автономію / Л. Мельник // Київська старовина. – 1995. – № 5. – С. 29–35.

Наулко В.І. Українська козацька держава в другій половині XVII – XVIII ст.: кордони, населення, право / В.І. Наулко, Т.В. Чухліб, О.І. Гуржій // Укр. іст. журн. – 1997. – № 4.

Полонська-Василенко Н. Д. Історія України: у 2 т. / Н. Д. Полонська-Василенко. – К.: Либідь, 1995. – Т. 2.

Сергієнко Г.Я. Правобережна Україна: відродження козацької державності й визвольний рух проти панування Речі Посполитої (80–90-ті рр. XVII–початок XVIII ст.) / Г.Я. Сергієнко // Укр. іст. журн. – 1996. – № 3. – С. 105–119.

Шевчук В.П. Українська козацька держава / В.П. Шевчук. – К.: Абрис, 1995. – 209 с.

Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків: у 3 т.– Львів: Світ, 1991. – Т. 2.

Семінар 26. Соціально-економічний розвиток українських земель наприкінці XVII– у XVIII ст.: традиції й новачії в господарстві та суспільстві (4 год.)

План

I заняття

1. Феодальне господарство: характеристика умов і перспектив розвитку.
2. Тип і структура промислового виробництва. Умови для розвитку капіталістичного устрою:
 - а) дрібна промисловість і мануфактура;
 - б) українська буржуазія і її можливості щодо накопичення первісних капіталів.
3. Формування українського національного ринку та наслідки включення його до єдиного загальноросійського ринку.

Повідомлення: Особливості аграрних відносин за часів Хмельниччини.

II заняття

1. Формування нової феодальної знаті та її соціально-типові риси.
2. Покріпачення українського селянства урядом Польщі й Росії: причини й наслідки.
3. Державна політика щодо козацтва й міщанства.

Повідомлення: Рівень соціально-економічного розвитку України в порівнянні із західноєвропейським.

Історичні джерела

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1959. – 747 с. – С. 471–508.

Література

Багалій Д.І. Історія Слобідської України / Д.І. Багалій / Передмова, коментар. В.В. Кравченка. – Х.: Дельта, 1993. – 256 с.

Гуржій О. І. Підсусідництво як соціальне явище на Україні доби феодалізму / Феодалізм на Україні: зб. наук. праць. – К., 1990. – С. 66–78.

Гуржій О.І. Купецький стан на Лівобережній і Слободській Україні в другій половині XVII – XVIII ст.: проблеми становлення та розвитку / О.І. Гуржій // Укр. іст. История Украинской ССР: в 10 т. – Т. 3. Освободительная война и воссоединение Украины с Россией. – К.: Наук.думка, 1983. – 719 с.

Історія України. Курс лекцій: у 2 т. – К.: Либідь, 1991. – Т. 1. – 570 с.

Лановик Б.Д. Економічна історія України і світу / Б.Д. Лановик, З.М. Матисякевич, Р.М. Матейко. – К.: Юридична книга, 2004. – 455 с.

Полонська-Василенко Н. Д. Історія України: у 2 т. / Н. Д. Полонська-Василенко. – К.: Либідь, 1995. – Т. 2.

Семинар 27. Політика царизму в Україні в другій половині XVIII ст. (2 год.).

План

1. Колоніальна політика царизму:
 - а) органи царської влади в Україні та їх діяльність;
 - б) причини й наслідки скасування гетьманщини;
 - в) зміни в адміністративно-територіальному устрої України.
2. Зміни в місцевому самоврядуванні й становому складі.
3. Посилення феодального гніту. Антифеодальний рух.
4. Зрушення в економіці. Значення російських реформ для України.

Повідомлення: Гетьман Кирило Розумовський.

Історичні джерела

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1959. – 747 с. – С. 474–489.

Література

- Аркас М. Історія України-Руси / М.Аркас. – К.: Вища школа, 1990. – 456 с.
- Бойко О. Д. Історія України / О. Д. Бойко. – К.: Академвидав, 2007. – 688 с.
- Багалій Д.І. Історія Слобідської України / Д.І. Багалій / Передмова, коментар. В.В. Кравченка. – Х.: Дельта, 1993. – 256 с.
- Дорошенко Д. Нарис історії України: у 2 т./ Д. Дорошенко – К.: Глобус, 1991. – Т.2.
- История Украинской ССР: В 10 т. – Т. 3. Освободительная война и воссоединение Украины с Россией. – К.: Наук.думка, 1983. – 719 с.
- Історія України. Курс лекцій: у 2 т. – К.: Либідь, 1991. – Т. 1. – 570 с.
- Лановик Б.Д. Економічна історія України і світу / Б.Д. Лановик, З.М. Матисякевич, Р.М. Матейко. – К.: Юридична книга, 2004. – 455 с.
- Полонська-Василенко Н. Д. Історія України: у 2 т. / Н. Д. Полонська-Василенко. – К.: Либідь, 1995. – Т. 2.

Семінар 28. Запорозька Січ у складі Російської імперії (2 год.).

План

1. Соціально-економічний і політичний устрій Запорозької Січі.
2. Участь запорожців в антифеодальних рухах і боротьбі з турками й татарами.
3. Політика царського уряду щодо запорозького козацтва і її динаміка. Зруйнування Запорозької Січі. Подальша доля запорозьких козаків.
4. Значення Запорозької Січі в історії України.

Повідомлення: Останній кошовий отаман Петро Калнишевський.

Історичні джерела

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1959. – 747 с. – С. 517–519, 529, 536.

Література

Андрущенко В.Л. Запорозька Січ як український феномен / В.Л. Андрущенко, В.М. Федосов. – К.: Заповіт, 1995. – 173 с.

Апанович О. М. Українсько-російський договір 1654 р. Міфи і реальність / О.М. Апанович. – К.: Варта, 1994. – 95 с.

Аркас М. Історія України-Руси / М.Аркас. – К.: Вища школа, 1990. – 456 с.

Грушевський М. С. Ілюстрована історія України / М. С. Грушевський. – К.: Наук. думка, 1992. – 544 с. – (Пам'ятки історичної думки України).

Голобуцький В.А. Запорозьке козацтво / В.А. Голобуцький. – К.: Вища шк..., 1994. – 539 с.

Дорошенко Д. Нарис історії України: у 2 т./ Д. Дорошенко – К.: Глобус, 1991. – Т.2.

Ефименко А.Я. История украинского народа / А.Я. Ефименко. – К.: Либідь, 1990. – 277 с.

История Украинской ССР: В 10 т. – Т. 3. Освободительная война и воссоединение Украины с Россией. – К.: Наук.думка, 1983. – 719 с.

Історія України. Курс лекцій: у 2 т. – К.: Либідь, 1991. – Т. 1. – 570 с.

Кашенко А. Оповідання про славне Військо Запорозьке низове: Оповідання / А. Кашенко. – Дніпропетровськ: Січ, 1991. – 494 с.

Смолій В.А. Запорозька Січ: виникнення, тенденції розвитку, ліквідація / В.А. Смолій // Укр. іст. журн. – 1991. – № 5.

Станіславський В.В. Запорозька Січ у політичних відносинах з Кримським ханством (початок XVIII ст.) / В.В. Станіславський // Укр. іст. журн. – 1995. – №6. – С.3–22.

Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків: у 3 т.– Львів: Світ, 1991. – Т. 2.

Семінар 29. Правобережні і західноукраїнські землі у XVIII ст. (2 год.).

План

1. Основні риси розвитку українських земель у складі Польщі:
 - а) адміністративно-територіальний устрій;
 - б) наслідки політики колонізації та феодалного визиску українських селян;
 - в) опришківство на західноукраїнських землях;
 - г) етапи гайдамацького руху. Коліївщина.
2. Політичний розвиток та соціальний побут Буковини й Закарпаття.
3. Розділи Польщі та їх наслідки щодо історичної долі українців.

Повідомлення: Олекса Довбуш.

Історичні джерела

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с. – С.162–164, 169–172.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1959. – 747 с. – С. 364–367, 381–382, 421–424, 427–429, 430–446.

Література

Грушевський М. С. Ілюстрована історія України / М. С. Грушевський. – К.: Наук. думка, 1992. – 544 с. – (Пам’ятки історичної думки України).

Дорошенко Д. Нарис історії України: у 2 т./ Д. Дорошенко – К.: Глобус, 1991. – Т.2.

История Украинской ССР: В 10 т. – Т. 3. Освободительная война и воссоединение Украины с Россией. – К.: Наук.думка, 1983. – 719 с.

Історія України. Курс лекцій: у 2 т. – К.: Либідь, 1991. – Т. 1. – 570 с.

Мірчук М. Коліївщина. Гайдамацьке повстання 1768 р. / М. Мірчук. – Нью-Йорк: НТШ, 1973. – 319 с.

Полонська-Василенко Н. Д. Історія України: у 2 т. / Н. Д. Полонська-Василенко. – К.: Либідь, 1995. – Т. 2.

Смолій В.А. Формування соціальної свідомості народних мас України в ході класової боротьби. Друга половина XVII–XVIII ст. / В.А. Смолій. – К.: Наук. думка, 1985. – 285 с.

Модуль 3. Українські землі в першій половині XIX ст.

Семінар 30. Господарство Наддніпрянської України в першій половині XIX ст. (2 год.).

План

1. Спеціалізація сільськогосподарських районів України. Капіталізація Півдня та Правобережжя.
2. Формування національної буржуазії. Створення ринку найманої праці.
3. Виникнення фабричного господарства. Початковий етап промислового перевороту.

Повідомлення: Особливості розвитку сільського господарства на півдні України.

Історичні джерела

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с. – С.191, 198, 201–203.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1959. – 747 с. – С.562–579.

Література

Бойко О. Д. Історія України / О. Д. Бойко. – К.: Академвидав, 2007. – 688 с.

История Украинской ССР: В 10 т. – Т. 3. Освободительная война и воссоединение Украины с Россией. – К.: Наук.думка, 1983. – 719 с.

Історія господарства: Україна і світ: підручник для студентів вузів / За ред. Б.Д. Плановика. – К. : Вища школа, 1995. – 480 с.

Лановик Б.Д. Економічна історія України і світу / Б.Д. Лановик, З.М. Матисякевич, Р.М. Матейко. – К.: Юридична книга, 2004. – 455 с.

Полонська-Василенко Н. Д. Історія України: у 2 т. / Н. Д. Полонська-Василенко. – К.: Либідь, 1995. – Т. 2.

Семінар 31. Антифеодальна боротьба народних мас в Україні в першій половині XIX ст. (2 год.).

План

1. Посилення феодально-кріпосницького гніту селян.
2. Виступ селянства Поділля під проводом Устима Кармелюка.
3. Антифеодальні рухи на Правобережжі 40-х років XIX ст.
4. “Київська козаччина”, “похід у Таврію за волею”.
5. Характер і рушійні сили рухів першої половини XIX ст.

Повідомлення: Устим Кармелюк.

Історичні джерела

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с. – С.191–192, 199–201.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1959. – 747 с. – С.588–599, 624–645, 655–658.

Література

Бойко О. Д. Історія України / О. Д. Бойко. – К.: Академвидав, 2007. – 688 с.

История Украинской ССР: В 10 т. – Т. 3. Освободительная война и воссоединение Украины с Россией. – К.: Наук.думка, 1983. – 719 с.

Полонська-Василенко Н. Д. Історія України: у 2 т. / Н. Д. Полонська-Василенко. – К.: Либідь, 1995. – Т. 2.

Рибалка І. К. Історія України. Частина 2: від початку XIX ст. до лютого 1917 року / І.К. Рибалка. – Х.: Основа, 1997. – 480 с.

Семинар 32. Суспільно-політичний рух в Наддніпрянській Україні у першій половині XIX ст.

(2 год.)

План

1. Пробудження національної самосвідомості в середовищі української інтелігенції.
2. Питання української державності в суспільно-політичному русі:
 - а) “декабристів”;
 - б) Кирило-Мефодіївському братству.
3. Феномен Тараса Шевченка в українському національному відродженні.

Повідомлення: Роль Тараса Шевченка в українському національному русі.

Історичні джерела

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с. – С.190–191, 193–198.

Кирило-Мефодіївське товариство: зб документів: у 3 т. – К.: Наук. думка, 1990. – Т.1–3.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1959. – 747 с. – С.602–623, 663, 665, 669–682.

Література

Бойко О. Д. Історія України / О. Д. Бойко. – К.: Академвидав, 2007. – 688 с.

Дорошенко Д. Нарис історії України: у 2 т./ Д. Дорошенко – К.: Глобус, 1991. – Т.2.

История Украинской ССР: В 10 т. – Т. 3. Освободительная война и воссоединение Украины с Россией. – К.: Наук.думка, 1983. – 719 с.

Історія Русов или Малой Россіи. Сочинение Георгія Кониського, архієпископа Білоруського. – К.: Дзвін, 1991. – 362 с.

Історія України. Курс лекцій: у 2 т. – К.: Либідь, 1991. – Т. 1. – 570 с.

Полонська-Василенко Н. Д. Історія України: у 2 т. / Н. Д. Полонська-Василенко. – К.: Либідь, 1995. – Т. 2.

Сарбей В. Г. Національне відродження України / В. Г. Сарбей. – К: Альтернативи, 1999. – (Україна крізь віки: у 15 томах). – Т. 9. – 336 с.

Сергієнко Г.Я. Кирило-Мефодіївське товариство: утвердження ідеї національного відродження України в слов'янському світі / Г.Я. Сергієнко // Укр. іст. журн. – 1996. – № 1. – С. 14–28.

Українська ідея. Перші речники. – К.: Знання, 1994. – 133 с.

Семінар 33. Революція 1848 р. в Австрії та її вплив на соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель (2 год.).

План

1. Становище селянства Галичини та Буковини напередодні 1848 р.
2. Скасування панщини. Аграрна реформа та її наслідки для економіки західноукраїнських земель.
3. Характер промислового виробництва Східної Галичини, Північної Буковини та Закарпаття. Формування промислового пролетаріату.
4. Економіка західноукраїнських земель в оцінках вітчизняної та зарубіжної історіографії.

Повідомлення: Особливості капіталістичних відносин в економіці західноукраїнських земель в першій половині ХІХ століття.

Історичні джерела

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с. – С.200.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1959. – 747 с. – С. 643–648.

Література

Історія України. Курс лекцій: у 2 т. – К.: Либідь, 1991. – Т. 1. – 570 с.

История Украинской ССР: В 10 т. – Т. 3. Освободительная война и воссоединение Украины с Россией. – К.: Наук.думка, 1983. – 719 с.

Лановик Б.Д. Економічна історія України і світу / Б.Д. Лановик, З.М. Матисякевич, Р.М. Матейко. – К.: Юридична книга, 2004. – 455 с.

Субтельний О. Україна: історія / Орест Субтельний. – К.: Либідь, 1993. – 720 с.

Семінар 34. Національне відродження в західноукраїнських землях у 30–40-х рр. ХІХ ст. (2 год.).

План

1. Поширення ідей просвітництва.
2. Об'єднання “Руська трійця” в Галичині (діяльність і значення в розвитку національного руху).
3. Національне відродження Буковини й Закарпаття.
4. Революція 1848 р. в Австрії та її вплив на розвиток національного руху в краї.

Повідомлення: М.Шашкевич, Я.Головацький, І.Вагилевич.

Історичні джерела

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с. – С.200.

“Русалка Дністрова”: документи і матеріали / Упоряд. Ф.І. Стеблій та ін. – К.: Harvard Ukrainian Research Institute, 1989.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1959. – 747 с.– С. 646–647.

Література

Дорошенко Д. Нарис історії України: у 2 т./ Д. Дорошенко – К.: Глобус, 1991. – Т.2.

Історія України. Курс лекцій: у 2 т. – К.: Либідь, 1991. – Т. 1. – 570 с.

Лисяк-Рудницький І. Українці в Галичині під австрійським пануванням. Історичні есе: у 2 т. / І. Лисяк-Рудницький. – К., 1994. – Т. 1. – С.413–449.

“Руська трійця” в історії суспільно-політичного руху і культури України. – К.: Наук. думка, 1987. – 337 с.

Субтельний О. Україна: історія / Орест Субтельний. – К.: Либідь, 1993. – 720 с.

Модуль 4. Розвиток капіталізму та суспільно-політичне життя в Україні другої половини XIX – поч. XX ст.

Семинар 35. Реформа 1861 р. Економічний і соціальний розвиток України (2 год.).

План

1. Скасування кріпосного права в Україні. Становище селянства.
2. Розвиток капіталізму в сільському господарстві.
3. Особливості розвитку капіталістичної промисловості.
4. Робітничий рух.

Повідомлення: Індустріальний розвиток промисловості Донбасу і Криворіжжя в другій половині XIX ст.

Історичні джерела

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с. – С.203–205.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.2. – К.: Рад. школа, 1960. – С.12–59, 80–103, 137.

Література

Історія України. Курс лекцій: у 2 т. – К.: Либідь, 1991. – Т. 1. – 570 с.

Лановик Б.Д. Економічна історія України і світу / Б.Д. Лановик, З.М. Матисякевич, Р.М. Матейко. – К.: Юридична книга, 2004. – 455 с.

Присяжнюк Ю.П. Ментальність українського селянства в умовах капіталістичної трансформації суспільства (друга половина XIX – початок XX ст.) / Ю.П. Присяжнюк // Укр. іст. журн. – 1999. – № 3, 4.

Субтельний О. Україна: історія / Орест Субтельний. – К.: Либідь, 1993. – 720 с.

Якименко М.А. Становлення селянського (фермерського) господарства в Україні після скасування кріпосного права (1864–1918 рр.) / М.Я. Якименко // Укр. іст. журн. – 1996. – № 1. – С. 3–14.

**Семінар 36. Піднесення суспільно-політичного і
національного руху в Україні в другій половині XIX ст.
(2 год.).**

План

1. Громадівський рух. Хлопомани. Українофільство. Пантелеймон Куліш, Микола Костомаров.
2. Михайло Драгоманов і зародження українського соціалізму.
3. Діяльність народників в Україні.
4. Соціал-демократичні організації.
5. Перші українські партії.

Повідомлення: В. Антонович і його роль в національному русі.

Історичні джерела

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с. – С.206–216.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.2. – К.: Рад. школа, 1960. – С.104–136, 194–245.

Література

Бойко О. Д. Історія України / О. Д. Бойко. – К.: Академвидав, 2007. – 688 с.

Грицак Я.Й. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX ст.: навч. посібн. – К.: Генеза, 2000. – 360 с.

Дорошенко Д. Нарис історії України: у 2 т./ Д. Дорошенко – К.: Глобус, 1991. – Т.2.

Драгоманов М.П. Вибране / М.П. Драгоманов. – К.: Либідь, 1991. – 558 с.

Історія України. Курс лекцій: у 2 т. – К.: Либідь, 1991. – Т. 1. – 570 с.

История Украинской ССР: В 10 т. – Т. 3. Освободительная война и воссоединение Украины с Россией. – К.: Наук.думка, 1983. – 719 с.

Молчанов В. Державницька думка Михайла Драгоманова / В. Молчанов. – К.: Б.в., 1994. – 39 с.

Наумов С.О. Братство тарасівців / С.О. Наумов // Укр. іст. журн. – 1999. – № 5. – С. 36 – 44.

Рєєнт О.П. Україна в імперську добу (XIX – поч. XX ст.) / О.П. Рєєнт. – К., 2003. – 338 с.

Сарбей В.Г. Становлення і консолідація нації та піднесення національного руху на Україні в другій половині XIX ст. / В.Г. Сарбей // Укр. іст. журн. – 1995. – № 5. – С. 3 – 16.

Семінар 37. Суспільно-політичне життя західноукраїнських земель у другій половині XIX ст.

(2 год.).

План

1. Москвофільство і народовство.
2. Діяльність культурно-освітнього товариства “Просвіта” і наукового товариства ім. Т.Г.Шевченка.
3. Радикальний революційно-демократичний рух у Східній Галичині.
4. Діяльність Русько-української радикальної партії.

Повідомлення: Політична діяльність І.Франка.

Історичні джерела

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с. – С.217.

Історичні передумови возз’єднання українських земель: зб. ст. – К., 1989.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.2. – К.: Рад. школа, 1960. – С.246–269.

Література

Дорошенко Д. Нарис історії України: у 2 т./ Д. Дорошенко – К.: Глобус, 1991. – Т.2.

Історія України. Курс лекцій: у 2 т. – К.: Либідь, 1991. – Т. 1. – 570 с.

Сарбей В.Г. До поглядів М.П. Драгоманова на національне питання / В.Г. Сарбей // Укр. іст. журн. – 1991. – № 5. – С. 60 – 70.

Субтельний О. Україна: історія / Орест Субтельний. – К.: Либідь, 1993. – 720 с.

Філіпчук В.О. Початки українського національного відродження на Буковині / В.О. Філіпчук // Укр. іст. журн. – 1999. – № 2. – С. 80 – 89.

Семинар 38. Суспільно-політичне життя України (90-ті рр. XIX ст. – 1914 р.) (4 год.).

План

I заняття

1. Виникнення політичних об'єднань у Наддніпрянській Україні, питання української державності в їхніх програмах.
2. Україна напередодні революції. Пожвавлення національного руху.
3. Події революції 1905–1907 рр. в Україні.

Повідомлення: Розвиток національного руху в Україні на початку XX ст.

II заняття

1. Діяльність українських політичних партій у роки революції.
2. Післяреволюційна політична реакція в Україні. Посилення національного гноблення.
3. Україна в роки нового революційного піднесення 1910–1914 рр. Національний рух.

Повідомлення: Національний рух напередодні Першої світової війни.

Історичні джерела

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с. – С.219–225, 238–242.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.2. – К.: Рад. школа, 1960. – С.465–487.

Література

Багатопартійна Українська держава на початку XX ст.: програмні документи перших українських політичних партій. – К.: Пошук, 1992. – 93 с.

Вернадський В. Українське питання і російська громадськість / В. Вернадський // Вітчизна. – 1998. – № 6. – С. 172 – 177.

Винниченко В. Відродження нації: у 3 кн. / В. Винниченко. – К.: Політвидав, 1990. – Ч. 1. – 348 с.

Голобуцький О. Український політичний рух на Наддніпрянщині кінця XIX – початку XX століття, О. Голобуцький, В. Кулик. – К.: Смолоскип, 1996. – 124 с.

Гунчак Т. Україна: перша половина XX століття: нариси політ. історії / Т. Гунчак; голов. ред. С. Головка. – К.: Либідь, 1993. – 287 с.

Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї / Д. Донцов. – К.: Знання, 1991. – 48 с.

Історія України. Курс лекцій: у 2 т. – К.: Либідь, 1991. – Т. 1. – 570 с.

Мірчук М. Микола Міхновський. Апостол української державності / М. Мірчук. – Філадельфія, 1960. – 136 с.

Полонська-Василенко Н. Д. Історія України: у 2 т. / Н. Д. Полонська-Василенко. – К.: Либідь, 1995. – Т. 2.

Рєєнт О.П. Україна в імперську добу (XIX – поч. XX ст.) / О.П. Рєєнт. – К., 2003. – 338 с.

Семінар 39. Суспільно-політичний рух у західноукраїнських землях (90-і рр. XIX ст. – 1914 р.) (2 год.).

План

1. Політичні партії Західної України, їхнє ставлення до української державності.
2. Розвиток національного руху.
3. Досягнення просвіти та культури. Феномен “українського П’ємонту”.

Повідомлення: Проблеми взаємовідносин українських і польських політичних партій.

Історичні джерела

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с. – С.219, 225–227, 240.

Хрестоматія з історії Української РСР: в 2-х т. – Т.2. – К.: Рад. школа, 1960. – С.551–581.

Українська суспільно-політична думка в ХХ столітті: Док. і матер: У 2 т. – Мюнхен. – 1983. – Т. 1.

Література

Баран В. В. Історія України / В. В. Баран, Г. Я. Лев, З. О. Йосипович, Ю. Д. Зайцев. – Л.: Світ, 2003. – 520 с.

Бойко О. Д. Історія України / О. Д. Бойко. – К.: Академвидав, 2007. – 688 с.

Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: нариси політ. історії / Т. Гунчак; голов. ред. С. Головка. – К.: Либідь, 1993. – 287 с.

Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї / Д. Донцов. – К.: Знання, 1991. – 48 с.

Дорошенко Д. Нарис історії України: у 2 т./ Д. Дорошенко – К.: Глобус, 1991. – Т.2.

Історія суспільних рухів і політичних партій в Україні (XIX ст. – 1920 рік). – Львів: Редакційно-видавничий відділ, 1993. – 98 с.

Історія України. Курс лекцій: у 2 т. – К.: Либідь, 1991. – Т. 1. – 570 с.

Полонська-Василенко Н. Д. Історія України: у 2 т. / Н. Д. Полонська-Василенко. – К.: Либідь, 1995. – Т. 2.

Химка Дж.-П. Зародження польської соціал-демократії та українського радикалізму в Галичині (1860–1890) / Дж.-П. Химка. – К.: Основні цінності, 2002. – 310 с.

Семінар 40. Україна за часів Першої світової війни (2 год.).

План

1. Причини, початок, характер війни. Загострення українського питання.
2. Воєнні дії в українських землях у 1914–1916 рр. Захоплення Галичини Росією. Окупаційний режим.
3. Створення легіону Українських січових стрільців та його бойовий шлях.
4. Відступ російських армій із західноукраїнських земель та його наслідки для українства.
5. Пошук нових політичних шляхів для України.

Повідомлення: Діяльність українських політичних партій в роки Першої світової війни.

Історичні джерела

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с. – С.225–227.

Література

Баран В. В. Історія України / В. В. Баран, Г. Я. Лев, З. О. Йосипович, Ю. Д. Зайцев. – Л.: Світ, 2003. – 520 с.

Бойко О. Д. Історія України / О. Д. Бойко. – К.: Академвидав, 2007. – 688 с.

Волковинський В.М. Бойові дії на українських землях у роки Першої світової війни / В.М. Волковинський // Укр. іст. журн. – 2004. – №4.

Гордієнко В. Українські січові стрільці / В. Гордієнко. – Львів: Світ, 1991. – 112 с.

Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття. Нариси політичної історії / Т.Гунчак. – К., 1993. – 288 с.

Дорошенко Д.І. Мої спомини про недавнє минуле / Д.І. Дорошенко // Укр. іст. журн. – 1992. – № 7–8. – С. 10–12.

Історія січових стрільців. Военно-історичний нарис. – К.: Україна, 1992. – 346 с.

Історія українського війська (від княжих часів до 20-х років ХХ ст.): у 2 т. – К.: Світ, 1992. – Т. 2. – 712 с.

Кураєв О.О. Український чинник в системі політичних інтересів Відня та Берліна (1843–1914) / О.О. Кураєв // Укр. іст. журн. – 2006. – №1. – С.43–61.

Полонська-Василенко Н. Д. Історія України: у 2 т. / Н. Д. Полонська-Василенко. – К.: Либідь, 1995. – Т. 2.

Реєнт О. Перша світова війна і Україна / О. Реєнт, О. Сердюк. – К.: Генеза, 2004. – 480 с.

Питання для модульних контрольних робіт

Модуль 1. Українські землі в другій половині XVII ст.

1. Передумови національної революції середини XVII ст.
2. Зборівська угода 1649 р. як юридичне оформлення Козацької держави (політична самостійність, економічна незалежність, суспільна демократія).
3. Висвітліть зміст і значення для України (Березневих статей) 1654 р.
4. Охарактеризуйте зміст політики гетьманів Правобережної і Лівобережної України в часи „Руїни”.
5. Внутрішня і зовнішня політика гетьмана Івана Мазепи.
6. „Конституція” 1710 р. Її основні положення та оцінка.

Модуль 2. Соціально-економічний розвиток та політичний стан України у XVIII ст.

1. Охарактеризуйте розвиток української культури в другій половині XVII – XVIII.
2. Визначте головні риси політичного становища і соціально-економічного розвитку Правобережжя та західноукраїнських земель у XVIII ст.
3. Охарактеризуйте опришківський та гайдамацький рух. Чому Катерина II допомогла польській шляхті придушити гайдамаччину?
4. Охарактеризуйте на конкретних прикладах політику царського уряду спрямовану що до ліквідації автономії України в другій половині XVIII ст.

Модуль 3. Українські землі в першій половині XIX ст.

1. Визначить особливості економічного і соціального розвитку західноукраїнських земель у складі Австрійської імперії в першій половині XIX ст.
2. Суспільно-політичний рух у західноукраїнських землях в першій половині XIX ст.
3. Охарактеризуйте діяльність таємних політичних товариств дворянських революціонерів, які діяли в Україні в першій половині XIX ст.

4. Діяльність Кирило-Мефодіївського товариства і його роль в суспільно-політичному житті України.

Модуль 4. Розвиток капіталізму та соціально-політичне життя в Україні другої половини XIX – поч. XX ст.

1. Особливості розвитку капіталізму в Україні в другій половині XIX ст.

2. Національний рух в Україні в другій половині XIX ст.

3. Революція 1905–1907 рр. в Україні.

4. Національний рух в Україні в роки Першої світової війни.

Плани семінарських занять для III курсу
Модуль 1. Українська національно-демократична революція 1917–1921 рр.

Семінар 41. Самовизначення України і відродження її державності (4 год.).

План
I заняття

1. Початок української національно-демократичної революції. Виникнення Центральної Ради та її легітимізація.
2. Перший і Другий Універсали Центральної Ради (з аналізом текстів).
3. Ставлення Центральної Ради до Жовтневого (1917 р.) більшовицького перевороту в Петрограді. Третій Універсал Центральної Ради (з аналізом тексту).
4. Початок та основні події російсько-української війни (грудень 1917 – березень 1918 рр.).

Повідомлення: Виступ полуботківців у липні 1917 р.: причини і наслідки.

II заняття

1. Четвертий Універсал Центральної Ради: аналіз тексту). Виникнення Української незалежної держави.
2. Державотворча діяльність Центральної Ради. Конституція УНР.
3. Зовнішня політика УНР.
4. Криза влади в УНР та пошуки шляхів виходу з неї.

Повідомлення: Проголошення незалежності УНР – еволюція поглядів українських політиків чи вимушений крок?

Історичні джерела

Анпілогова Т.Ю. Національне відродження в Україні мовою документів : підручн.-хрестоматія для студ. спец. „Історія” / Т.Ю.Анпілогова; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – 300 с.

Винниченко В. Відродження нації. – К.: Вид-во політичної літератури України, 1990. – Ч. 1 – 3.

Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле: у 4 т. – К.: Темпора, 2007. – 632 с.

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Конституційні акти України 1917–1920 рр. Невідомі конституції України. – К.: Філософська і соціологічна думка, 1992. – 273 с.

Ленін В.І. Про Україну: у 2 кн. – К., 1977.

Міхновський М. Самостійна Україна // Державність. – 1992. – С.55–60.

Україна в ХХ столітті (1900–2000) : зб. документів і матеріалів / упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. №№ 1 – 29.

Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. У 2 т. – Т. 1. – К. : Наук. думка, 1996. – 588 [3] с.

Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. У 2 т. – Т. 2. – К. : Наук. думка, 1996. – 421 [3] с.

Література

Винар Л. Михайло Грушевський. Українська Центральна Рада і відродження Державності України // Розбудова держави. –1992. – №3. – С. 7 – 11.

Грицак Я.Й. Нарис історії України: формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст.: навч. посібн. – К. : Генеза, 2000. – 360 с.

Грицак Я. Українська революція 1914–1923 рр.: нові інтерпретації // Страсті за націоналізмом. – К., 2004. – С.46 – 65.

Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: нариси політ. історії / Т. Гунчак; голов. ред. С. Головка. – К. : Либідь, 1993. – 287 с.

Історія України: нове бачення / [В. Ф. Верстюк, О. В. Гарань, О. І. Гуржій та ін.]; під ред. В. А. Смолія. – К. : “Альтернатива”, 2000. – 462, [2].

Ковальчук М. Війна з більшовицькою Росією за незалежність. 1917 – 1920. – К., 2007. – 72 с.

Копиленко О. Л. Держава і право України. 1917 – 1920: навч. посіб. / О. Л. Копиленко, М. Л. Копиленко. – К. : Либідь, 1997. – 205, [3].

Крути: 29 січня 1918 року / Передмова І. Юхновського. Упор. О.Бойко. – К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2007. – 96 с.

Литвин В. Україна: доба війн і революцій (1914 – 1920 рр.) / В. Литвин. – К.: Альтернативи, 2003. – 488 с.

Мірчук П. Від Другого до Четвертого Універсалу. – Торонто: Ліга визволення України, 1955. – 71 с.

Михальський І.С. Джерела з історії українських політичних партій кінця ХІХ – початку ХХ ст. / І.С. Михальський. – Луганськ, 2003.

Млиновецький Р. Нариси з історії українських визвольних змагань. 1917–1918: препринт. вид. / Р. Млиновецький. – Львів: Каменярь, 1994. – 571 с.

Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття / І.Нагаєвський. – К.: Укр. письм., 1993. – 413 с.

Слюсаренко А. Г. Новітня історія України (1900–2000) : Підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. М. Литвин та ін. 2-е вид., перероб. і доповн. – К.: Вища освіта, 2002. – 719 с.

Павлик О. Дипломатія незалежних українських урядів (1917–1920) / О. Павлик // Історія України. – 2002. – № 21 – 24. – С. 1–48.

Солдатенко В.Ф., Солдатенко І.В. Виступ полуботківців у 1917 році (Спроба хронікально-документальної реконструкції) // УІЖ. – 1993. – №7–8, 9–10.

Ульяновський В. Церква в Українській Державі 1917–1920 (доба Української Центральної Ради): Навч. посібн. – К.: Либідь, 1997. – 200 с.

Шевчук В. П. Історія української державності / В.П. Шевчук, М.Г. Тараненко. – К.: Либідь, 1999. – 480 с.

Яневський Д. Політичні системи України 1917–1920 років : спроби творення і причини поразки / Д. Яневський.. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2003. – 767 с.

Семінар 42. Українська гетьманська держава (2 год.).

План

1. Встановлення в Україні режиму Гетьманату. Проголошення Української держави.
2. Законодавча діяльність гетьманської адміністрації.

3. Зовнішня політика Гетьманату.
4. Криза влади в Українській державі: причини й наслідки.

Повідомлення: Оцінка діяльності П. Скоропадського в історіографії.

Історичні джерела

Анпілогова Т.Ю. Національне відродження в Україні мовою документів : підручн.-хрестоматія для студ. спец. „Історія” / Т.Ю.Анпілогова; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – 300 с.

Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле: у 4 т. – К.: Темпора, 2007. – 632 с.

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Конституційні акти України 1917–1920 рр. Невідомі конституції України. – К. : Філософська і соціологічна думка, 1992. – 273 с.

Ленін В.І. Про Україну: у 2 кн./ В.І. Ленін. – К., 1977.

Міхновський М. Самостійна Україна / М.Міхновський // Державність. – 1992. – С.55–60.

Скоропадський П. Спомини / П.Скоропадський. – К.: Україна, 1992. – 112 с.

Україна в ХХ столітті (1900–2000) : зб. документів і матеріалів / упоряд. : А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. №№ 30–32, 34–36.

Література

Горелов В.І. Павло Скоропадський – Гетьман Української Держави: навч. посібн. / В.І. Горелов. – К.: Київський військовий гуманіст. ін-т, 1995. – 60 с.

Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття. Нариси політичної історії / Т.Гунчак. – К., 1993. – 288 с.

Копиленко О. Л. Держава і право України. 1917 – 1920: навч. посіб. / О. Л. Копиленко, М. Л. Копиленко. – К. : Либідь, 1997. – 205, [3].

Мірчук П. Від Другого до Четвертого Універсалу. – Торонто: Ліга визволення України, 1955. – 71 с.

Млиновецький Р. Нариси з історії українських визвольних змагань. 1917–1918: Препринт. вид. / Р. Млиновецький. – Львів: Каменяр, 1994. – 571 с.

Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття / І.Нагаєвський. – К.: Укр. письм., 1993. – 413 с.

Слюсаренко А. Г. Новітня історія України (1900–2000) : Підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. М. Литвин та ін. 2-е вид., перероб. і доповн. – К.: Вища освіта, 2002. – 719 с.

Овсій І. О. Зовнішня політика України (від давніх часів до 1944 року) : навч. посібн. – 2-е вид. / І.О. Овсій. – Київ: Либідь, 2002. – 240 с.

Павленко Ю. В. Українська державність у 1917 – 1919 рр. (історико-генетичний аналіз) / Павленко Ю. В., Храмов Ю. О.; Центр досліджень наук.-техн. потенціалу й історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України та ін. – К.: Манускрипт, 1995. – 261, [1] с.

Павлик О. Дипломатія незалежних українських урядів (1917–1920) / О. Павлик // Історія України. – 2002. – № 21– 24. – С.1 – 48.

Савченко В.А. Павло Скоропадський – останній гетьман України / В.А. Савченко. – Х.: Фоліо, 2008. – 380 с.

Солдатенко В. Ф. Українська революція. Концепція та історіографія / В. Ф.Солдатенко. – К.: Просвіта, 1999. – 416 с.

Феденко П. Влада Павла Скоропадського / П.Феденко. – К., 1996. – 81 с.

Шевчук В. П. Історія української державності / В.П. Шевчук, М.Г. Тараненко. – К.: Либідь, 1999. – 480 с.

Яневський Д. Політичні системи України 1917–1920 років : спроби творення і причини поразки / Д. Яневський.. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2003. – 767 с.

Семинар 43. Західноукраїнська Народна Республіка (2 год.).

План

1. Розпад Австро-Угорської імперії та виникнення ЗУНР.
2. Причини польсько-українського конфлікту. Польсько-українська війна.
3. Державотворчі процеси в ЗУНР. Вхідження ЗУНР у Соборну Україну.
4. Причини й наслідки загибелі ЗУНР.

Повідомлення: Українсько-польський конфлікт в Галичині і політика Антанти.

Історичні джерела

Анпілогова Т.Ю. Національне відродження в Україні мовою документів : підручн.-хрестоматія для студ. спец. „Історія” / Т.Ю.Анпілогова; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – 300 с.

Історія України : Документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Конституційні акти України 1917–1920 рр. Невідомі конституції України. – К. : Філософська і соціологічна думка, 1992. – 273 с.

Чайковський А. Чорні рядки: Спогади комісара ЗУНР / А.Чайковський. //Дзвін. – 1990. – №6.

Чайковський А. Спогади. Листи. Дослідження: у 3 т. / Андрій Чайковський; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, Наук. фундація А. Чайковського; редкол. : Б. З. Якимович (голова), єпископ Гліб (Лончина Б. Б.), Гнатюк М. І. та ін. – Львів, 2002. – 508 с.

Україна в ХХ столітті (1900–2000): зб. документів і матеріалів / упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. №№ 33.

Література

Голубко В. Армія УНР 1917–1918. Утворення та боротьба за державу. – Львів : Кальварія, 1997. – 288 с.

Гордієнко В. Українська Галицька армія / В. Гордієнко. – Львів : Меморіал, 1991. – 111 с.

Гунчак Т. Україна : перша половина ХХ століття: нариси політ. історії / Т. Гунчак; голов. ред. С. Головка. – К. : Либідь, 1993. – 287 с.

Другий зимовий похід. Листопадовий рейд. Базар. – К. : Фундація імені О.Ольжича, 1995. – 239 с.

Копиленко О. Л. Держава і право України. 1917 – 1920: навч. посіб. / О. Л. Копиленко, М. Л. Копиленко. – К. : Либідь, 1997. – 205, [3].

Кугутяк М. Галичина : сторінки історії / М. Кугутяк. – Івано-Франківськ, 1993. – 199 с.

Лановик Б.Д., Матисякевич З.М., Матейко Р.М. Економічна історія України і світу / За ред. Б.Д.Лановика. – К. : Вікар, 1999. – 737 с.

Литвин М.Р. Історія ЗУНР / М.Р. Литвин, К.Є. Науменко. – Львів : Олір, 1995. – 361 с.

Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття / І.Нагаєвський. – К. : Укр. письм., 1993. – 413 с.

Слюсаренко А. Г. Новітня історія України (1900–2000): Підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. М. Литвин та ін. 2-е вид., перероб. і доповн. – К. : Вища освіта, 2002. – 719 с.

Рубльов О.С. Західноукраїнська Народна Республіка / О.С. Рубльов // Історія України. – 2002. – №38.

Павлик О. Дипломатія незалежних українських урядів (1917–1920) / О. Павлик // Історія України. – 2002. – № 21–24. – С.1–48.

Солдатенко В. Ф. Українська революція. Концепція та історіографія / В. Ф.Солдатенко. – К. : Просвіта, 1999. – 416 с.

Стерчо П. Карпато-Українська держава. До історії визвольної боротьби карпатських українців у 1919–1939 роках. – Львів : За вільну Україну, 1994. – 288 с.

Шевчук В. П. Історія української державності / В.П. Шевчук, М.Г. Тараненко. – К. : Либідь, 1999. – 480 с.

Яневський Д. Політичні системи України 1917–1920 років : спроби творення і причини поразки / Д. Яневський.. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2003. – 767 с.

Семінар 44. Українська Народна Республіка доби Директорії (2 год.).

План

1. Перемога повстання на чолі з Директорією. Відновлення Української Народної Республіки.
2. Основні напрями внутрішньої політики.
3. Зовнішня політика УНР.
4. Криза влади Директорії. Втрата Україною національної державності.

Повідомлення: Махновський рух в Україні: причини і наслідки.

Історичні джерела

Анпілогова Т.Ю. Національне відродження в Україні мовою документів : підручн.-хрестоматія для студ. спец. „Історія” / Т.Ю.Анпілогова; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – 300 с.

Антоненко-Давидович Б. На шляхах і роздоріжжях: Спогади. Невідомі твори / Б. Антоненко-Давидович. – К. : Смолоскип, 1999. – 287 с.

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К. : ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Конституційні акти України 1917–1920 рр. Невідомі конституції України. – К. : Філософська і соціологічна думка, 1992. – 273 с.

Ленін В.І. Про Україну: у 2 кн./ В.І. Ленін. – К., 1977.

Петлюра С. Статті. Листи. Документи / Симон Петлюра / Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Центр українознавства, Центральний державний архів вищих органів влади і управління України, Центральний державний архів громадських об'єднань України. – К. : ПП Сергійчук М. І., 2006. – Т. IV. – 704 с.

Тютюнник Ю. Революційна стихія / Ю. Тютюнник // Дзвін. – 1991. – № 7. – С. 84–95. – №8. – С. 92–107.

Україна в ХХ столітті (1900–2000) : зб. документів і матеріалів / упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. №№ 35–42.

Література

Волковинський В. Нестор Махно: легенди і реальність / В.Волковинський. – К. : Перліт продакшн ЛТД, 1994. – 256 с.

Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: нариси політ. історії / Т. Гунчак; голов. ред. С. Головка. – К. : Либідь, 1993. – 287 с.

Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї / Д.Донцов. – К.: Товариство во „Знання” України, 1993. – 48 с.

Копиленко О. Л. Держава і право України. 1917 – 1920 : навч. посіб. / О. Л. Копиленко, М. Л. Копиленко. – К. : Либідь, 1997. – 205, [3].

Лозовий В.С. Пошук Директорією ідейно-політичних засад відновлення діяльності УНР / В.С. Лозовий // Укр. іст. журнал. – 2000. – № 5. – С. 32 – 38.

Павлик О. Дипломатія незалежних українських урядів (1917–1920) // Історія України. – 2002. – № 21–24. – С. 1 – 48.

Слюсаренко А. Г. Новітня історія України (1900–2000) : Підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. М. Литвин та ін. 2-е вид., перероб. і доповн. – К.: Вища освіта, 2002. – 719 с.

Солдатенко В. Ф. Українська революція. Концепція та історіографія / В. Ф. Солдатенко. – К. : Просвіта, 1999. – 416 с.

Шевчук В. П. Історія української державності / В. П. Шевчук, М. Г. Тараненко. – К. : Либідь, 1999. – 480 с.

Яневський Д. Політичні системи України 1917–1920 років: спроби творення і причини поразки / Д. Яневський. – К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2003. – 767 с.

Модуль 2. Радянська Україна у міжвоєнну добу
Семінар 45. Економічне та громадсько-політичне життя
УСРР у 20-х роках (6 год.).

План

I заняття

1. Періодизація процесу встановлення більшовицької влади в Україні.
2. Політика „воєнного комунізму” та її прояви в Україні.
3. УСРР та утворення СРСР. Конституція УСРР 1924 р.
4. УСРР в системі дипломатичних відносин (1920–1923 рр.).

Повідомлення: Християн Раковський – перший голова Раднаркому УСРР.

II заняття

План

1. Голодомор 1921–1923 рр. як політичний засіб підкорення України.
2. Запровадження нової економічної політики в УСРР.
3. Причини ліквідації непу. Значення непу для економічного життя УСРР.

Повідомлення: Грошова реформа початку 20-х рр. і введення „червонця”.

III заняття

План

1. Політика „українізація”: причини, методи та наслідки впровадження.
2. Духовне життя українського суспільства в 20-х рр.
3. Націонал-комунізм 20-х рр. і ліквідація його проявів в УСРР.

Повідомлення: Розвиток освіти в УСРР в 20-і рр. XX ст.

Історичні джерела

Анпілогова Т.Ю. Національне відродження в Україні мовою документів : підручн.-хрестоматія для студ. спец. „Історія” /

Т.Ю.Анпілогова; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – 300 с.

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К. : ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Конституційні акти України 1917–1920 рр. Невідомі конституції України. – К. : Філософська і соціологічна думка, 1992. – 273 с.

Бухарин Н. И. Ленинизм и проблема культурной революции / Н.И. Бухарин // Избранные произведения. – М.: Политиздат, 1988. – С.368 – 390.

Історія України: документи і матеріали : навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К. : ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Ленін В.І. Про Україну: у 2 кн./ В.І. Ленін. – К., 1977.

Національні відносини в Україні у ХХ ст. : зб. документів і матеріалів. – К. : Наук. думка, 1994. – 490 с.

Костюк Г. Зустрічі й прощання. Спогади у двох книгах / Г. Костюк. – К. : Смолоскип, 2008. – Кн.1. – 720 с.

Україна в ХХ столітті (1900–2000) : зб. документів і матеріалів / упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. №№ 44–60.

Хвильовий М. України чи Малоросія? // Вітчизна. – 1990. – № 1. – С. 179–188 ; №2. – С. 168–178.

Література

Білас І. Г. Репресивно-каральна система в Україні, 1917–1953 : суспільно-політичний та історико-правовий аналіз / І.Г.Білас. – Кн. 2. – К. : Либідь, Військо України, 1994. – 688 с.

Ветров Р.І. Про роль і значення інтелігентської верхівки національно-комуністичних партій УКП(боротьбистів) та УПЛСР (борьбистів) у справі входження їх до лав КП(б)У у 1920 р. / Р.І.Ветров, С.В.Зборець // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Вип. XIV. Серія: Історія. – Вінниця, 2008. – С.166 – 171.

Кульчицький С.В. Енциклопедія історії України. Частина 7 // Історія та правознавство. – 2008. – №1(137). – С. 16–7 (вкладка).

Кульчицький С. Комунізм в Україні : перше десятиріччя (1918–1928) / С. Кульчицький. – К. : Основи, 1996. – 396 с.

Сутність і особливості нової економічної політики в українському селі (1921–1928 рр.). – К. , 2000. – 224 с.

„Українізація” 1920 – 30-х років: передумови, здобутки, уроки / За ред. В.А.Смоля. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2003. – 392 с.

Дмитрасевич Н.О. Репатріаційні угоди Раднаркому УСРР як інструмент міжнародної легітимації Української радянської держави // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 2 // <http://kul-lib.narod.ru/bibl.files/chas2010/2/Titul2010-2.htm>

Соловей Д. Голгота України. Частина I. Московсько-більшевицький окупаційний терор в УСРР між першою і другою світовою війною / Д.Соловей. – Дрогобич : Відродження, 1993. – 289 с.

Пашенко В. Свобода совісті в Україні: міфи і факти 20–30-х років / В.Пашенко. – К., 1994.

Політичний терор і тероризм в Україні. XIX – XX ст. Історичні нариси. – К. : Наукова думка, 2002. – 951 с.

Сталінізм на Україні: 20-30-ті роки / Даниленко В.М. та ін. – К., 1991.

Яневський Д. Політичні системи України 1917–1920 років : спроби творення і причини поразки / Д. Яневський.. – К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2003. – 767 с.

Семінар 46. Соціально-економічний та громадсько-політичний стан УСРР у 30-х роках (6 год.).

План

I заняття

1. Індустріалізація та модернізація народного господарства: здобутки та прорахунки.
2. Здійснення колективізації сільського господарства.
3. Голод-геноцид 1932–1933 рр.

Повідомлення: Соціалістичне змагання і стахановський рух – феномен соціалістичної доби.

II заняття

1. Бюрократизація державного апарату. Виникнення партноменклатури.
2. Масові репресії як засіб функціонування радянської системи.
3. Конституція УРСР 1937 р.: міфи та реальність.

Повідомлення: Концепції радянського тоталітаризму.

III заняття

1. Створення української радянської інтелігенції.
2. Насадження комуністичної ідеології.
3. Антирелігійна політика держави: методи та результати.
4. Національна політика радянської влади.

Повідомлення: 1. “Розстріляне відродження”.

2. Доноси і донощики: деформація моралі українського суспільства.

Історичні джерела

Анпілогова Т.Ю. Національне відродження в Україні мовою документів : підручн.-хрестоматія для студ. спец. „Історія” / Т.Ю.Анпілогова; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – 300 с.

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Голод 1932–1933 років на Україні : очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. Р. Я. Пиріг. – К. : Політвидав України, 1990. – 604 с.

Голод в Україні 1946–1947 рр. Документи і матеріали. – К. – Нью-Йорк: Вид-во М. П. Коць. – 1996. – 376 с.

Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / упоряд. Р. Я. Пиріг; НАН України. Ін-т історії України. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2007. – 1128 с.

Костюк Г. Зустрічі й прощання. Спогади у двох книгах / Г. Костюк. – К. : Смолоскип, 2008. – Кн.1. – 720 с.

Костюк Г. Окаянні роки: Від Лук'янівської тюрми до Воркутинської трагедії (1935–1940) / Г.Костюк. – Торонто, 1978.

Сталін Й. В. Твори / Й.В.Сталін. – К. : Держполітвидав, 1951. – Т. 13 : (липень 1930 – січень 1934).

Україна в ХХ столітті (1900–2000): Зб. документів і матеріалів / Упоряд. : А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. №№ 63–67, 69–73.

Література

Арендт Х. Джерела тоталітаризму / Х.Арендт. – 2-е вид./ Пер. з англ. – К, 2005. – 584 с.

Гогохія Н.Т. Українське радянське місто та його роль у процесі соціокультурних перетворень у 1929–1938 рр. // Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. – 2001. – №12. – С. 105–114.

Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації ХІХ–ХХ століття: навч. посібн. для учнів гуманіт. гімназій, ліцеїв, студ. іст. ф-тів вузів, вчителів / Я.Грицак. – К. : Генеза, 1996. – 360 с.

Даниленко В.М. Сталінізм на Україні: 20–30-ті роки / В.М. Даниленко, Г.В. Касьянов, С.В. Кульчицький. – К. : Либідь, 199. – 344 с.

Дем'яненко Б.Л. Три моделі тоталітаризму: Порівняльний аналіз фашизму, більшовизму та націонал-соціалізму. – К. : Нелень, 2000. – 288 с.

Дорошко М.С. Формування в Україні партійно-державної номенклатури в 20-ті рр. / М.С. Дорошенко, В.Ф. Колесник // Укр. іст. журн – 1993. – №9. – С. 40–51.

Дукельский С. ЧК–ДПУ / С.Дукельський // Укр. іст. журн.– 1991. – № 1. – С. 25–36. – № 3. – С.16–25.

Касьянов Г.В. Сталінізм і українська інтелігенція (20–30 рр.) / Г.В. Касьянов, В.М. Даниленко. – К. : Наук. думка, 1991. – 96 с.

Колективізація і голод на Україні, 1929–1933 : зб. док. і матеріалів. – 2-е вид., стереотип. / АН України. Ін-т історії України та ін. ; редкол. : С. В. Кульчицький (відп. ред.) та ін.; упоряд.: Г. М. Михайличенко, Є. П. Шаталіна. – К. : Наук. думка, 1993. – 733 с.

Конквест Р. Жнива скорботи. Радянська колективізація і голодомор / Р. Конквест. – К. : Либідь, 1993. – 384 с.

Кравченко Б. Соціальні зміни і національна свідомість в Україні ХХ ст./ Б. Кравченко –К. : Основи, 1997. – 420 с.

Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1918–1928) / С. Кульчицький. – К. : Основи, 1996. – 396 с.

Кульчицький С.В. Україна між двома війнами (1921–1939) / С.В. Кульчицький. – К. : Альтернативи, 1999. – 336 с.

Маля М. Радянська трагедія : Історія соціалізму в Росії 1917–1991 / Пер. з англ. А.Д.Гриценка та ін. – К. : Мегатайп, 2000. – С.211–300. – 607 с.

Марочко В. Голодомор 1932–1933 рр. / В.Марочко. – К., 2007. – 64 с.

Слюсаренко А. Г. Новітня історія України (1900–2000) : Підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусєв, В. М. Литвин та ін. 2-е вид., перероб. і доповн. – К. : Вища освіта, 2002. – 719 с.

Модуль 3. Західна Україна в міжвоєнну добу.

Семінар 47. Соціально-економічний та громадсько-політичний стан західноукраїнських земель у 20–30-і роки

(6 год.).

План

I заняття

1. Соціально-економічний розвиток Західної України в умовах польського панування.

2. „Українське питання” в польській державі. Три періоди політичної історії Західної України у 20–30-х рр.

3. Буковина і Бесарабія під румунською окупацією. Закарпаття у складі Чехословаччини.

Повідомлення: Юліан Павліковський і український кооперативний рух у Галичині.

II заняття

План

1. Розвиток освіти і науки в західноукраїнських землях у 20–30-і рр.

2. «Празька школа» українських письменників.

3. Церковна діяльність на західних землях України.

Повідомлення: Митрополіт Андрій Шептицький та його роль в суспільно-політичному житті Східної Галичини.

III заняття-колоквіум

План

1. Ідеологічні засади українського інтегрального націоналізму (аналіз праць Д.Донцова). Інші напрями українського націоналізму (М.Сціборський, О.Ольжич, Ю.Липа).

2. Створення ОУН. Програма ОУН 1929 р.

3. Поміркований і радикальний напрями в ОУН (Є.Коновалець, А.Мельник, С.Бандера).

4. Історичне значення діяльності ОУН у міжвоєнний період.

Повідомлення: Євген Коновалець: історичний портрет.

Питання до колоквіуму для обговорення твору Д.Донцова „Націоналізм”

1. Як уявляє Д.Донцов націоналізм?
2. Який світогляд протиставляє Д.Донцов провансальству (світогляду занепаду)?
3. Якій ідеології протиставляє Д.Донцов „свій” націоналізм? Що є критерієм протиставлення?
4. У чому звинувачує Д.Донцов „провансальців”? Кого він відносить до „провансальців”?
5. Які риси українофільства виділяє Д.Донцов?
6. Чи є ознаки „провансальства” у сучасній психології українців? Чому не спрацьовує сьогодні націоналізм Д.Донцова? У чому полягають його вади?
7. У чому бачить Д.Донцов суперечливість „провансальства”?
8. Що є тактикою „провансальства” за Д.Донцовим?
9. Як називає Д.Донцов світогляд „провансальців”?
10. Чого бракувало апологетам „провансальства”?
11. Назвіть першу засаду націоналізму Д.Донцова.
12. Що є законом експансії за Д.Донцовим?
13. Як співвідносяться „загальне” і „поодинокі” в ідеології Д.Донцова?
14. Що є „романтизм” за Д.Донцовим?
15. Назвіть основні риси чинного (дієвого, інтегрального) націоналізму за Д.Донцовим.

Повідомлення: Євген Коновалець: історичний портрет.

Історичні джерела

Анпілогова Т.Ю. Національне відродження в Україні мовою документів : підручн.-хрестоматія для студ. спец. „Історія” / Т.Ю.Анпілогова; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – 300 с.

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К. : ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Бандера С. Автобіографія / С. Бандера. – Львів, 1990.

Донцов Д. Націоналізм / Д. Донцов. – Вінниця : ДП “ДКФ”, 2006. – 236 с.

Донцов Д. Підстави нашої політики / Д. Донцов. – Дрогобич, 1992. – 132 с.

Липа Ю. Призначення України / Ю. Липа. – Львів: Просвіта, 1992. – 308 с.

Україна в ХХ столітті (1900–2000) : зб. документів і матеріалів / упоряд. : А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. №№ 61,62.

Література

Борисова О.В. Західна Україна у 20–30-х роках // Сторінки історії України. Навчальний посібник для абітурієнтів і студентів. – Луганськ, 1993. – 106 с. – С. 51 – 60.

Борисова О.В. Ідеологія українського націоналізму першої половини II століття // Зб. статей викладачів ЛДПІ. – Луганськ, 1994. – Ч.1. – С.46 – 59.

Грицак Я.Й. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX ст. : навч. посібн./ Я.Й. Грицак. – К. : Генеза, 2000. – 360 с.

Грицак Я. Страсті за націоналізмом. Історичні есеї / Я. Грицак. – К.: Критика, 2004. – 344 с

Іванишин В. Нація, державність, націоналізм / В. Іванишин. – Дрогобич : ВФ «Відродження», 1992. – 178 с.

Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму. Монографія / Г. Касьянов. – К.: Либідь, 1999. – 352 с.

Кухта Б.Л. З історії української політичної думки: текст лекцій: навчальний посібник / Б.Л. Кухта. – К. : Генеза, 1994. – 368 с.

Патриляк І. Історичні та ідеологічні передумови мілітаризації ОУН. Військово-політичні питання в програмних документах єдиної ОУН та ОУН(б) // Молода нація. – 2000. – № 1. – С.74 – 95.

Романцов В. Українські землі під владою чотирьох держав / В.Романцов, О.Шеремет // Київська старовина. – 2000. – №4.

Слюсаренко А. Г. Новітня історія України (1900–2000) : Підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусев, В. М. Литвин та ін. 2-е вид., перероб. і доповн. – К. : Вища освіта, 2002. – 719 с.

Стерчо П. Карпато-Українська держава. До історії визвольної

боротьби карпатських українців у 1919–1939 роках / П. Стерчо. – Львів: За вільну Україну, 1994. – 288 с.

Федевич К.К. Галицькі українці у Польщі. 1920 – 1939 рр. (Інтеграція галицьких українців до Польської держави у 1920 – 1930-ті рр.). – К. : Основи, 2009. – 280 с.

Шевчук В. П. Історія української державності / В.П. Шевчук, М.Г. Тараненко. – К. : Либідь, 1999. – 480 с.

Семінар 48. „Українське питання” напередодні Другої світової війни (2 год.).

План

1. Позиція різних держав стосовно „українського питання”.
2. Виникнення Карпатської України та її історична доля.
3. Співпраця СРСР і Німеччини напередодні війни та її наслідки для України.

Повідомлення: Августин Волошин – президент Карпатської України.

Історичні джерела

Анпілогова Т.Ю. Національне відродження в Україні мовою документів : підручн.-хрестоматія для студ. спец. „Історія” / Т.Ю.Анпілогова; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – 300 с.

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К. : ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні / В. Косик. – Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993. – 657 с.

Косик В. Україна під час Другої світової війни 1938 – 1945 / В. Косик. – Київ-Париж-Нью-Йорк-Торонто, 1992. – 729 с.

Сергійчук В. Правда про “Золотий вересень” 1939-го / В. І. Сергійчук. – К. : Українська Видавнича Спілка, 1999. – 128 с.

Україна в ХХ столітті (1900–2000) : зб. документів і матеріалів / упоряд. : А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. №№ 74, 75, 77–79, 81–82.

Література

Грицак Я.Й. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX ст. : навч. посібн. / Я.Й.Грицак– К.: Генеза, 2000. – 360 с.

Гунчак Т. Україна: перша половина XX століття. Нариси політичної історії / Т.Гунчак. – К., 1993. – 288 с.

Росоха С. Сойм Карпатської України / С.Росоха. – Львів: Меморіал, 1992. – 88 с.

Слюсаренко А. Г. Новітня історія України (1900–2000) : Підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусев, В. М. Литвин та ін. 2-е вид., перероб. і доповн. – К. : Вища освіта, 2002. – 719 с.

Стерчо П. Карпато-Українська держава. До історії визвольної боротьби карпатських українців у 1919–1939 роках /П. Стерчо. – Львів : За вільну Україну, 1994. – 288 с.

Федевич К.К. Галицькі українці у Польщі. 1920 – 1939 рр. (Інтеграція галицьких українців до Польської держави у 1920 – 1930-ті рр.). – К. : Основи, 2009. – 280 с.

Швагуляк М. „Українська карта” // Дзвін. – 1990. – №7.

Шевчук В. П. Історія української державності / В.П. Шевчук, М.Г. Тараненко. – К. : Либідь, 1999. – 480 с.

Модуль 4. Україна в Другій світовій війні.

**Семинар 49. Україна на початку Другої світової війни
(1 вересня 1939 – 22 червня 1941 рр.) (2 год.).**

План

1. Анексія Західної України Радянським Союзом та її наслідки.
2. Українські землі Генерального Губернаторства у складі Третього Рейху.
3. Українські самостійницькі сили на початку війни:
 - уряд УНР в екзилі;
 - „гетьманці”;
 - ОУН. Розкол в організації: причини та наслідки.

Повідомлення: Підпільна діяльність ОУН в Західній Україні в 1939–1941 рр.

Історичні джерела

Анпілогова Т.Ю. Національне відродження в Україні мовою документів : підручн.-хрестоматія для студ. спец. „Історія” / Т.Ю.Анпілогова; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – 300 с.

Історія України: документи і матеріали : навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К. : ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні / В. Косик. – Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993. – 657 с.

Косик В. Україна під час Другої світової війни 1938 – 1945 / В. Косик. – Київ-Париж-Нью-Йорк-Торонто, 1992. – 729 с.

Косик В. Розкол ОУН. 1939-1940 : зб. Документів / В. Косик / Львівський держ. ун-т ім. І.Франка; НАН України ; Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича. — Львів, 1997. – 134 с.

В. Сергійчук. Поляки на Волині у роки Другої світової війни. Документи з українських архівів і польські публікації. – К., 2003. – 576 с.

Україна в ХХ столітті (1900–2000): зб. документів і матеріалів / упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000. – Док. № 83.

Література

Берендєєв О. Політичні погляди німецького керівництва на незалежність України в період Другої світової війни / О. Берендєєв, О. Сушко // Історія України. – 2002. – №33–34.

Гунчак Т. Україна : перша половина ХХ століття. Нариси політичної історії / Т.Гунчак. – К., 1993. – 288 с.

Коваль М.В. Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр.) / М.В. Коваль. – К. : Альтернативи, 1999. – 336 с.

Ковалюк В. Західна Україна на початку Другої світової війни // Укр. іст. журн. – 1991. – № 1.

Мірчук П. Нарис історії ОУН / П.Мірчук. – Мюнхен, 1968. – 547 с.

Муковський І.Т., Лисенко О.Є. Звитяга і жертвовність : Українці на фронтах другої світової війни / За ред. В.Д.Конашевича. – К. : „Книга пам’яті України”, 1996. – 568 с.

Пігідо-Правобережний Ф. Велика Вітчизняна війна: спогади та роздуми очевидця /Ф.Пігідо-Правобережний. – К. : Смолоскип, 2002. – 288 с.

Семінар 50. Окупація України військами Німеччини та її союзників (2 год.).

План

1. Початок війни Німеччини з СРСР та поразки Червоної армії в Україні. Проголошення війни Великою Вітчизняною.
2. Політика „доконаних фактів” ОУН, проголошення у Львові відновлення Української держави та його наслідки.
3. Окупаційний режим в Україні:
 - адміністративний поділ українських земель;
 - політика в галузі економіки, суспільно-політичного життя, культури, церкви.

Повідомлення: 1. Оборона Донбасу від німецьких військ.

2. Польсько-український конфлікт в роки Другої світової війни.

Історичні джерела

Анпілогова Т.Ю. Національне відродження в Україні мовою документів : підручн.-хрестоматія для студ. спец. „Історія” / Т.Ю.Анпілогова; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса

Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – 300 с.

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К. : ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні / В. Косик. – Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993. – 657 с.

Косик В. Україна під час Другої світової війни 1938 – 1945 / В. Косик. – Київ-Париж-Нью-Йорк-Торонто, 1992. – 729 с.

ОУН і УПА у Другій світовій війні: документи і матеріали // Укр. іст. журн. – 1994. – № 2–3. – С. 102–129. – №4. – С. 89–109. – №5. – С. 98–115. – №6. – С. 98–114. – 1995. – № 1. – С. 87–115. – № 2. – С.93–122.

Про перші дні Великої Втчизняної війни. Документи і матеріали // Укр. іст. журн. – 1991. – №5. – С. 109–120. – №6. – С. 81–99.

Сергійчук В. ОУН-УПА в роки війни. нові документи і матеріали / В. Сергійчук. – К. : Дніпро, 1996. – 473 с.

Україна в ХХ столітті (1900–2000) : зб. документів і матеріалів / упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.– Док. № 84–86.

Література

Баган О.Націоналізм і націоналістичний рух / О.Баган. – Дрогобич : Відродження, 1994. – 192 с.

Грицак Я.Й. Нарис історії України: формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст.: навч. посібн. / Я.Грицак. – К.: Генеза, 2000. – 360 с.

Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття. Нариси політичної історії / Т.Гунчак. – К., 1993. – 288 с.

Історія українського війська. – К., 1993. – Т.3.

Киричук Ю. Історія УПА / Ю.Киричук. – Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ управління по пресі, 1991. – 70 с.

Коваль М.В. Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр.) / М.В. Коваль. – К. : Альтернативи, 1999. – 336 с.

Коваль М.В. 1941-й рік. Проблеми історичної пам’яті / М.В. Коваль // Укр. іст. журн. – 2001. – №3. – С.69–90.

Крикун В.І. Освіта в період румунської окупації в Одесі в 1941–1944 рр. / В.І. Крикун // Інтелігенція і влада. – Одеса: Астропринт, 2006. – С. 97–102.

Кульчицький С. Акт 30 червня 1941 року / С. Кульчицький // Історія України. – 2000. – №23–24. – С.6–8

Михайлуца М.І. Християнське місіонерство, освіта та інтелігенція в „Трансністрії” (1941–1944 рр.) / М.І. Михайлуца // Інтелігенція і влада. – Одеса: Астропринт, 2006. – С. 139 – 145.

Мірчук П. Нарис історії ОУН / П.Мірчук. – Мюнхен, 1968. – 547 с.

Муковський І.Т., Лисенко О.Є. Звитяга і жертвовність: Українці на фронтах другої світової війни / За ред. В.Д.Конашевича. – К. : „Книга пам’яті України”, 1996. – 568 с.

Пігідо-Правобережний Ф. Велика Вітчизняна війна: спогади та роздуми очевидця / Ф.Пігідо-Правобережний. – К. : Смолоскип, 2002. – 288 с.

Сергійчук В. Трагедія Волині. Причини й перебіг польсько-українського конфлікту в роки Другої світової війни. – К, 2003.

Стецько Я. 30 червня 1941 р. / Я. Стецько. – Торонто, 1967. – 499 с.

Семінар 51. Рух опору в Україні під час Другої світової війни (4 год.).

План

I заняття

1. Комуністичний партизанський рух в Україні.
2. Діяльність антифашистського підпілля.
3. Взаємовідносини Руху Опору комуністичного спрямування в Україні з Рухом Опору самостійницького напрямку та польським підпіллям.

- Повідомлення:** 1. Подвиг “Молодої гвардії”.
2. “Карпатський рейд” С.Ковпака: міфи і реальії.

II заняття

1. “Січ” у поліській котловині. Виникнення та програмні засади УПА Максима Боровця (Тараса Бульби).

2. Виникнення УПА під проводом ОУН-р та її програмні засади.

3. Бойовий шлях УПА в 1942–1944 рр. Створення УГВР та її історичне значення.

Повідомлення: Особливості Руху Опору в Україні під час Другої світової війни в порівнянні з подібними рухами окупованої Рейхом Європи.

Історичні джерела

Анпілогова Т.Ю. Національне відродження в Україні мовою документів : підручн.-хрестоматія для студ. спец. „Історія” / Т.Ю.Анпілогова; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – 300 с.

Бульба-Боровець Т. Армія без держави / Т. Бульба-Боровець. – Львів : Поклик, 1993. – 168 с.

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Кальба М. Нахтігаль: у світі фактів, документів / М. Кальба. – Денвер, 1984. – 159 с.

Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні / В. Косик. – Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993. – 657 с.

Косик В. Україна під час Другої світової війни 1938 – 1945 / В. Косик. – Київ-Париж-Нью-Йорк-Торонто, 1992. – 729 с.

Мірчук П. УПА : документи і матеріали / П. Мірчук. – Львів : Основа, 1991. – 448 с.

ОУН і УПА у Другій світовій війні: Документи і матеріали // Укр. іст. журн. – 1994. – № 2-3. – С. 102–129. – №4. – С. 89–109. – №5. – С. 98–115. – №6. – С. 98–114. – 1995. – № 1. – С. 87–115. – № 2. – С.93–122.

Сергійчук В. Поляки на Волині у роки Другої світової війни. Документи з українських архівів і польські публікації / В.Сергійчук. – К., 2003. – 576 с.

Сергійчук В. ОУН-УПА в роки війни. нові документи і матеріали / В. Сергійчук. – К. : Дніпро, 1996. – 496 с.

Україна в ХХ столітті (1900–2000): зб. документів і матеріалів / упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.– Док. № 88.

Українська Головна Визвольна Рада. Документи і матеріали. – Львів: Літопис, 1992. – 529 с.

Література

Білас І. Репресивний апарат тоталітарного суспільства в боротьбі з національно-визвольним рухом у часи Другої світової війни / І.Білас // Матеріали наук. конф. ОУН–УПА (історія, уроки, сучасність). – Стрий, 1993.

Грицак Я.Й. Нарис історії України: формування модерної української нації ХІХ–ХХ ст.: навч. посібн. / Я.Грицак. – К.: Генеза, 2000. – 360 с.

Гунчак Т. Україна : перша половина ХХ століття. Нариси політичної історії / Т.Гунчак. – К., 1993. – 288 с.

Киричук Ю. Історія УПА / Ю.Киричук. – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ управління по пресі, 1991. – 70 с.

Лебідь М. УПА / М. Лебідь. – Львів, 1994. – 163 с.

Муковський І.Т., Лисенко О.Є. Звитяга і жертвність : Українці на фронтах другої світової війни / За ред. В.Д.Конашевича. – К. : „Книга пам'яті України”, 1996. – 568 с.

Пігідо-Правобережний Ф. Велика Вітчизняна війна : спогади та роздуми очевидця /Ф.Пігідо-Правобережний. – К.: Смолоскип, 2002. – 288 с.

Стецько Я. 30 червня 1941 р./ Я. Стецько. – Торонто, 1967. – 499 с.

Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянського Союзу 1941–1945 рр. – К., 1967–1975. – Т. 1–3.

Шанковський Л. Історія українського війська / Л. Шанковський. – Львів, 1991. – 192 с.

Семінар 52. Культурне життя на території України в роки Другої світової війни

План

1. Проблема культурного розвитку в українських землях в умовах окупації.
2. Культурні осередки ОУН (м) та їх діяльність.
3. Церковне життя в українських землях пероду Другої світової війни.

4. Розвиток української радянської науки і культури в евакуації.

Повідомлення: 1. „Матч смерті” у Києві 1942 року.

2. Радянське плакатне мистецтво періоду Великої Вітчизняної війни Радянського Союзу.

Історичні джерела

Довженко О. Щоденник // Довженко О. Україна в огні. – К. : Веселка, 1990.

На зов Києва / ред. К. Мельник, О. Лашенко, В. Верига. – Торонто-Нью-Йорк: Новий шлях, 1985. – 205.

Література

Жулинський М. Олег Ольжич і Олена Теліга: нариси про життя і творчість. Вибрані твори / М. Жулинський. – К. : Вид-во імені Олени Теліги, 2001. – 144 с.

Історія української радянської музики. – К.: Муз. Україна, 1990.

Історія Української Церкви / о. Кость Панас. – Львів : НВП „Трансінтех”, 1992. – 160 с.

Ковалюк В.Р. Культурологічні та духовні аспекти “радянзації” Західної України (вересень 1939 р. – червень 1941 р.) // Український історичний журнал. – 1993. – №2–3. – С. 3.

Крикун В.І. Освіта в період румунської окупації в Одесі в 1941–1944 рр. / В.І. Крикун // Інтелігенція і влада. – Одеса : Астропринт, 2006. – С. 97–102.

Михайлуца М.І. Християнське місіонерство, освіта та інтелігенція в „Трансністрії” (1941–1944 рр.) / М.І. Михайлуца // Інтелігенція і влада. – Одеса: Астропринт, 2006. – С. 139 – 145.

Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянського Союзу 1941–1945 рр. – К., 1967–1975. – Т. 1–3.

Семинар 53. Звільнення території України від німецької окупації (2 год.).

План І заняття

1. Політика Берліну стосовно народів СРСР у 1943–1944 рр. Дивізія „СС-Галичина” та її історична доля.
2. Зміни в політиці Москви стосовно України у 1943–1944 рр. Україна – один з фундаторів ООН.
3. Визвольні операції Червоної армії.
4. Відновлення радянської влади в Україні та боротьба проти неї УПА в 1944–1945 рр.
5. Ціна перемоги: баланс втрат і здобутків України у Другій світовій війні.

Повідомлення: Звільнення Донбасу від німецьких військ.

Історичні джерела

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні / В. Косик. – Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993. – 657 с.

Косик В. Україна під час Другої світової війни 1938 – 1945 / В. Косик. – Київ-Париж-Нью-Йорк-Торонто, 1992. – 729 с.

Мірчук П. УПА: документи і матеріали / П. Мірчук. – Львів : Основа, 1991. – 448 с.

ОУН і УПА у Другій світовій війні: документи і матеріали // Укр. іст. журн. – 1995. – № 1. – С.87–115. – № 2. – С.93–122.

Сергійчук В. Десять буремних літ. Західноукраїнські землі у 1944-1953 рр. Нові документи і матеріали / В.Сергійчук. – К.: Дніпро, 1998. – 944 с.

Сергійчук В. ОУН-УПА в роки війни. Нові документи і матеріали / В. Сергійчук. – К. : Дніпро, 1996. – 496 с.

Україна в ХХ столітті (1900–2000): зб. документів і матеріалів / упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін. – К., 2000.– Док. № 89–91, 94–95.

Шаповал Ю.І. Людина і система: штрихи до портрета тоталітарної доби в Україні / Ю. І. Шаповал. – К. : Ін-т нац. відносин і політології, 1994. –271 с. – Док. С.61–69.

Література

Верига В. Дорогами Другої світової війни. Легенди про участь українців у Варшавському повстанні 1944 року та про Українську Дивізію „Галичина” В. Верига. – Торонто : Новий шлях, 1980. – 259 с.

Гриневич В.А Утворення Наркомату оборони УРСР у 1944 р. : з історії однієї політичної гри / В.А. Гриневич // Укр. іст. журн. – 1991. – № 5. – С. 29–38.

Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття. Нариси політичної історії / Т.Гунчак. – К., 1993. – 288 с.

Киричук Ю. Історія УПА / Ю.Киричук. – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ управління по пресі, 1991. – 70 с.

Кульчицький С. Завершальна сторінка Другої світової війни / С. Кульчицький // Історія України. – 2000. – №37.

Мірчук П. Нарис історії ОУН / П.Мірчук. – Мюнхен, 1968. – 547 с.

Муковський І.Т., Лисенко О.Є. Звитяга і жертвність: Українці на фронтах другої світової війни / За ред. В.Д.Конашевича. – К. : „Книга пам’яті України”, 1996. – 568 с.

Пігідо-Правобережний Ф. Велика Вітчизняна війна: спогади та роздуми очевидця /Ф.Пігідо-Правобережний. – К. : Смолоскип, 2002. – 288 с.

Соколов Б.В. Вторая мировая: факты и версии. – М. : АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2007. – 432 с.

Українська дивізія „Галичина”: матеріали до історії / В. Кубійович, Д. Армстронг, К. Паньківський, Л. Шанковський, П. Шандрук, Вольф-Дітріх Гайке. – Торонто; Нью-Йорк : Бр-во кол. вояків 1-ї УД УНА, 1990. – 124 с.

Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянського Союзу 1941–1945 рр. – К., 1967–1975. – Т. 1–3.

Шанковський Л. Історія українського війська / Л. Шанковський. – Львів, 1991. – 192 с.

Семинар 54. **Написання твору на історичну тему (на вибір)**
(2 год.).

1. Український національний характер крізь призму донцовської критики (за працями Д. Донцова)

2. Українська раса, її складники та особливості (за працею Ю. Липи).

3. Особливості українського пронімецького колобораціонізму в роки Другої світової війни.

Література

Анпілогова Т.Ю. Національне відродження в Україні мовою документів : підручн.-хрестоматія для студ. спец. „Історія” / Т.Ю.Анпілогова; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – 300 с.

Донцов Д. Націоналізм / Д. Донцов. – Вінниця: ДП “ДКФ”, 2006. – 236 с.

Донцов Д. Підстави нашої політики / Д. Донцов. – Дрогобич, 1992. – 132 с.

Історія України: документи і матеріали: навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К.: ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні / В. Косик. – Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993. – 657 с.

Косик В. Україна під час Другої світової війни 1938 – 1945 / В. Косик. – Київ-Париж-Нью-Йорк-Торонто, 1992. – 729 с.

Липа Ю. Призначення України / Ю. Липа. – Львів : Просвіта, 1992. – 308 с.

Пігідо-Правобережний Ф. Велика Вітчизняна війна: спогади та роздуми очевидця / Ф.Пігідо-Правобережний. – К. : Смолоскип, 2002. – 288 с.

Питання для модульних контрольних робіт

Модуль 1. Українська національно-демократична революція 1917–1921 рр.

1. Національна революція 1917 року в Україні. Виникнення Української Центральної Ради та проблема її легітимізації.

2. Проголошення УНР. Початок агресії проти УНР боку Радянської Росії.

3. Брест-Литовський мирний договір, його умови та значення.

4. Квітневий державний переворот в Україні 1918 року. Внутрішня та зовнішня політика Української держави доби Гетьманату.

5. Консолідація національно-демократичних сил України та утворення Директорії. Повстання проти Гетьманату та німецької окупації.

6. Національно-демократична революція у Східній Галичині та створення ЗУНР. Конституційні засади Західноукраїнської держави.

7. Війна Польщі проти ЗУНР. Окупація Галичини Польщею, Буковини – Румунією, прилучення Закарпаття до Чехословаччини.

8. УНР часів Директорії: внутрішня і зовнішня політика, створення соборної України.

9. Соборна Україна у 1919–20 рр.: внутрішньополітична ситуація та проблема зовнішньополітичної орієнтації.

10. Причини і наслідки краху соборної України в 1921 році. Значення ідеї соборності в новітній історії України.

Модуль 2. Радянська Україна у міжвоєнну добу.

1. Розкрийте особливості встановлення Радянської влади в Україні та основні риси впровадження політики „військового комунізму”

2. Розкрийте етапи утворення СРСР і причини й наслідки входження до нього УРСР.

3. Розкрийте причини впровадження політики українізації, її хід і наслідки.

4. Український націонал-комунізм: природа, прояви, поразка.

5. Розкрийте причини впровадження непу та основні його прояви в усіх сферах суспільного життя в УСРР.

6. Розкрийте основні риси модернізації промисловості УСРР–УРСР наприкінці 20-х – у 30-і роки ХХ ст.

7. Визначте причини, хід і наслідки політики колективізації, висвітліть причини і передумови голоду-геноциду 1932–33 рр.

8. Розкрийте феномен українського „розстріляного Відродження”. Проаналізуйте причини і наслідки знищення української творчої інтелігенції більшовицьким режимом.

9. Розкрийте етапи і особливості ствердження тоталітарної системи в УСРР.

10. Надайте порівняльний аналіз політики військового комунізму і непу.

Модуль 3. Західна Україна в міжвоєнну добу.

1. Соціально-економічний розвиток Західної України в умовах польського панування.

2. Політичний розвиток Польщі у 20–30-х рр.

3. Буковина і Бессарабія під румунською окупацією.

4. Закарпаття у складі Чехословаччини. Мюнхенська угода та її наслідки для українства.

5. Культурне життя та діяльність церкви на західноукраїнських землях у міжвоєнний період.

6. Національно-визвольний рух в західноукраїнських землях в міжвоєнний період.

7. Розвиток ідеології українського націоналізму в 20–30-х рр.

8. Історичне значення ОУН у міжвоєнний період.

Модуль 4. Україна в Другій світовій війні.

1. Розкрийте „українське питання” у геополітичних планах протидіючих сторін напередодні II Світової війни.

2. Дайте характеристику анексії СРСР Західної України та її наслідків.

3. Українські самостійницькі сили в 1939–1941 рр. Розкол ОУН та його наслідки.

4. Початок війни Німеччини проти СРСР й причини військової катастрофи 1941 року. Проголошення у Львові „Акту відновлення Української Держави” та початок репресій проти ОУН.

5. Поразка радянських військ у битвах за Україну. Захоплення Рейхом УРСР і встановлення окупаційного режиму, його характерні риси.

6. Рух опору національно-державницького напрямку в Україні у 1941–1944 рр., його види та особливості.

7. Рух опору комуністичного напрямку у 1943–1944 рр. та його особливості.

8. Зміни в політиці СРСР стосовно України в 1943–1944 рр. Україна – один з фундаторів ООН.

9. Висвітліть етапи звільнення УРСР від німецької окупації Червоною Армією та особливості відбудови радянського режиму на визволених територіях.

10. Боротьба радянської влади з УПА у 1944–1945 рр. Політика радянської влади на визволеній території.

**Плани семінарських занять для IV курсу
Модуль 1. Україна в 1945 – 1965 рр.**

**Семинар 55. УРСР в роки повоєнної відбудови
(1945 – 1953 рр.) (2 год.).**

План

1. Повоєнні політичні та територіальні зміни.
2. Відбудова промисловості УРСР. Промислова модернізація Західної України.
3. Політика влади в галузі сільського господарства. Голод в Україні 1946 – 1947 рр.
4. Соціальні наслідки відбудови комуністичної системи в Україні.

Повідомлення: Методи післявоєнної радянської пропаганди та її вплив на відбудовчі процеси.

Історичні джерела

Голод в Україні 1946 – 1947 рр. : документи і матеріали. – К. : Вид-во М.П. Коць, 1996. – 373 с.

Історія України. Джерельний літопис / [упоряд. В.І. Червінський, М.І. Обушний та ін.; за ред. В.І. Червінського]. – К. : ДП „Дирекція ФВД”, 2008. – 800 с.

Історія України. Документи. Матеріали : посібник / [уклад., комент. В.Ю. Короля]. – К. : Академвидав, 2002. – 430 с.

Україна в ХХ столітті (1900 – 2000) : зб. документів і матеріалів / [упоряд. : А.Г. Слюсаренко та ін.]. – К. : „Вища школа”, 2000. – 178 с.

Література

Авторханов А. Империя Кремля / А. Авторханов. – М. : Дружба народов, 1991. – 107 с.

Баран В.К. Україна в умовах системної кризи (1946 – 1980-ті рр.) / В.К. Баран, В.М. Даниленко // Україна крізь віки: в 15 т. / [редкол. : В.А. Смолій (голова) та ін.]. – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 1999. – Т. 13. – 304 с.

Веселова О.М. Голодомори в Україні (1921 – 1923, 1932 – 1933, 1946 – 1947) : Злочини проти народу / О.М. Веселова, В.І. Марочко, О.М. Мовчан. – К. : Вид-во М.П. Коць, 2000. – 274 с.

Веселова О.М. Післявоєнна трагедія: голод 1946 – 1947 рр. в Україні / О.М. Веселова // Український історичний журнал. – 2006. – № 6. – С. 98 – 125.

Воронов І. Голод 1946 – 1947 рр. / І. Воронов, Ю. Пилявець. – К. : Знання, 1991. – 48 с.

Злупко С.М. Економічна історія України : навч. посіб. / С.М. Злупко. – Львів : Нац. ун-т ім. І. Франка, 2006. – 367 с.

Історія України ХХ – поч. ХХІ ст. : навч. посіб. / [П.П. Панченко, Н.П. Барановська, С.С. Падалка та ін.; за заг. ред. В.А. Смолія]. – К. : Знання, 2004. – 582 с.

Історія України: навч.-метод. посібн. для семінарських занять / В.М. Литвин, А.Г. Слюсаренко, В.Ф. Колесник та ін.; за заг. ред. В.М. Литвина. – К. : Знання, 2006. – 607 с.

Ковпак Л.В. Найближча історія: Україна 1945 – 2000 рр. / Л.В. Ковпак. – К. : Наш час, 2007. – 248 с.

Лановик Б.Д. Економічна історія України і світу / Б.Д. Лановик, З.М. Матисякевич, Р.М. Матейко. – К. : Вікар, 2004. – 486 с.

Лисенко О.Є. Підсумки Другої світової війни та Україна / О.Є. Лисенко // Український історичний журнал. – 2005. – № 6. – С. 128 – 139.

Литвин В.М. Історія України : у 3 т. / В.М. Литвин. – Т.ІІІ. Новітній час (1914 – 2004). – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 2005. – 464 с.

Новітня історія України (1900 – 2000) : підручник / [А.Т. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.П. Дрожжин та ін.]. – К. : Вища школа, 2000. – 663 с.

Рабенчук О.П. Соціальні настрої та поведінка населення України в період голоду 1946 – 1947 рр. // Український історичний журнал. – 2006. – № 4. – С. 98 – 124.

Шаповал Ю. Україна ХХ століття : особи та події в контексті важкої історії / Ю. Шаповал. – К. : Генеза, 2001. – 560 с.

Семинар 56. Основні тенденції суспільно-політичного та культурного життя УРСР (1945 – 1953 рр.) (2 год.).

План

1. Політична відбудова комуністичного режиму в УРСР.
2. Ідеологічні компанії та чистки.
3. Церковна політика.

4. Діяльність УРСР на міжнародній арені.
5. Основні досягнення у сфері науки та культури.

Повідомлення: Поразка УПА : причини й наслідки.

Історичні джерела

Історія України. Джерельний літопис / [упоряд. В.І. Червінський, М.І. Обушний та ін.; за ред. В.І. Червінського]. – К. : ДП „Дирекція ФВД”, 2008. – 800 с.

Історія України. Документи. Матеріали : посібник / [уклад., комент. В.Ю. Короля]. – К. : Академвидав, 2002. – 430 с.

Мірчук П. Українська повстанська армія 1942 – 1952 : документи і матеріали / П. Мірчук. – Львів : АМТ, 1991. – 448 с.

Україна в ХХ столітті (1900 – 2000) : зб. документів і матеріалів / [упоряд. : А.Г. Слюсаренко та ін.]. – К. : Вища школа, 2000. – 178 с.

Література

Авторханов А. Империя Кремля / А. Авторханов. – М. : Дружба народів, 1991. – 107 с.

Баран В.К. Україна в умовах системної кризи (1946 – 1980-ті рр.) / В.К. Баран, В.М. Даниленко // Україна крізь віки: в 15 т. / [редкол. : В.А. Смолій (голова) та ін.]. – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 1999. – Т. 13. – 304 с.

Бондарчук П.М. Особливості релігійної ситуації в Україні у середині 1940-х – на початку 1950-х рр. / П.М. Бондарчук // Український історичний журнал. – 2010. – № 2. – С. 137 – 164.

Горбуров К.Є. Голод 1946 – 1947 років на території півдня УРСР. – Миколаїв : Вид-во П.П. Шамрай, 2006. – 279 с.

Історія України ХХ – поч. ХХІ ст. : навч. посіб. / [П.П. Панченко, Н.П. Барановська, С.С. Падалка та ін.; за заг. ред. В.А. Смолія]. – К. : Знання, 2004. – 582 с.

Ковпак Л.В. Найближча історія : Україна 1945 – 2000 рр. / Л.В. Ковпак. – К. : Наш час, 2007. – 248 с.

Костюк Г.О. Сталінізм в Україні (генеза і наслідки). Дослідження і спостереження сучасника / Г.О. Костюк. – К. : Смолоскип, 1995. – 508 с.

Кудрявченко А.І. Політична історія України ХХ ст. / А.І. Кудрявченко, Г.І. Калінічева, Н.А. Костира. – К. : МАУП, 2006. – 696 с.

Лещенко Л.О. Україна на міжнародній арені (1945 – 1949) / Л.О. Лещенко. – К. : Наукова думка, 1969. – 150 с.

Литвин В.М. Історія України: у 3 т. / В.М. Литвин. – Т.Ш. Новітній час (1914–2004). – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 2005. – 464 с.

Новітня історія України (1900 – 2000) : підручник / [А.Т. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.П. Дрожжин та ін.]. – К. : Вища школа, 2000. – 663 с.

Останній сталінський удар 1945 – 1946 – 1947 : нариси, спогади, оповідання. – Херсон : Редакція науково-документальної серії книг „Реабілітовані історією”, 1997. – 262 с.

Політична історія України. XX століття : у 6 т. / [редкол. : І.Ф. Курас (голова) та ін.]. – К. : Генеза, 2003. – Т. 6 : Від тоталітаризму до демократії (1945 – 2002). – 696 с.

Стародубець Г. Генеза українського повстанського запілля: монографія / Г. Стародубець. – Тернопіль : Підручники та посібники, 2008. – 464 с.

Шаповал Ю. Україна XX століття : особи та події в контексті важкої історії / Ю. Шаповал. – К. : Генеза, 2001. – 560 с.

Шаповал Ю. ЧК – ГПУ – НКВД в Україні : особи, факти, документи / Ю. Шаповал. – К. : НАН України, 2006. – 608 с.

Шевченко Л.А. Розвиток української радянської культури / Л.А. Шевченко. – К. : Наукова думка, 1969. – 288 с.

Семинар 57. Політичні та економічні зміни в УРСР у 1953 – 1965 рр. (2 год.).

План

1. Лібералізація комуністичного режиму.
2. Впровадження нових економічних методів господарювання в промисловості.
3. Реформи в сільському господарстві.
4. Вхідження Криму до складу УРСР.

Повідомлення: П.Ю. Шелест : політичний портрет.

Історичні джерела

Історія України. Джерельний літопис / [упоряд. В.І. Червінський, М.І. Обушний та ін.; за ред. В.І. Червінського]. – К. : ДП „Дирекція ФВД”, 2008. – 800 с.

Історія України. Документи. Матеріали : посібник / [уклад., комент. В.Ю. Короля]. – К. : Академвидав, 2002. – 430 с.

Україна в ХХ столітті (1900 – 2000) : зб. документів і матеріалів / [упоряд. : А.Г. Слюсаренко та ін.]. – К. : Вища школа, 2000. – 178 с.

Література

Бажан О. Політика десталінізації в Україні (друга половина 50-х – початок 60-х рр.) / О. Бажан // Український історичний журнал. – 2009. – № 1 – 2. – С. 18 – 26.

Баран В.К. Україна в умовах системної кризи (1946 – 1980-ті рр.) / В.К. Баран, В.М. Даниленко // Україна крізь віки : в 15 т. / [редкол. : В.А. Смолій (голова) та ін.]. – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 1999. – Т. 13. – 304 с.

Верстюк В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення : хронологічний довідник / В.Ф. Верстюк. – К. : Наукова думка, 1995. – 687 с.

Історія України ХХ – поч. ХХІ ст. : навч. посіб. / [П.П. Панченко, Н.П. Барановська, С.С. Падалка та ін.; за заг. ред. В.А. Смолія]. – К. : Знання, 2004. – 582 с.

Історія України : навч.-метод. посібн. для семінарських занять / В.М. Литвин, А.Г. Слюсаренко, В.Ф. Колесник та ін.; за заг. ред. В.М. Литвина. – К. : Знання, 2006. – 607 с.

Кудрявченко А.І. Політична історія України ХХ ст. : підручник / А.І. Кудрявченко, Г.І. Калінічева, Н.А. Костира. – К. : МАУП, 2006. – 696 с.

Лановик Б.Д. Економічна історія України і світу / Б.Д. Лановик, З.М. Матисякевич, Р.М. Матейко. – К. : Вікар, 2004. – 486 с.

Литвин В.М. Історія України : у 3 т. / В.М. Литвин. – Т.ІІІ. Новітній час (1914 – 2004). – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 2005. – 464 с.

Новітня історія України (1900 – 2000) : підручник / [А.Т. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.П. Дрожжин та ін.]. – К. : Вища школа, 2000. – 663 с.

Політична історія України. ХХ століття : у 6 т. / [редкол. : І.Ф. Курас (голова) та ін.]. – К. : Генеза, 2003. – Т. 6 : Від тоталітаризму до демократії (1945 – 2002). – 696 с.

Україна ХХ ст. : культура, ідеологія, політика : зб. ст. / [редкол. : С.І. Білокінь та ін.; відп. ред. В.М. Даниленко]. – К. : Ніка-Центр, 2006. – Вип.10 : Хрущовська „відлига”: передумови, реалії, наслідки. – 236 с.

Україна : друга половина ХХ ст. : нариси історії / [П.П. Панченко, М.Р. Плющ, А.А. Шевченко та ін.]. – К. : Либідь, 1997. – 352 с.

Шаповал Ю. Україна ХХ століття : особи та події в контексті важкої історії / Ю. Шаповал. – К. : Генеза, 2001. – 560 с.

Шаповал Ю.І. Петро Шелест у контексті політичної історії України ХХ ст. / Ю.І. Шаповал // Український історичний журнал. – 2008. – № 3. – С. 134 – 149.

Семінар 58. Зміни в соціальній сфері та культурі УРСР у 1953 – 1965 рр. (2 год.).

План

1. Соціальна політика радянського керівництва.
2. Взаємодія влади та церкви.
3. Феномен „шістдесятництва” в Україні.
4. Особливості розвитку культури.

Повідомлення: Вбивство в еміграції Л. Ребета та С. Бандери.

Історичні джерела

Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? / І. Дзюба. – К. : Києво-Могилянська академія, 2005. – 336 с.

Історія України. Джерельний літопис / [упоряд. В.І. Червінський, М.І. Обушний та ін.; за ред. В.І. Червінського]. – К. : ДП „Дирекція ФВД”, 2008. – 800 с.

Історія України. Документи. Матеріали: посібник / [уклад., комент. В.Ю. Короля]. – К. : Академвидав, 2002. – 430 с.

Україна в ХХ столітті (1900 – 2000) : зб. документів і матеріалів / [упоряд. : А.Г. Слюсаренко та ін.]. – К. : Вища школа, 2000. – 178 с.

Література

Авторханов А. Империя Кремля / А. Авторханов. – М. : Дружба народов, 1991. – 107 с.

Бажан О. Політика десталінізації в Україні (друга половина 50-х – початок 60-х рр.) / О. Бажан // Український історичний журнал. – 2009. – № 1 – 2. – С. 18 – 26.

Баран В.К. Україна в умовах системної кризи (1946 – 1980-ті рр.) / В.К. Баран, В.М. Даниленко // Україна крізь віки: в 15 т. / [редкол. : В.А. Смолій (голова) та ін.]. – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 1999. – Т. 13. – 304 с.

Зарецький О. Українські шістдесятники і хрущовська відлига в етнокультурному просторі СРСР / О. Зарецький // Сучасність. – 1995. – № 4 – 5. – С. 15 – 24.

Історія України ХХ – поч. ХХІ ст. : навч. посіб. / [П.П. Панченко, Н.П. Барановська, С.С. Падалка та ін.; за заг. ред. В.А. Смолія]. – К. : Знання, 2004. – 582 с.

Історія України : навч.-метод. посібн. для семінарських занять / В.М. Литвин, А.Г. Слюсаренко, В.Ф. Колесник та ін.; за заг. ред. В.М. Литвина. – К. : Знання, 2006. – 607 с.

Касьянов Г.В. Незгодні : українська інтелігенція в русі опору 1960 –80-х років / Г.В. Касьянов. – К. : Либідь, 1995. – 224 с.

Литвин В.М. Історія України : у 3 т. / В.М. Литвин. – Т.ІІІ. Новітній час (1914 – 2004). – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 2005. – 464 с.

Новітня історія України (1900 – 2000) : підручник / [А.Т. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.П. Дрожжин та ін.]. – К. : Вища школа, 2000. – 663 с.

Україна ХХ ст. : культура, ідеологія, політика : зб. ст. / [редкол. : С.І. Білокінь та ін.; відп. ред. В.М. Даниленко]. – К. : Ніка-Центр, 2006. – Вип.10 : Хрущовська „відлига” : передумови, реалії, наслідки. – 236 с.

Україна : друга половина ХХ ст. : нариси історії / [П.П. Панченко, М.Р. Плющ, А.А. Шевченко та ін.]. – К. : Либідь, 1997. – 352 с.

Шаповал Ю. Україна ХХ століття : особи та події в контексті важкої історії / Ю. Шаповал. – К. : Генеза, 2001. – 560 с.

Модуль 2. Україна в 1965 – 2011 рр.

Семінар 59. Наростання кризових явищ у соціально-економічному та політичному житті УРСР (друга половина 60-х – кінець 80-х рр. ХХ ст.) (2 год.).

План

1. Суспільно-політичне життя республіки.
2. Особливості економічного становища УРСР. Косигінська економічна реформа.
3. Соціальна сфера та рівень життя населення.
4. Конституція „розвинутого соціалізму”.

Повідомлення: В.В. Щербицький : політичний портрет.

Історичні джерела

Історія України. Джерельний літопис / [упоряд. В.І. Червінський, М.І. Обушний та ін.; за ред. В.І. Червінського]. – К. : ДП „Дирекція ФВД”, 2008. – 800 с.

Історія України. Документи. Матеріали : посібник / [уклад., комент. В.Ю. Короля]. – К.: Академвидав, 2002. – 430 с.

Україна в ХХ столітті (1900 – 2000) : зб. документів і матеріалів / [упоряд. : А.Г. Слюсаренко та ін.]. – К. : Вища школа, 2000. – 178 с.

Література

Авторханов А. Империя Кремля / А. Авторханов. – М. : Дружба народов, 1991. – 107 с.

Баран В.К. Україна в умовах системної кризи (1946 – 1980-ті рр.) / В.К. Баран, В.М. Даниленко // Україна крізь віки : в 15 т. / [редкол. : В.А. Смолій (голова) та ін.]. – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 1999. – Т. 13. – 304 с.

Верстюк В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодні : хронологічний довідник / В.Ф. Верстюк. – К. : Наукова думка, 1995. – 687 с.

Історія України ХХ – поч. ХХІ ст. : навч. посіб. / [П.П. Панченко, Н.П. Барановська, С.С. Падалка та ін.; за заг. ред. В.А. Смолія]. – К. : Знання, 2004. – 582 с.

Історія України : навч.-метод. посібн. для семінарських занять / В.М. Литвин, А.Г. Слюсаренко, В.Ф. Колесник та ін.; за заг. ред. В.М. Литвина. – К. : Знання, 2006. – 607 с.

Касьянов Г.В. Незгодні : українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х років / Г.В. Касьянов. – К. : Либідь, 1995. – 224 с.

Кудрявченко А.І. Політична історія України ХХ ст. : підручник / А.І. Кудрявченко, Г.І. Калінічева, Н.А. Костира. – К. : МАУП, 2006. – 696 с.

Лановик Б.Д. Економічна історія України і світу / Б.Д. Лановик, З.М. Матисякевич, Р.М. Матейко. – К. : Вікар, 2004. – 486 с.

Литвин В.М. Історія України : у 3 т. / В.М. Литвин. – Т.Ш. Новітній час (1914–2004). – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 2005. – 464 с.

Новітня історія України (1900–2000) : підручник / [А.Т. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.П. Дрожжин та ін.]. – К. : Вища школа, 2000. – 663 с.

Політична історія України. ХХ століття : у 6 т. / [редкол. : І.Ф. Курас (голова) та ін.]. – К. : Генеза, 2003. – Т. 6 : Від тоталітаризму до демократії (1945–2002). – 696 с.

Україна: друга половина ХХ ст. : нариси історії / [П.П. Панченко, М.Р. Плющ, А.А. Шевченко та ін.]. – К. : Либідь, 1997. – 352 с.

Шевчук В.П. Історія української державності / В.П. Шевчук, М.Г. Тараненко. – К. : Либідь, 1999. – 480с.

Семінар 60. Духовний розвиток в УРСР (друга половина 60-х – кінець 80-х рр. ХХ ст.) (2 год.).

План

1. Опозиційний рух в УРСР: його класифікація та характеристика основних напрямів.
2. Діяльність правозахисних організацій.
3. Наука, культура та освіта доби „застою”.

Повідомлення: Ідеологія українського правозахисництва.

Історичні джерела

Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? / І. Дзюба. – К. : Києво-Могилянська академія, 2005. – 336 с.

Історія України. Джерельний літопис / [упоряд. В.І. Червінський, М.І. Обушний та ін.; за ред. В.І. Червінського]. – К. : ДП „Дирекція ФВД”, 2008. – 800 с.

Історія України. Документи. Матеріали : посібник / [уклад., комент. В.Ю. Короля]. – К. : Академвидав, 2002. – 430 с.

Україна в ХХ столітті (1900 – 2000) : зб. документів і матеріалів / [упоряд. : А.Г. Слюсаренко та ін.]. – К. : Вища школа, 2000. – 178 с.

Українська Гельсінська група : до 30-річчя створення : історія, документи / [уклад. О. Зінкевич, В. Овсієнко]. – К. : Смолоскип, 2006. – 128 с.

Український правозахисний рух : документи / [упоряд. О. Зінкевич]. – К. : Смолоскип, 2006. – 152 с.

Література

Бажан О.Г. Наростання опору політиці русифікації в Українській РСР у другій половині 1950-х – 1960-х рр. / О.Г. Бажан // Український історичний журнал. – 2008. – № 5. – С. 147 – 159.

Баран В.К. Україна в умовах системної кризи (1946 – 1980-ті рр.) / В.К. Баран, В.М. Даниленко // Україна крізь віки: в 15 т. / [редкол. : В.А. Смолій (голова) та ін.]. – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 1999. – Т. 13. – 304 с.

Історія України ХХ – поч. ХХІ ст. : навч. посіб. / [П.П. Панченко, Н.П. Барановська, С.С. Падалка та ін.; за заг. ред. В.А. Смолія]. – К. : Знання, 2004. – 582 с.

Історія України : навч.-метод. посібн. для семінарських занять / В.М. Литвин, А.Г. Слюсаренко, В.Ф. Колесник та ін.; за заг. ред. В.М. Литвина. – К. : Знання, 2006. – 607 с.

Касьянов Г.В. Незгодні : українська інтелігенція в русі опору 1960 – 80-х років / Г.В. Касьянов. – К. : Либідь, 1995. – 224 с.

Ковпак Л.В. Найближча історія : Україна 1945 – 2000 рр. / Л.В. Ковпак. – К. : Наш час, 2007. – 248 с.

Кримські татари 1944 – 1994 рр. Статті. Документи. Свідчення очевидців. – К. : Рідний край, 1995. – 362 с.

Лавренюк С. В несвободной стране они начали вести себя как свободные люди / С. Лавренюк // Голос України. – 2010. – № 198. – С. 67.

Литвин В.М. Історія України : у 3 т. / В.М. Литвин. – Т.ІІІ. Новітній час (1914 – 2004). – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 2005. – 464 с.

Новітня історія України (1900 – 2000) : підручник / [А.Т. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.П. Дрожжин та ін.]. – К. : Вища школа, 2000. – 663 с.

Україна : друга половина ХХ ст. : нариси історії / [П.П. Панченко, М.Р. Плющ, А.А. Шевченко та ін.]. – К. : Либідь, 1997. – 352 с.

Семинар 61. Україна і процес „перебудови” в СРСР 1985 – 1991 рр.
(2 год.).

План

1. Сутність та основні етапи „перебудови”.
2. Кардинальні зрушення в економіці республіки.
3. Аварія на Чорнобильській АЕС та її наслідки.

Повідомлення: Л. Лук’яненко : політичний портрет.

Історичні джерела

Історія України. Джерельний літопис / [упоряд. В.І. Червінський, М.І. Обушний та ін.; за ред. В.І. Червінського]. – К. : ДП „Дирекція ФВД”, 2008. – 800 с.

Історія України. Документи. Матеріали : посібник / [уклад., комент. В.Ю. Короля]. – К. : Академвидав, 2002. – 430 с.

Україна в ХХ столітті (1900 – 2000) : зб. документів і матеріалів / [упоряд. : А.Г. Слюсаренко та ін.]. – К. : Вища школа, 2000. – 178 с.

Література

Алексєєв Ю.М. Україна на зламі історичних епох (державотворчий процес 1985 – 1999 рр.) / Ю.М. Алексєєв, С.В. Кульчицький, А.Г. Слюсаренко. – К. : ЕксОб, 2000. – 296 с.

Андрусак Є. Блиск і злиденність української націонал-демократії / Є.Андрусак, Є.Петренко. – К. : Смолоскип, 1999. – 80 с.

Баран В.К. Україна в умовах системної кризи (1946 – 1980-ті рр.) / В.К. Баран, В.М. Даниленко // Україна крізь віки : в 15 т. / [редкол. : В.А. Смолій (голова) та ін.]. – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 1999. – Т. 13. – 304 с.

Барановська Н.П. Суспільний вимір чорнобильської катастрофи / Н.П. Барановська // Український історичний журнал. – 2006. – № 2. – С. 129 – 145.

Історія України ХХ – поч. ХХІ ст. : навч. посіб. / [П.П. Панченко, Н.П. Барановська, С.С. Падалка та ін.; за заг. ред. В.А. Смолія]. – К. : Знання, 2004. – 582 с.

Ковпак Л.В. Найближча історія : Україна 1945 – 2000 рр. / Л.В. Ковпак. – К. : Наш час, 2007. – 248 с.

Кудрявченко А.І. Політична історія України ХХ ст. : підручник / А.І. Кудрявченко, Г.І. Калінічева, Н.А. Костира. – К. : МАУП, 2006. – 696 с.

Лановик Б.Д. Економічна історія України і світу / Б.Д. Лановик, З.М. Матисякевич, Р.М. Матейко. – К. : Вікар, 2004. – 486 с.

Литвин В.М. Історія України : у 3 т. / В.М. Литвин. – Т.ІІІ. Новітній час (1914 – 2004). – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 2005. – 464 с.

Новітня історія України (1900 – 2000) : підручник / [А.Т. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.П. Дрожжин та ін.]. – К. : Вища школа, 2000. – 663 с.

Політична історія України. ХХ століття : у 6 т. / [редкол.: І.Ф. Курас (голова) та ін.]. – К. : Генеза, 2003. – Т. 6 : Від тоталітаризму до демократії (1945 – 2002). – 696 с.

Семінар 62. **Процес відродження незалежності України** (2 год.).

План

1. Відродження національного руху. Закон „Про мови в Українській РСР” та його історичне значення.
2. Виникнення багатопартійності та політична боротьба за владу в УРСР.
3. „Декларація про державний суверенітет України” : сутність та наслідки.
4. Серпневий заколот 1991 р. та його вплив на події в УРСР.
5. Проголошення незалежності України.

Повідомлення: Утворення СНД та його історичне значення.

Історичні джерела

Історія України. Джерельний літопис / [упоряд. В.І. Червінський, М.І. Обушний та ін.; за ред. В.І. Червінського]. – К. : ДП „Дирекція ФВД”, 2008. – 800 с.

Історія України. Документи. Матеріали : посібник / [уклад., комент. В.Ю. Короля]. – К. : Академвидав, 2002. – 430 с.

Україна багатопартійна : програмні документи нових партій / [упоряд. О.В. Гарань]. – К. : ПМ „Пам’ятки України”, 1991. – 192 с.

Література

Алексеев Ю.М. Україна на зламі історичних епох (державотворчий процес 1985 – 1999 рр.) / Ю.М. Алексеев, С.В. Кульчицький, А.Г. Слюсаренко. – К. : ЕксОб, 2000. – 296 с.

Баран В.К. Україна в умовах системної кризи (1946 – 1980-ті рр.) / В.К. Баран, В.М. Даниленко // Україна крізь віки : в 15 т. / [редкол. : В.А. Смолій (голова) та ін.]. – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 1999. – Т. 13. – 304 с.

Бойко О. СРСР : не „розпад”, не „розвал”, не „розпуск” : Україна на шляху до остаточного здобуття незалежності (серпень – грудень 1991 р.) / О. Бойко // Віче. – 2004. – № 8. – С. 63 – 68.

Бойко О.Д. Україна : від путчу до Пущі (серпень – грудень 1991 р.) / О.Д. Бойко. – Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. – 224 с.

Історія України ХХ – поч. ХХІ ст. : навч. посіб. / [П.П. Панченко, Н.П. Барановська, С.С. Падалка та ін.; за заг. ред. В.А. Смолія]. – К. : Знання, 2004. – 582 с.

Кульчицький С.В. Народження Народного руху України / С.В. Кульчицький // Український історичний журнал. – 2010. – № 1. – С. 8 – 22.

Литвин В.М. Історія України : у 3 т. / В.М. Литвин. – Т.ІІІ. Новітній час (1914–2004). – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 2005. – 464 с.

Новітня історія України (1900 – 2000) : підручник / [А.Т. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.П. Дрожжин та ін.]. – К. : Вища школа, 2000. – 663 с.

Овчар І. Суспільно-політичні наслідки перетворень у СРСР (1985 – 1991 роки) / І. Овчар // Віче. – 2007. – № 21 – 22. – С. 24 – 26.

Семинар 63. Державне будівництво в незалежній Україні (2 год.).

План

1. Реорганізація й створення органів державної влади.
2. Підготовка та прийняття Конституції України.
3. Міжнародне визнання незалежності України.
4. Зовнішня політика Української держави.

Повідомлення: Історія державних символів України.

Історичні джерела

Історія України. Джерельний літопис / [упоряд. В.І. Червінський, М.І. Обушний та ін.; за ред. В.І. Червінського]. – К. : ДП „Дирекція ФВД”, 2008. – 800 с.

Історія України. Документи. Матеріали : посібник / [уклад., комент. В.Ю. Короля]. – К. : Академвидав, 2002. – 430 с.

Конституція України. – К. : Наукова думка, 1996. – 136 с.

Україна в ХХ столітті (1900 – 2000) : зб. документів і матеріалів / [упоряд.: А.Г. Слюсаренко та ін.]. – К.: „Вища школа”, 2000. – 178 с.

Література

Алексеев Ю.М. Україна на зламі історичних епох (державотворчий процес 1985 – 1999 рр.) / Ю.М. Алексеев, С.В. Кульчицький, А.Г. Слюсаренко. – К. : ЕксОб, 2000. – 296 с.

Бойко О.Д. Україна 1991–1995 рр. : тіні минулого чи контури майбутнього? Нариси з новітньої історії. – К. : Магістр-S, 1996. – 208 с.

Віднянський С.В. Еволюція зовнішньої політики України (1991 – 2006 рр.) / С.В. Віднянський, А.Ю. Мартинов // Український історичний журнал. – 2006. – № 4. – С. 32 – 51.

Історія України ХХ – поч. ХХІ ст. : навч. посіб. / [П.П. Панченко, Н.П. Барановська, С.С. Падалка та ін.; за заг. ред. В.А. Смолія]. – К. : Знання, 2004. – 582 с.

Касьянов Г. Україна 1991 – 2007 : нариси новітньої історії / Г. Касьянов. – К. : Наш час, 2008. – 432 с.

Кульчицький С.В. Україна : суспільство і держава на терезах історії (1991 – 2006) / С.В. Кульчицький // Український історичний журнал. – 2006. – № 4. – С. 15 – 32.

Кульчицький С.В. Утвердження незалежної України : перше десятиліття / С.В. Кульчицький // Український історичний журнал. – 2001. – № 2. – С.3 – 22.

Литвин В.М. Історія України : у 3 т. / В.М. Литвин. – Т.ІІІ. Новітній час (1914–2004). – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 2005. – 464 с.

Новітня історія України (1900 – 2000) : підручник / [А.Т. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.П. Дрожжин та ін.]. – К. : Вища школа, 2000. – 663 с.

Потульніцький В. Історія української політології // Концепції державності в українській і зарубіжній історико-політичній науці. – К. : Либідь, 1992. – 232 с.

П'ятнадцять років власної міжнародної політики : спец. випуск // Політика і час. – 2006. – № 9. – С. 6 – 60.

Україна в міжнародних організаціях : навч. посіб. / [Ю.І. Макар, Б.П. Гдичинський, В.Ю. Макар]. – Чернівці : Прут, 2008. – 880 с.

Семінар 64. Проблеми економічного та соціокультурного життя України в 1991 – 2011 рр. (2 год.).

План

1. Соціально-економічний стан у 1991 – 1994 рр.
2. Курс економічних реформ Президента Леоніда Кучми та його результати.
3. Основні тенденції культурно-релігійного життя.

Повідомлення: Політичний портрет сучасного українського політика (за вибором).

Історичні джерела

Історія України. Джерельний літопис / [упоряд. В.І. Червінський, М.І. Обушний та ін.; за ред. В.І. Червінського]. – К. : ДП „Дирекція ФВД”, 2008. – 800 с.

Історія України. Документи. Матеріали: посібник / [уклад., комент. В.Ю. Короля]. – К. : Академвидав, 2002. – 430 с.

Конституція України. – К. : Наукова думка, 1996. – 136 с.

Україна в ХХ столітті (1900 – 2000) : зб. документів і матеріалів / [упоряд. : А.Г. Слюсаренко та ін.]. – К. : „Вища школа”, 2000. – 178 с.

Література

Алексєєв Ю.М. Україна на зламі історичних епох (державотворчий процес 1985 – 1999 рр.) / Ю.М. Алексєєв, С.В. Кульчицький, А.Г. Слюсаренко. – К. : ЕксОб, 2000. – 296 с.

Андрусяк Є. Блиск і злиденність української націонал-демократії / Є.Андрусяк, Є.Петренко. – К. : Смолоскип, 1999. – 80 с.

Біла С.О. Довід ліберальних реформ української економіки (1991 – 2005) / С.О. Біла // Український історичний журнал. – 2006. – №6. – С. 125 – 145.

Бойко О.Д. Україна 1991 – 1995 рр. : Тіні минулого чи контури майбутнього? Нариси з новітньої історії. – К. : Магістр-S, 1996. – 208 с.

Конституція України : основа формування суспільства. – К. : Право, 1996. – 96 с.

Кресіна І.О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси : етнополітичний аналіз / І.О. Кресіна. – К. : Вища школа, 1998. – 392 с.

Кузнецов В. Україна. Третій шанс : кінодокументи та бесіди з дійовими особами новітньої історії / В. Кузнецов, Д. Табачник. – К. : Аль-терпрес, 2002. – 580 с.

Литвин В.М. Історія України : у 3 т. / В.М. Литвин. – Т.ІІІ. Новітній час (1914 – 2004). – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 2005. – 464 с.

Новітня історія України (1900 – 2000) : підручник / [А.Т. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.П. Дрожжин та ін.]. – К. : Вища школа, 2000. – 663 с.

Політична система сучасної України : особливості становлення, тенденції розвитку / Курас І.Ф. та ін. – К. : Парламентське видавництво, 1998. – 351 с.

Семінар 65. Підсумковий колоквиум: „Українська незалежна держава: проблеми та перспективи розвитку” (2 год.).

Коло проблем:

1. Основні напрями сучасного реформування (стратегія економічної трансформації, соціальна структура перехідного періоду, етнонаціональні зміни, екологічна безпека).
2. Криза влади 1994 р. та 2004 р.: загальне, особливе, наслідки для суспільства.
3. Президентські вибори в незалежній Україні : порівняльна характеристика (1991, 1994, 1999, 2004 та 2010 рр.).
4. Парламентські вибори в незалежній Україні : порівняльна характеристика (1994, 1998, 2002, 2006 та 2007 рр.).
5. Інтеграційні процеси в Україні на початку XXI ст.
6. Духовний розвиток українського суспільства на сучасному етапі.

Історичні джерела

Історія України. Джерельний літопис / [упоряд. В.І. Червінський, М.І. Обушний та ін.; за ред. В.І. Червінського]. – К. : ДП „Дирекція ФВД”, 2008. – 800 с.

Історія України. Документи. Матеріали : посібник / [уклад., комент. В.Ю. Короля]. – К. : Академвидав, 2002. – 430 с.

Конституція України. – К. : Наукова думка, 1996. – 136 с.

Україна в ХХ столітті (1900 – 2000) : зб. документів і матеріалів / [упоряд. : А.Г. Слюсаренко та ін.]. – К. : „Вища школа”, 2000. – 178 с.

Література

Алексеев Ю.М. Україна на зламі історичних епох (державотворчий процес 1985 – 1999 рр.) / Ю.М. Алексеев, С.В. Кульчицький, А.Г. Слюсаренко. – К. : ЕксОб, 2000. – 296 с.

Бойко О.Д. Україна 1991 – 1995 рр. : тіні минулого чи контури майбутнього? Нариси з новітньої історії. – К. : Магістр-S, 1996. – 208 с.

Кресіна І.О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси : етнополітичний аналіз / І.О. Кресіна. – К. : Вища школа, 1998. – 392 с.

Кузнецов В. Україна. Третій шанс : кінодокументи та бесіди з дійовими особами новітньої історії / В. Кузнецов, Д. Табачник. – К. : Аль-терпрес, 2002. – 580 с.

Кульчицький С.В. Антикомуністична революція : 1991-й рік, 2004-й рік, „Що далі? ” / С.В. Кульчицький // Історія України. – 2005. – № 7. – С. 1 – 7.

Литвин В.М. Історія України : у 3 т. / В.М. Литвин. – Т.Ш. Новітній час (1914 – 2004). – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 2005. – 464 с.

Мартинюк Р. Сучасний український парламентаризм : особливості розвитку / Р. Мартинюк // Юридична Україна. – 2009. – № 1. – С. 27 – 31.

Новітня історія України (1900 – 2000) : підручник / [А.Т. Слюсаренко, В.І. Гусев, В.П. Дрожжин та ін.]. – К. : Вища школа, 2000. – 663 с.

Потульніцький В. Історія української політології : концепції державності в українській і зарубіжній історико-політичній науці / В. Потульніцький. – К. : Либідь, 1992. – 232 с.

Стратегія модернізації України. Бачення незалежних експертів // Зеркало недели. – 2009. – № 48/49. – С. 14 – 17.

Питання для модульних контрольних робіт

Модуль 1. Україна в 1945 – 1965 рр.

1. Відбудова промисловості УРСР.
2. Промислова модернізація Західної України в повоєнний час.
3. Політика влади в галузі сільського господарства в період відбудови.
4. Голод в Україні 1946 – 1947 рр.
5. Соціальні наслідки відбудови комуністичної системи в Україні.
6. Боротьба комуністичного режиму з УПА, придушення національно-визвольної боротьби в повоєнний період.
7. Ідеологічний наступ комуністичного режиму в повоєнний час.
8. Діяльність УРСР на міжнародній арені в повоєнний час.
9. Соціально-економічні зміни в УРСР у 1953 – 1965 рр.
10. Соціальна сфера та культурне життя періоду „відлиги”. Феномен „шістдесятництва” в Україні.

Модуль 2. Україна в 1965 – 2011 рр.

1. Особливості соціально-економічного становища УРСР у другій половині 60-х – кінці 80-х рр. XX століття.
2. Суспільно – політичне життя УРСР в період „застою”.
3. Проблеми у сфері науки, культури, освіти у другій половині 60-х – кінці 80-х рр. XX століття.
4. Український правозахисний рух.
5. Політичне життя УРСР в період „перебудови”. Виникнення багатопартійності та політична боротьба за владу в УРСР.
6. „Декларація про державний суверенітет України” та її історичне значення. Проголошення незалежності України.
7. Утворення СНД та його історичне значення.
8. Реорганізація та створення органів державної влади. Підготовка та прийняття Конституції незалежної України.
9. Міжнародне визнання незалежності України, її зовнішня політика.
10. Особливості та характерні риси економічного, політичного та соціокультурного життя України в 1991 – 2011 рр.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев Ю. М. Історія України : Навчальний посібник / Ю. М. Алексеев, А. Т. Вертегел, В. М. Даниленко. – К. : Каравела, 2004. – 255 с.
2. Аркас М.М. Історія України-Русі / М.М. Аркас. – Одеса : Маяк, 1994. – 391 с.
3. Багалій Д. І. Історія Слобідської України / Д. І. Багалій. – Х. : Дельта, 1993. – 255 с.
4. Багалій Д. І. Нарис історії України: доба натурального господарства / Д. І. Багалій. – К. : Час, 1994. – 288 с.
5. Баран В. В. Історія України / В. В. Баран, Г. Я. Лев, З. О. Йосипович, Ю. Д. Зайцев. – Л. : Світ, 2003. – 520 с.
6. Бойко О. Д. Історія України / О. Д. Бойко. – К. : Академвидав, 2007. – 688 с.
7. Борисенко В. Й. Курс української історії : з найдавніших часів до ХХ століття : навч. посібник / В. Й. Борисенко. – К. : Либідь, 1996. – 616 с.
8. Верстюк В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення : Хронологічний довідник / В. Ф. Верстюк, О. М. Дзюба, В. Ф. Репринцев. – К. : Наук. думка, 1995. – 686 с.
9. Верстюк В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення : Хронологічний довідник, В. Ф. Верстюк, О. М. Дзюба, В. Ф. Репринцев. – К. : Наук. думка, 1995. – 688 с.
10. Винокур І. С. Давня і середньовічна історія України : навчальний посібник / І. С. Винокур, С. В. Трубчанінов. – К. : Глобус, 1996. – 224 с.
11. Гісем О. В. Історія України в таблицях / О. В. Гісем, О. О. Мартинюк, О. Ф. Трухан. – Х. : Книжковий клуб „Клуб сімейного дозвілля”, 2007. – 480 с.
12. Грабовський С. Нариси з історії українського державотворення / С. Грабовський, С. Ставроянці, Л. Шкляр. – К. : Генеза, 1995. – 607 с.
13. Грицак Я. Нарис історії України : формування модерної української нації ХІХ–ХХ століття : навч. посібн. для учнів гуманіт. гімназій, ліцеїв, студ. іст. ф-тів вузів, вчителів / Я. Грицак. – К. : Генеза, 1996. – 360 с.
14. Грушевський М. С. Ілюстрована історія України / М. С. Грушевський. – К. : Наук. думка, 1992. – 544 с. – (Пам'ятки іс-

торичної думки України).

15. Грушевський М. С. Історія України-Руси : в 11 т., 12 кн. / М. С. Грушевський. – К. : Наук. думка, 1991–2002. – (Пам'ятки історичної думки України).

16. Гунчак Т. Україна : перша половина ХХ століття. Нариси політичної історії / Т. Гунчак. – К., 1993. – 288 с.

17. Гупан Н. М. Історія України від найдавніших часів до 1917 року : посібн. для вчителів, студ., учнів, вступників до вищих навч. закладів / Н. М. Гупан, А. О. Климов, О. І. Пометун, В. Ф. Семистяга та ін. – Луганськ : ЛДП, 1996. – 122 с.

18. Дорошенко Д. І. Нарис історії України : у 2 т. – Репринтне вид. Передрук з 1-го вид. 1932–1933 рр. – К. : Вид-во „Глобус”, 1991. – 349 с.

19. Жуковський А. Нарис історії України / А. Жуковський, О. Субтельний. – Л. : Наук. т-во ім. Тараса Шевченка, 1994. – 230 с.

20. Залізник Л. Л. Нариси стародавньої історії України / Л. Л. Залізник. – К. : Абрис, 1994. – 256 с.

21. Історія України: Документи і матеріали : навч. посібн. для студ. вищих закладів освіти / уклад., комент. В. Ю. Короля. – К. : ВЦ „Академія”, 2002. – 448 с.

22. Історія України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. Скрипник, Л. Домбровська, В. Красовський та ін.; за ред. М. Скрипника. – К., 2003. – 367 с.

23. Історія України : нове бачення / [В. Ф. Верстюк, О. В. Гарань, О. І. Гуржій та ін.]; під ред. В. А. Смолія. – К. : „Альтернатива”, 2000. – 462 с.

24. Коваль М. В. Історія України / М. В. Коваль, С. В. Кульчицький, Ю. О. Курносів. – К. : Райдуга, 1992. – 512 с.

25. Кононенко П. П. Українознавство : підручник / П. П. Кононенко. – К., 1996. – 384 с.

26. Конончук І. М. Історія України від стародавніх часів до помаранчевої революції / І. М. Конончук. – Ніжин : Гідромакс, 2005. – 283 с.

27. Короткий довідник з історії України / І. Ф. Курас, М. О. Багмет, І. І. Федьков та ін. – К. : Вища школа, 1994. – 256 с.

28. Котляр М. Шляхами віків: довідник з історії України / М. Котляр, С. Кульчицький. – К. : Україна, 1993. – 380 с.

29. Крип'якевич І. П. Історія України / І. П. Крип'якевич. – Львів, 1992. – 568 с.
30. Лаврів П. І. Історія Південно-Східної України. – К. : УВС, 1996. – 334 с.
31. Лановик Б. Д. Економічна історія України і світу / Б. Д. Лановик, Р. М. Матейко, З. М. Матисякевич. – К. : Знання, 1999. – 570 с.
32. Литвин В. М. Україна : досвід та проблеми державотворення (90-ті роки ХХ ст.) / В. М. Литвин. – К. : Наук. думка, 2001. – 560 с.
33. Малий словник історії України / В. Смолій, С. Кульчицький, О. Майборода та ін. – К. : Либідь, 1997. – 464 с.
34. Нариси з історії суспільних рухів і політичних партій в Україні (ХІХ–ХХ ст.) / Я. Малик, Б. Вол, С. Гелів та ін. – Л., 2001. – 296 с.
35. Панченко П. П. Україна : друга половина ХХ століття. Нариси історії / П. П. Панченко, М. Р. Плющ, Л. А. Шевченко та ін. – К. : Либідь, 1997. – 214 с.
36. Політична історія України ХХ ст. : у 6 т. / Редкол. І. Курас (голова) та ін. – К. : Генеза, 2002–2003.
37. Полонська-Василенко Н. Д. Історія України : у 2 т. / Н. Д. Полонська-Василенко. – К. : Либідь, 1995.
38. Пономарьов А. П. Етнічність та етнічна історія України : курс лекцій / А. П. Пономарьов. – К. : Либідь, 1996. – 272 с.
39. Пономарьов А. П. Українська етнографія : Курс лекцій / А. П. Пономарьов. – К. : Либідь, 1994. – 312 с.
40. Слюсаренко А. Г. Новітня історія України (1900–2000) : Підручник / А. Г. Слюсаренко, В. І. Гусев, В. М. Литвин та ін. 2-е вид., перероб. і доповн. – К. : Вища освіта, 2002. – 719 с.
41. Субтельний О. Україна : історія / О. Субтельний. – К. : Либідь, 1993. – 736 с.
42. Чмихов М. О. Археологія та стародавня історія України : Курс лекцій / М. О. Чмихов, Н. М. Кравченко, І. Т. Черняков. – К. : Либідь, 1992. – 315 с.
43. Чмихов М. О. Давня культура / М. О. Чмихов. – К. : Либідь, 1994. – 216 с.
44. Шевчук В. П., Тараненко М. Г. Історія української державності. – К. : Либідь, 1999. – 480 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Акт проголошення незалежності України : Прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 38. – С. 502.

Антонович В. Коротка історія Козаччини / В. Антонович. – К. : Україна, 1991. – 158 с.

Антонович В. Про козацькі часи на Україні / В. Антонович. – К. : Дніпро, 1991. – 238 с.

Апанович О. М. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі / О. М. Апанович. – К. : Либідь, 1993. – 288 с.

Апанович О. М. Запорозька Січ у боротьбі проти турецько-татарської агресії 50–70-х рр. XVII ст. / О. М. Апанович. – К. : Вид-во АН УРСР, 1961. – 299 с.

Апанович О. М. Розповідь про запорозьких козаків / О. М. Апанович. – К. : Дніпро, 1991. – 334 с.

Апанович О. М. Українсько-російський договір 1654 року. Міфи і реальність. – К. : „Варта”, 1994. – 96 с.

Баран В. Давні слов'яни / В. Баран. – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 1998. – 215 с.

Баран В. К. Україна 1950–1960 рр. : еволюція тоталітарної системи / В. К. Баран. – Львів : НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, 1996. – 447 с.

Баран В. К.. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-і роки) / В. К. Баран, В. М. Даниленко. – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 1999. – 304 с.

Баран В. К. Україна після Сталіна : Нарис історії 1952–1985 рр. / В. К. Баран. – Львів : Свобода, 1992. – 124 с.

Бойко О. Д. Україна від путчу до Пущі (серпень – грудень 1991 р.) : монографія / О. Д. Бойко. – Ніжин : ТОВ „Видавництво „Аспект-Поліграф”, 2006. – 224 с.

Боплан Г. Л. Опис України / Г. Л. Боплан. – К. : Наук. думка, 1990. – 256 с.

Борисенко В. Й. Соціально-економічний розвиток Лівобережної України в другій половині XVII ст. / В. Й. Борисенко. – К. : Наук. думка, 1986. – 262 с.

Братко-Кутинський О. А. Феномен України. – К.: Редакція газ. „Вечірній Київ”, 1996. – 302 с.

Бунятян К. П. На світанку історії / К. П. Бунятян, В. Ю. Мурзін, О. В. Симоненко. – К.: Ін-т історії України НАН України, 1998. – с. 335.

Величко С. В. Літопис: у 2-х т. / С. В. Величко. – К.: Дніпро, 1991. – Т. 1. – 366 с.

Верстюк В. Ф. Махновщина: Селянський повстанський рух на Україні 1918–1921 рр. – К.: Наук. думка, 1991. – 368 с.

Веселова О. М. Голодомори в Україні 1921–1923, 1931–1933, 1946–1947: злочини проти народу / О. М. Веселова, В. І. Марочко, О. М. Мовчан; Асоц. дослідників голодоморів в Україні, ін-т історії України НАН України. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2000. – 265 с.

Винниченко В. К. Відродження нації Ч. 1–2. / В. К. Винниченко. – К.: Політвидав України, 1990. – Ч.1. – 348 с. – Ч.2. – 328 с.

Воронов І. Голод 1946–1947 рр. / І. Воронов, Ю. Пилявець. – К.: Т-во „Знання” УРСР, 1991. – 46 с.

Воропай О. Звичаї нашого народу: Етнографічний нарис / О. Воропай. – К.: Оберіг, 1993. – 592 с.

Голобуцький В. О. Запорозьке козацтво / В. О. Голобуцький. – К.: Вища школа, 1994. – 539 с.

Голод 1921–1923 років в Україні: зб. документів і матеріалів / АН України, Ін-т історії України та ін.; упоряд.: О. М. Мовчан, А. П. Огінська, Л. В. Яковлева; відп. ред. С. В. Кульчицький. – К.: Наук. думка, 1993. – 240 с.

Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів. – К.: Політвидав України, 1990. – 605 с.

Голод в Україні 1946–1947 рр. Документи і матеріали. – К.: Нью-Йорк: Вид-во М. П. Коць. – 1996. – 376 с.

Голодомор 1932–1933 років в Україні: документи і матеріали / упоряд. Р. Я. Пиріг; НАН України. Ін-т історії України. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2007. – 1128 с.

Голубенко П. Україна і Росія у світлі культурних взаємин / П. Голубенко. – К.: Вид-во художньої літератури “Дніпро”, 1993. – 256 с.

Грушевський М. С. Хто такі українці і чого вони хочуть / М. С. Грушевський. – К. : Знання України, 1991. – 240 с.

Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття : нариси політ. історії / Т. Гунчак; голов. ред. С. Головка. – К. : Либідь, 1993. – 287 с.

Гуржій О. І. Українська козацька держава в другій половині ХVII – ХVIII ст. : кордони, населення, право / О. І. Гуржій. – К. : Основи, 1996. – 224 с.

Гуржій О. І. Гетьманська Україна / О. І. Гуржій, Т. В. Чухліб. – К. : Альтернативи, 1999. – 304 с.

Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї / Д. Донцов. – К. : Знання, 1991. – 48 с.

Енциклопедія історії України : в 5 т./ Редкол. : В. А. Смолій (голова) та ін. – К. : Наук. думка, 2003 – 2007.

Енциклопедія українознавства : у 10 т./ Наук. т-во ім. Т. Шевченка; голов. ред. В. Кубійович. – Париж–Нью-Йорк, 1955–1984.

Єфименко О. Я. Історія України та її народу / О. Я. Єфименко. – К. : Мистецтво, 1992. – 256 с.

Замлинський В. Історія України в особах : IX – ХVIII ст. / В. Замлинський, І. Войцехівська, В. Галаган та ін. – К. : Україна, 1993. – 396 с.

Запорізьке козацтво в українській історії, культурі та національній самосвідомості. – К. , 1997. – 275 с.

Іванченко Р. П. Київська Русь : початки Української держави / Р. П. Іванченко. – К. : Просвіта, 1995. – 96 с.

Історія української культури: побут, письменство, мистецтво, театр, музика / За заг. ред. І. Крип'якевича. – К. : Либідь, 1994. – 651 с.

Касьянов Г. В. Незгодні : українська інтелігенція в русі опору 1960-80-х років / Г. В. Касьянов. – К. : Либідь, 1995. – 224 с.

Касьянов Г. В. Сталінізм і українська інтелігенція (20–30-ті роки) / Г. В. Касьянов, В. М. Даниленко. – К. : Либідь, 1991. – 344 с.

Касьянов Г. В. Українська інтелігенція 1920-30-х років : соціальний портрет та історична доля / Г. В. Касьянов. – К. : Глобус, Вік, 1992. – 176 с.

Коваль М. В. Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр.) / М. В. Коваль. – К. : Альтернативи, 1999. – 336 с.

Колективізація і голод на Україні, 1929–1933 : зб. док. і матеріалів. – 2-е вид., стереотип. / АН України. Ін-т історії України та ін.; редкол. : С. В. Кульчицький (відп. ред.) та ін.; упоряд. : Г. М. Михайличенко, Є. П. Шаталіна. – К. : Наук. думка, 1993. – 733 с.

Конквест Р. Жнива скорботи. Радянська колективізація і голодомор / Р. Конквест. – К. : Либідь, 1993. – 384 с.

Конституційні акти України 1917–1920 рр. Невідомі конституції України. – К. : Філософська і соціологічна думка, 1992. – 273 с.

Конституція України. – К. , 1996. – 116 с.

Копиленко О. Л. Держава і право України. 1917 – 1920 : навч. посіб. / О. Л. Копиленко, М. Л. Копиленко. – К. : Либідь, 1997. – 205 с.

Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні / В. Косик. – Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993. – 657 с.

Котляр М. Історія України в особах. Давньоруська держава / М. Котляр. – К. : Україна, 1996. – 240 с.

Котляр М. Ф. Галицько-Волинська Русь / М. Ф. Котляр. – К. : Альтернативи, 1998. – 336 с.

Крижицький С. Д. Античні держави Північного Причорномор'я / С. Д. Крижицький, В. М. Зубар, А. С. Русяєва. – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 1998. – 352 с.

Куліш А. Геноцид. Голодомор 1932-1933. Причини, жертви, злочинці / А. Куліш. – Полтава, 2000. – 84 с.

Кульчицький С. В. Комунізм в Україні : Перше десятиріччя (1919–1928) / С. В. Кульчицький. – К. : Основи, 1996. – 396 с.

Кульчицький С. Україна між двома війнами (1921–1939 рр.) / С. Кульчицький. – К. : Альтернативи , 1999. – 336 с. – (Україна крізь віки. – Т. 11).

Лисяк-Рудницький І. Нариси з історії нової України / Лисяк-Рудницький. – Л. : Меморіал, 1991. – 103 с.

Литвин В. М. Україна на межі тисячоліть (1991–2000 рр.) / В. М. Литвин. – К. : Альтернативи, 2000. – 360 с.

Марочко В. Голодомор 1932–1933 років в Україні : Хроніка / В. Марочко, О. Мовчан / НАН України. Інститут історії України. – К. : Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2008. – 294 с.

Мозолевський Б. М. Скіфський степ / Б. М. Мозолевський. – К. : Наук. думка, 1983. – 198 с.

Моця О. П. Київська Русь : від язичництва до християнства / О. П. Моця, В. М. Ричка. – К. : Глобус, 1996. – 224 с.

Нагаєвський І. Історія Української держави двадцятого століття / І. Нагаєвський. – К. : Укр. письм., 1993. – 413 с.

Національна книга Пам'яті жертв голодомору 1932 – 1933 років в Україні. Луганська область. – Луганськ : Янтар, 2008. – 920 с.

Огієнко І. Українська культура / І. Огієнко. – К. : Довіра, 1992. – 140 с.

Перша Конституція України гетьмана Пилипа Орлика. 1710 рік. – К. : Веселка, 1994. – 76 с.

Петров В. П. Походження українського народу / В. П. Петров. – К. : Фенікс, 1992. – 192 с.

Півторак Г. Українці : звідки ми і наша мова / Г. Півторак. – К. : Наук. думка, 1993. – 200 с.

Політична система сучасної України : особливості становлення, тенденції розвитку / редкол. : Ф. М. Рудич (голова) та ін. – К. : Парламентське вид-во, 1998. – 352 с.

Різниченко В. Пилип Орлик – Гетьман України / В. Різниченко, І. Борщак. Великий мазепинець Григор Орлик : іст. оповіді / І. Борщак. – К. : Укр. письм., 1996. – 302 с.

Рубльов О. С. Українські визвольні змагання (1917–1921 рр.) / О. С. Рубльов, О. П. Реєнт. – К. : Альтернативи, 1999. – 320 с. – (Україна крізь віки. – Т. 10).

Рубльов О. С. Сталінщина і доля західноукраїнської інтелігенції : 20–50-ті роки ХХ ст. / О. С. Рубльов, Ю. А. Чеченко. – К. : Наук. думка, 1994. – 350 с.

Русина О. В. Україна під татарами і Литвою / О. В. Русина. – К. : Альтернативи, 1998. – 320 с.

Сарбей В. Г. Національне відродження України / В. Г. Сарбей. – К. : Альтернативи, 1999. – 336 с. – (Україна крізь віки. – Т. 9).

Сергійчук В. І. „Українізація Росії”: Політичне ошуканство українців російською більшовицькою владою в 1923–1932 роках / В. І. Сергійчук. – К. : Укр. видавн. спілка, 2000. – 336 с.

Сергійчук В. І. Етнічні межі і державний кордон України / В. І. Сергійчук. – К. : Укр. видавн. спілка, 2000. – 431 с.

Сергійчук В. І. Національна символіка України / В. І. Сергійчук. – К. : Веселка, 1992. – 107 с.

Сергійчук В. І. Правда про „золотий вересень” 1939-го / В. І. Сергійчук. – К. : Укр. видавн. спілка, 1999. – 128 с.

Сергійчук В. І. Українська соборність: відродження українства в 1917–1920 роках / В. І. Сергійчук. – К. : Укр. видавн. спілка, 1999. – 415 с

Слюсаренко А. Г. Історія української конституції / А. Г. Слюсаренко, М. В. Томенко. – К. : Знання, 1993. – 192 с.

Смолій В. А., Степанков В. С. Українська національна революція середини XVII ст. : проблеми, пошуки, рішення. – К. : Ін-т історії України НАН України, 1999. – 109 с.

Смолій В. Як і коли почала формуватися українська нація / В. Смолій, О. Гуржій. – К. : Либідь, 1991. – 246 с.

Смолій В. А. Богдан Хмельницький : соціально-політичний портрет / В. А. Смолій, В. С. Степанков. – К. : Либідь, 1993. – 504 с.

Смолій В. А. Політична система українського суспільства у роки національної революції XVII століття / В. А. Смолій, В. С. Степанков. – К. : Інститут історії України, 2008. – 120 с.

Смолій В. А. Українська національна революція XVII ст. (1648–1676 pp.) / В. А. Смолій, В. С. Степанков. – К. : Альтернативи, 1999. – 352 с.

Солдатенко В. Ф. Українська революція. Концепція та історіографія / В. Ф. Солдатенко. – К. : Просвіта, 1997. – 416 с.

Станко В. Н. Історія первісного суспільства / В. Н. Станко, М. І. Гладких, С. П. Сегеда. – К. : Либідь. – 1999. – 240 с.

Толочко О. П. Київська Русь / О. П. Толочко, П. П. Толочко. – К. : Альтернативи, 1998. – 352 с. – (Україна крізь віки. – Т. 4).

Трощинський В. П. Українці в світі / В. П. Трощинський, А. А. Шевченко. – К. : Альтернативи, 1999. – 352 с.

Україна багатопартійна : Програмні документи нових партій / [передм. : О. Гарань]. – К., 1991. – 192 с.

Україна в сучасному геополітичному просторі : теоретичний та прикладний аспекти. (Кол. моногр.) / за ред. Ф. М. Рудича. – К. : МА-УП, 2002. – 488 с.

Українська державність у XX столітті : історико-політологічний аналіз / [керівн. авт. колект. О. Дергачов]. – К. : Політична думка, 1996. – 436 с.

Ульяновський В. Історія церкви та релігійної думки в Україні. : у 3-х кн. / В. Ульяновський, О. Крижанівський, С. Плохій. – К. : Либідь, 1994.

Чорна книга України : Зб. документів, архів. матеріалів, листів, доп., ст., досліджень, есе / упоряд., ред. Ф. Зубанича; передм. В. Яворівського. – К. : Вид. центр „Просвіта”, 1998. – 784 с.

Шаповал Ю. І. Україна 20–50-х років : Сторінки ненаписаної історії / Ю. І. Шаповал. – К. : Наук. думка, 1993. – 361 с.

Шаров І. Ф. 100 видатних імен України / І. Ф. Шаров. – К. : Видавничий дім „Альтернативи”, 1999. – 496 с.

Щербак В. О. Антифеодальні рухи на Україні напередодні визвольної війни 1648–1654 рр. / В. О. Щербак. – К. : Наук. думка, 1989. – 125 с.

Навчально-методичне видання

КЛИМОВ Анатолій Олексійович
АНПЛОГОВА Тетяна Юріївна
БЕРНАЦЬКИЙ Микола Петрович
БОРИСОВА Ольга Василівна
ГОГОХІЯ Нані Тамазівна
САВЕНКОВА Інна Юріївна
ШАНДРА Ірина Олександрівна

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З КУРСУ „ІСТОРІЯ УКРАЇНИ”

*Навчально-методичний посібник
для студентів спеціальності 7.030301 „Історія”
денної форми навчання*

Відповідальний за випуск – Климов А. О.
Комп’ютерна верстка – Анпілогова Т. Ю.
Коректор – Клещова О. Є.

Здано до склад. 16.05.2011 р. Підп. до друку 15.06.2011 р.
Формат 80×64¹/₁₆. Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 8,02. Наклад 100 прим. Зам. №121.

Видавець і виготовлювач
Видавництво Державного закладу
„Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”
вул. Оборонна, 2, м. Луганськ, 91011. Т/ф: (0642) 58-03-20.
e-mail: alma-mater@list.ru
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.